

i.

Venantius mutius de camerino. Alexandro de bartholaciis de monte ulmi. salutem plurimā dicit. Suscepi nuper amicorū optime Alexāder ac patrie tue honor ⁊ decus cōmuni iuuenū medicine studentū utilitate ductus opuscula duo corrigenda pulcherrima quidem maximeqꝫ cognitu necessaria: quorum alterū de pulsibus: alterum de urinis inscriptum est. Hanc emendationem meam cum alicuius docti peritiqꝫ iudicio subiicere uellem: tu mihi occurristi hac dignus censura. Noui enim iampridem ingenii tui acumen: atqꝫ summam cuꝫ in aliis rebus omnibus: tuꝫ in hac medendi arte diligentiam atqꝫ periciā. Huc accedit noster amor ac mutua beniuolentia. qua effectum est ut tuum potiꝰ q̄ꝫ alicuius alterius examen subirem: Probe nanqꝫ scio te (ut uerum amicum decet) ab omni simulatione atqꝫ adulatione alienum esse: ac precipue in hac re: que si recte perfecta fuerit: non dubito quin ⁊ utilima ⁊ gratissima studiosis iuuenibus sit futura. Quare perlege queso hec duo opuscula atqꝫ castigatōes meas diligenter perpēde: nec non ut tibi uidebitur: corrige: quo audactius ea impressoribus transcribenda tradere possimus. vale.

Quatuor sunt membra principalia: quib⁹ hu
mani corporis machina firmis basibus ⁊ fū
damentis roborata ꝯsistit. s. cerebrū. cor. epar
⁊ testiculi. Dicunt͛ aūt ꝑncipalia nō q̄ ad c⁹
q̄ꝫ hoꝝ interruptionē sequat͛ interruptio. ⁊ de
structio aialis. Ablatis enim testiculis ab hu
mano corpore: quāuis deformet͛ corpus: ⁊ i
femineam degeneret naturam: non iō infirmit͛: nec statim subē ꝺ
negatur. Sed ideo ꝑncipalia dicunt͛: quia toti corpori dominan
tur ⁊ ꝑncipantur: ꝫm dispositōꝫ ⁊ ꝫm moderationem uirtutū. Se
cundū dispositōꝫ ꝑncipant͛: quia si in unū concurrant crases ꝑn
cipioꝝ ꝑfecte: ꝫm eas totum corpus disponet͛. Secundū uirtutuꝫ
moderationem: quia in cerebro ꝑncipat͛ uirtus motiua ⁊ sensibi
lis: ⁊ ꝑncipalit͛ in corde fundat͛ uirtus uegetatiua ⁊ spūalis. In
epate principat͛ siue dominat͛ ṽtus augmētatiua ⁊ nutribilis: in
testiculis luxuriat͛ ⁊ iocundat͛ ꝓpagatiua ⁊ generabilis. Ha
rum quatuor uirtutū cōmunior ⁊ utilior ⁊ latius patens ceteris ē
nutribilis ⁊ natura ꝑor. Nā añ aie infusiōꝫ suos mot⁹ i cōpet͛ ex
perit͛. Cum eni corpus humanū sit fluxibile ⁊ tributariū dissolu
tionis: necessario deficeret: nisi uirtus nutribilis deperdita restau
raret: ⁊ toto tempore unionis anime ad corpus opat͛ ⁊ uniuersā
existentiā comitat͛. Unde iugis ⁊ inseperabilis comes ⁊ socia
nature: ⁊ magis intrinseca ⁊ fidelis est. Unde cum uirtus nutri
bilis non possit opari sine fundamēto cui innitit͛. Et epar sit ei⁹
ꝑncipale subiectuꝫ uel fundamentū cōuenit epar ꝑus esse forma
tum ceteris membris. Et corpis edificiū ab epate tanq̄ꝫ a fūda
mento ꝑmario consurgit. ideo epar ꝑma radix corporis iudi
ca͛. Uirt⁹ uegetabilis ⁊ si sit dignior quia corpus ad altiorē lo
cum ul͛ gradū prouehit: ⁊ ipm uegetabili splendore illustrat: tñ
natura posterior ē. nec est corpori coequalis. Et si illud operet͛
añ infusionē anie exist͛ tamē ⁊ semiplene actionē suā e[illegible]itur.
Ante infusiōꝫ anie viuit corp⁹ nō aia nec animatōe: ſꝫ [illegible]atōe

z

ficut arbores spiritu uiriditatis uegetant: toto uero tépore mu tatóis aie z corporis spiritualis uirtus aduegetat vel negociatur super mébrū in quo fundata est: z uirtus illa dignitate uel eminé tia é in corde. Sed natura z tempore formatóis posterius. Uir tus motiua z sensibilis excellentior est p̄cedentibus prelatióe di gnitatis. Soli enim militat anime. Item ab anima procedit: sz é tempore z natura posterior. Nam ante anime infusionem uirtus hec est impedita. Nec ualet operari; ppterea eni ex ifusione ani me contrahit. Sicut aūt uirtus sensibilis posterior é: z temporis rōne: z nature conditōe. Sic z mébꝝ quod est hui9 uirtutis fun damentū. postea est formatū. Quarta uirtus que ꝓpagatiua est z generabilis ceťis uirtutib9 indignior est: natura z tp̄e posterior indignior: q2 nō est subālis corpi: nec adeo nccia: nec ad nature spectat essentiā: sicut cetere uirtutes: sine quib9 z eaꝝ etatibus nō potest cōtinuari essentia: z potest dici p̄or ex nā hūane ꝯplexióis z ꝯpōnis. posterior tépore z natura quia talis v̄tus ad digerédū nō mouet in corpore ante infusioné anime nec post infusioné ipi us nisi in tempore puberatis ossibus medulla repletis: augmen tatis hūoribus: confortato calore naturali. āpliatis meatibus cau sa coitus. etatis feruore cócurrétibus. Tūc q̄dem hec uirtus ex cellent z egregie ad sue opatóis ministratōz uel ministeriū ex cō rū humiditate ꝓuocat. Hec aūt opatio est effrenis sicut aliaꝝ v̄tutū. Cū eni effrenato cursu hec uirtus aliquāto tp̄e suaȝ conti nuat actioné: eneruat corpus z tabescit z in defectū declinat cor pus. Unde certū est q̄ hec v̄tutis opatio nō est ita subālis natu re z necessaria: cū ex sua cōtinua actione corpis pariat defectuȝ z aiale corp9 iugit z indesinent expirat: inspirat z respirat z aima vegetabili illustratū ꝯtinue mébra digerunt: appetūt: retinét: z ut ab aliquibus supfluis corpus mūdent: ꝯtinue mouent. Sunt ita q3 huius v̄tutis hii effectus magis effrenes z magis uiolēti z ne quaq̄ v̄tutis generalis effectus: cui9 opatio in multis suspédit: in quibus ad petrā continentie puuli allidunt. In aliis v̄o ꝑ pē

frigidã testiculoꝝ crasiȝ tal' actio impedit': qa ex causis ad coitũ
cõcurrentibus priuant'.inde est:q hec virt' nature nõ ꝯuenit:nisi
ꝑpt ꝑpagationẽ vt reꝝ genera per multiplicationẽ particulariũ
ne intereãt ꝯseruant'. Homo.n.nõ cõtinue durat:oȝ ergo:vt ꝑ-
maneat successiue virtuti ꝑpagatiue suũ membꝝ simile ꝛ cõfor-
me:principalib' ceteris indigni':ꝛ posterius tp̃e sibi formã ꝛ spe
ciem vendicauit. Cum itaqȝ cor ꝛ epar tanto p̃ncipis preiudicio
p̃ferant':iõ ƀm crases istoꝝ mẽbroꝝ teste Gal'.in tegni: Totuȝ
corpus disponet' ꝛ nõ a cerebro nõ a testiculis asserit Galienus
totũ corpus suã trahere dispõnẽ.sed cordi tm̃ ꝛ epati hoc debet'
inde est q veterũ phoꝝ studiosa intentio ad hoꝝ membroꝝ na
turas ꝛ habitudines inuestigãdas fuit maxie laborari.sed nõ po
tuerunt meli' ꝑpendi ꝛ exp̃ssius inuestigari q̃ȝ iudicio pulsuuȝ et
discretione vrinaꝝ. Videt'.n.fideli testimonio dispõnem epatis
ꝛ membrorũ sibi coicantiũ dilucida. Pulsus vo cordis habitu-
dinẽ:vite tenorẽ: spirituũ assistentiã declarat. De doctrina vrina
rũ varii ꝛ multiplices tractatus reperiunt' ꝑpt quoꝝ ꝯfusionem
libellũ noue editionis ꝯponẽtes sub volumine breuitatis ꝯstruxi
mus:vt scholariũ nostroꝝ eruditionẽ ꝯsuleremꝰ ꝛ cõi vtilitati in
seruiremꝰ:qui liber incorrectꝰ ꝛ incastigatꝰ a nobis est elapsus.
Subito.n.in lucẽ ꝑdiit:ꝛ nõ expectans tẽpꝰ edictionis legitimũ
factꝰ est abortiuꝰ:ut nõ defacili posset reuocari cuȝ iã in manus
pluriũ venerit scriptura mala attritꝰ:ꝛ dedignatꝰ abscõdi:est in la
biis singuloꝝ qui q̃ȝuis eum palã liuoris morsibꝰ obtrectent: ex
eo tm̃ suã locupletant paupertatẽ ꝛ penuriã:ꝛ sui itellectꝰ reficiunt
ariditatẽ. Doctrinã pulsuũ pauci aut nulli dederũt perfectã:vel n̄
diminutã dederunt sciam. Gal'.vo ex multa ꝑlixitate voluminũ
ꝛ libroꝝ varietate:ꝛ verboꝝ ꝑlixitate ꝯfusionẽ induxit: ꝛ verita
tem turbauit. Omnis.n.ꝯfusio nouerca est veritatis. Eustachiꝰ
in pantegni de doctrina pulsuũ intẽdẽs multas varietates ꝛ diffe
rentias ꝑponit:que ꝑ sui multiplicitatẽ vix pñt cõprehendi loq-
lis rõnis humane. Philaretꝰ aũt sub tanto breuitatis volumine

p̄dictoꝝ ꝯfusionē studuit coarctare q caribdim ꝯfusionis volēs effugere in sillā obscure breuitatis: que obscuritas est inimica doctrine. vñ liber Philareti iudicio meo a ꝯsortio hoꝝ libroꝝ: ⁊ artis dign⁹ est ꝓphanari. Uez tñ nos meliorē eligentes semitā breuitatē ⁊ ꝯfusionē abhorētes de pulsuū differentiis cōponētes libellū ex vtroqꝫ cōtempamentū facim⁹ vt mediocritate seruata scholariū nostroꝝ q doctrine nostre edulio cibant̄ intelligētie seruiam⁹. Scribim⁹ aūt ꝺm artificiū metrice pōnis sine rōnis vt verba nexib⁹ pedū ligata sub sigillo memorie fideli⁹ claudāt̄ ⁊ certior doctrina operet̄. Ab h⁹ operis vestibulo planeticos ⁊ falsos discursores monachos q norma religiōis abutētes pelle monachali remota de h⁹ artis mysterio p̄sumim⁹ vt ꝓphanari. Talibus. n. h⁹ opis secreta nolum⁹ ꝓpalari: nec margarite spargēde sunt porcis: nec phie mysteria diuulgāda sunt impitis. Oēs g° tales sic submonem⁹: vt que cape intellectu nequeūt ad ea legenda videant̄ indigni. Que vō in aliquoꝝ libroꝝ p̄ncipiis inuestigari solēt: in h⁹ opis etiā principio inuestigāda occurrūt. s. que sit auctoris intentio: q̄ cā intentiōis: que vtilitas. ad quā ꝑtem phie expectet: qui mod⁹ agendi: que libri diuisio: qui libri ordo tractādi: qui titulus. Intētio auctoris est in hoc ope doctrinā tradere de pulsibus cōpendiose ostēdendo imutationē pulsuū ⁊ cās imutationū ⁊ genera ⁊ dr̄ias. Cā intētionis est cōis omniū. s. vtilitas ⁊ latinitatis indigētia de doctrina pulsuū. Utilitas est p̄ntiū humani corpis dispōnum cognitio: ⁊ futuraꝝ p̄cognitio: ⁊ p̄teritarum rememoratio: ⁊ hoc tā in sanis q̄ꝫ in egris ⁊ in neutris. Liber iste ꝓ maiori ꝑte pertinet ad phiam ⁊ mediante phia ad naturalē sciam. s. ad physicā. Mod⁹ agendi est diffinitiu⁹ ⁊ diuisiuus. Diffinitiu⁹: qꝛ oīa genera pulsuū diffinit ⁊ significatiōes differentiaꝝ determinat: qꝛ ad diffinitiuā pertinet doctrinā. Diuisiuus: qꝛ oīa genera pulsuū in diuersa ꝑtit̄ ⁊ cause imutationum in diuersas spēs trina sectiōe distribuit̄. Diuidit̄ ergo i tres ꝑtiones liber iste. in prima agit generalit̄ de decē generib⁹ pulsuū

diffiniendo ⁊ de quo considerationib⁹ ſm q̄s differētie pulſus diſcernuntur. Secundo de ſpeciebus generum ⁊ de circūſtantiis ⁊ cauſis ex quibus pulſus nominatur. Tertio aſſerit principalr̄ de ſignificationibus pulſuum. vnaqueq; tamē partitio ſuum habet ordinem tractandi ſibi ſpecialem ⁊ proprium: quod ex littera erit manifeſtum. Titulum erubeſco exponere: quia: Paſcitur in viuis liuor poſt fata quieſcit: Cum ſuus ex merito quemq; tuetur honor. Sed ne hui⁹ libri autoritas in laudez detractoris infanda tituli mutatione conuertatur: ne alius grana que nō ſeminauit colligere preſumat: demiſſo vultu ⁊ verenda fronte tituluz ſupponim⁹: vt detractor falſigrafus noſtrā monetā ingenii ⁊ laboris: alia imagine ⁊ adulterina: effigiare nō poſſit. Tunc ergo ſit titulus talis: Incipit liber magiſtri Egidii de pulſib⁹ metrice compoſitus. his habitis ad litteram accedamus.

Titulus

Incipit liber magistri Egidii de pulsibus metrice compositus.

Ingenii vires modicis conatibus impar
Materies onerosa premit pplexa figuris
Ardua difficilis nodosa impervia parvis.
Ardua mollimur nulli tentata priorum.
Qui tanti prerupta maris transire volentes:
Non freti ratis officio vel remigis usu.
Sed pedibus metricis z sicco calce vadam⁹:
Artificis tractum fidis in concina recusat.
Verbaqz iunctura non articulata decenti.
Nexibus arctari metrice compaginis horrent.
Quanto res gravior quanto minus apta resolui.
Ad veniam tanto proclivior esse meretur
Ipsa rei gravitas siquid peccaverit autor.
Offensam culpe levat absolvitqz reatum.

Incipit cōmentum magistri Gentilis de Fulgineo super tractatu pulsuū magistri Egidii.

Ingenii vires. Autor more recte scribentis operi suo prescribit proemiuz in quo leges: z debita proemii decenter exolvit. Captat enim benivolentiā auditoꝝ cum ostendat vix oratione metrica tractari posse. Tractat⁹ utilis est valde ad doctrinam. ¶ Materies. Attentionem excitat ubi arduitatem materie prolixitatēqz insinuat. In utroqz v̄o docilitatem venatur quod ex littera perpendimus. ¶ Ma

teria est de pulsuum diuersitate. ¶ Onerosa .i.grauis et difficultatis molle comprimens ingenium tractandi. ¶ Premit. Uires ingenii humiles et debiles respectu difficultatis. ¶ Perplexa .i.intricata et inuoluta ad naturam reducitur. ¶ Figuris .i.variis contrariis dictis in mutationibus et significationibus pulsuum quibus ipsa materia figuratur. ¶ Ardua difficilis. Hec omnia inculcant difficultatem operis: et hic excitat attentionem. ¶ Nulli tentata .i.nulli precessorum nostrorum ausi sunt aggredi tanti prolixitatem operis: et arduitatem pedibus metricis innodare. ¶ Qui tanti prerupta .i.materie profunditatem que mari comparatur propter confusionem. ¶ Non freti ratis .i.prosaice orationis. Prosaica oratio assimulatur rati et metrica pedum vadationi. Materia pulsus est profunda et comparatur mari per quandam methaphoram. sicut enim nauta in mari in naui firmissima existens profundum maris securius penetrat quam si pedes ire presumeret. Sic animus mare tractantis tam confuse materie remigio prosaice orationis melius et securius pertransit quam si inde pedibus metrice orationis eandem materiam aggrederetur transmeare. ¶ Fidis inconcinna. Alia methafora per quam difficultas operis datur vel ostenditur tracta est a cithara et fidicula: que si cordas habeat dissonas et incontinuas: nec plectro artificis bene preparatas siue temperatas: ad tactum nullam reddit consonantiam. Sic etiam hec materia tantam habet verborum inconsonantiam et incontinuitatem quod ex eis metrice orationis resultare sonoritas vix poterit. ¶ Quanto res grauior. Per hoc petit veniam si aliquid peccauerit in tractando excusans se a difficultate materie.

De dispositione cordis et forma et compositione et de officio eiusdem.

Cor vite sedes vitalis fida caloris
Mansio: nature basis vnica sol microcosmi

Uiuifici thalamus: tronus ⁊ penetrale vigoris
In quo fonticulus scaturit qui fomite puro
Membra regit vegitat auget disponit adurat.
Hinc stabiles numeros ⁊ physica vincla requiras.
Ex quibus humane constant fundamina vite.
Ex sementinis hanc incolit insita causis.
Et sibi germanam reddit vis ignea sedem.
Unde datur membro species cognata calori.
In conum consurgit apex: terrestria fundant.
Edificantqꝫ basim sursum leuiora feruntur.

¶ Cor vite. Finito proemio aggredit᷑ ꝓpositum principale vt tractet de materia pulsuū sed anteq̄ꝫ aggrediat᷑ suam materiā ⁊ pulsuum distinctionem quedā preambula premittit ⁊ antecesso ria ad principale: quibus lector ad intelligentiā sequentium ꝓm ptior expeditioni accedat. Primo itaqꝫ differit de complexiōe cordis ⁊ de forma ⁊ cōpositione ⁊ officio eius qḋ a ꝯplōne ⁊ for ma trahit originē. Et nota ꝙ supremus artifex disposuit ꝓuide cuncta. ⁊ cor quasi quēadmodū solem in medio microcosmi lo cauit ipsumqꝫ valde calidum ignitum rotundum concauū ⁊ con uexum stabiliuit faciendū quia est fundamentuꝫ calidi naturalis ⁊ vitalis: spiritus domicilium: cuius beneficio totum corpus ca lesit ⁊ vegetatur. Omne eni calidū teste Philastrato velociter mobile de natura. Cor enim necessario oportuit mobilitati acq escere vt per eius motum vitalis spūs infunderet᷑ in mēbris cuiꝰ infusio vniuersum corpus habet vegetare ⁊ viuificare. rotundū est sed tamen nō expresse sed permanet in modum coni disposi tum: quia rotūda forma amica est ⁊ consentanea motionis. Sē tit nāqꝫ Phs: ꝙ omne rotūdū de nā sui ē mobile vel volubile. Item forma rotunda perfectior est ⁊ incorruptibilitati magis vi cinatur ꝓpter carentiam angulorꝫ. Dicit. n. Constantinus in li bro oculorum: ꝙ forma rotunda in lateribꝰ est elisa circūquaqꝫ

decliuis non habens angulos in quibus contineatur superflui-
tas prestitura lesionem que si haberet angulos in quibus macu-
la superfluitatis adheret: cor esset trigonum vel alterius forme: et
in angulis rubigo adherens causam dissolutionis prestaret. cor
est conuexum et concauum: vt intra sue concauitatis cellulas san-
guinem cum spiritu naturali sibi ab epate missum acciperet et vi-
talem spiritum in se liberius contineret: et ut etiam aerem a pul-
mone spiratum promptius attraheret et ad temperandum calidum
innate estuationis. nam si esset intus solidum et expers conue-
xitatis mediarum partium interpositione impediretur constrictio
ex qua consurgit dilatatio. Interdicta vero dilatatione et constri-
ctione nulla vitalis spiritus per arterias exsufflatio fieret: et ita a
naturali officio intra cor necessario deficeret. ¶ Cor vite .i.
sedes vniuersalis viuificationis domicilium. ¶ Fida mansio.
i. fidelis habitatio. ¶ Vitalis caloris .i. spiritus a quo omnia
membra calefiunt. ¶ Basis vnica .i. fundamentum. sicut enim
fundamentum est id quo edificium innititur: ita tota microcosmi
machina corde tanquam firma basi et precipua roboratur. ¶ Vni
ca. non sola sed principalis. Sunt equidem alie bases micro
cosmi: sed hec est precellentior vt a principio .i. prohemio docuimus vbi
quattuor principalium membrorum multa discussimus. ¶ Sol micro
cosmi. Sicut enim in maiori mundo qui dicitur macrocosmus
solis beneficio omnia irradiantur illustrantur calefiunt et confor
tantur: et augmentanda augmentantur: terre nascentia ad concepti
onem et partum vocantur. quando vero absentatur a nobis ad oppo
sitam regionem: et ad antarticum delegatur cardinem: et quando
nubes sua oppositione nobis suum furantur aspectum: inferiora
suo fraudantur beneficio et aer tristis et caliginosus damnatur
ob absentiam caliditatis. Simili modo a sole nostri corporis: id
est cordis omnia membra calefiunt vegetantur ad nutrimentum
et ad reparationem deperditarum partium inuitantur. Et si nu-
bes famositatis ipsum obtenebraret: vel alia causa repentina imutte[t]:

Comparatio pr^o

ad eclipsim pperat corpus humanũ: ⁊ luce vegetationis puat.
¶ Uiuifici thalam⁹. In thalamo luxuriantur ⁊ iocundãt homines: lasciuiũt ⁊ recreant tristes ⁊ inopportunos ⁊ superstitiosos absentant. Similiter in thalamo cordis in quo celebrantur animo nuptie ⁊ nature viuificis spiritibus medijs tanq̃ seruis ⁊ vernaculis ministrantibus nature anime matrimonio gaudẽs ex oblectamento temperantie hilarescit ⁊ confortat nubere: melancoliã ⁊ rancorem eliminat. ⁊ sanguine puro ⁊ syncero sue recreationis adipem sortit. Ideoq; iure cor thalamus vitalis spiritus ⁊ vigoris dicit. ¶ Tronus. quia sicut in trono principantur reges: sic in corde regnat ⁊ suum imperium tenet calor naturalis. ¶ Penetrale. Secretior pars domus est. ⁊ cor est corporis humani pars secretior ad quã tanq̃ ad magis clausam alijs partibus extinctis vis mortificationis tardius erumpit vnde mors describit extinctio caloris naturalis in corde. sic eni potest vita debellari: nisi eius turris principalis obseruet. Cetera membra quasi mapalia ⁊ appendentia castro: quib⁹ abruptis principatus vite nõ derogat. ¶ In quo .s. corde. ¶ Scaturit .i. ebullit ⁊ estuat. Riuorum ⁊ aquarum est de terra scaturire: que de terra extra impetuose saliunt ⁊ erumpunt. Aqua nãq; feculenta limi viscositatis ligata non scaturit. Calor quidem in corde scaturit ad similitudinẽ aque salientis. Ecce q fonticulus. i. vitalis spiritus cum sanguine mũdo defecato: fons iugiter manans: saliens in corporis vitam: nec arescere potest nisi cum violentia siccauerit mortis: qui. s. fonticulus membra regit tanq̃ presens ⁊ patronus corporis ⁊ cor ea substentat. ¶ Uegetat. .i. viuificat sua infusione vel natura mediante per mẽbra. ¶ Auget. quia vigore vitalis spiritus ⁊ animalis naturali mediante corpus nutritur ⁊ auget. Cum enim mortificatum est corpus: ⁊ a vitali spiritu destitutum non nutritur. Qualiter v̄o in anime infusione nutriatur corpus: ⁊ ante infusionẽ spiritus vitalis ⁊ aialis montipedensib⁹ soluendũ relinquam⁹: vt inde modicũ exercent

¶ Disponit .i. totū corp⁹ sue cplōni assimulat ꝛ cōfortat: ut totum totaliter acceptū. nā ossa nō pñt p̄mo mutari a sua crasi: cū sint frigida ꝛ sicca: sed ptes toti corpi coēs: qđ pleni⁹ in tegni dz dici. ¶ Adaurat .i. euentat ꝛ refrigerat ꝛ attracti aeris mulcebritate ɔtempat. aliter eni totū corp⁹ a vehementia estuationis cādescēt: nisi aer attract⁹ a corde ꝛ aspirat⁹ a pulmōe flabello sue euētationis ip̄m demulceret. ¶ Hinc. .i. ab ipso corde tāq̃ a fundamēto nature. ¶ Tu requiras. o phisice rimator.

Stabiles numeros ꝛ physica vincula .i. ppōnes firmas que in nūeris attendunt: ꝛ physicales modos ꝛ inuisibiles gūphos quib⁹ aia est corpi irretita. Est. n. certa mēsura ꝛ certa ppoitionū meta in q̃ qualitas cordis in toto corpe ꝛ i quolibet alioꝝ mēbroꝝ calor dz excedere: que si infra illā metā subsistit magis q̃ natura possit substinere: vel suā metā transgrediat: vita destruit. ¶ Phisica vincula .i. vitalis spūs nālis ꝛ aialis: quib⁹ mediantib⁹ aia cōiungit corpi. illi nāq̃ spūs lz in discretis locis hēant generari: tñ in corde robur: ꝛ inde confortationē recipiūt. ex caliditate etiā cordis ꝛ nāli spū virtute caloris depurato in corde vitalis spūs reperit ꝛ aialis. ¶ Ex semētinis. dixerat cor esse solē corpis: ꝛ fundamētū caloris nālis: nūc assignat quare ita sit. ¶ Quia vis ignea .i. nālis calor ɔtract⁹ ex p̄mis ɔponentib⁹ que cause semētine sunt ꝛ originales: hāc sedē cordis inhabitat. ꝛ quodā federe germanitatis eam sedē deuotius amplectit: licz eni in qualibet pte corpis sit calor tanq̃ regitiuus toti⁹ corporis cor tñ sibi q̄si firmā ꝛ stabilē appropriat mansionē. ¶ Unū dat. Probat ex forma cordis: cor esse naturalis caloris habitaculuz hz siqdē formā pineatā ꝛ cono similē in imo grossū ꝛ rotundū q̄dam latitudine orbiculari difusā: supi⁹ vō tendentē in acutū: que forma rei accomodata ex v̄tute igneitatis ignis nāli motu suo tēdit ad altū vel i acutū. Ex grossiorib⁹ g° ptib⁹ ꝛ aquosiorib⁹ pl⁹ grossiciei ꝛ terrestreitatis habētibus: fit in imo cordis ampliatio aquose ptes impedite a terrestrib⁹: nō sequūt motū intime ɔstri-

ctionis. Ex alterutra ergo partiū ɔtradictiōe ei⁹ ps inferior grossa quadā orbiculatiōe rotundat. Ignee ergo ptes ꝛ aeree sursū rapte impetu caloris raptu ꝑpe leuitatis ascendētes: tēdentes in acutū cordis summitatē in modū coni vel piramidis ɔstituunt. s; obiicit quare cor in hūano corpe sic dispositū est: q ḃm di pōnez cordis cor in sūmitate grossū est: ꝛ inferi⁹ acutū. Unde ḃm dispositionē istā rō ꝑdicta ifrigit. Ad hoc dicim⁹ q b; grecos homo dr antropos: q̄si sursū cōuersus: ꝛ assilat arbori inuerse. sic enim arbor inuersa h; radicē cōstitutā sursum: ꝛ a radice ramos procedentes iferi⁹: sic homo cerebꝝ que ē radix toti⁹ corporis habet superi⁹ ortū. cetera v̄o mēbra a cerebro tanq̄ȝ a radice mediātib⁹ neruis ꝑgredientia h; ɔstituta deorsū: ita ḃm dispōnis h⁹ ordinē cor in supiori pte obtusi⁹ ē. inferiori v̄o respectu h⁹ ordinis acuti⁹ est: s; naturali ordie positionis inspecto: cū ōis radix debeat supponi ꝛ rami eleuari erit ḃm hunc nature ordinē cor in sūmo acutū ꝛ in imo grossū ꝛ obtusū. ¶ Basi; .i. fundamentū substantie cordis: qđ ex terrestrib⁹ ptib⁹ in imo residentib⁹ cōpositū est.

De motu cordis

Effreno rapitur motu: nunc surgit in arsim:
Nunc aduersa thesis ipsum premit emula centri.
Continuo motu res feruida posset aduri:
Deficeret: traheretq; sui dispendia motus.
Sed pulmo madidus: crudiq; humoris alumnus:
Multis distinctus cameris fouet ignea cordis:
Blando concepti spiraminis ore flabello.

¶ Effreno. Postq̄ȝ egit auctor de cōplexione ꝛ forma cordis ꝛ officio: ostendit hic motum eius. Ad hoc sciendū q sunt tres mot⁹ i hūano corpe. Prim⁹ nature tm̄: secūd⁹ aie: terti⁹ aie ꝛ nature simul. Mot⁹ nature effrenis ē ꝛ necessari⁹ irrōnabilis ꝛ violentus ex quo incepit: desinere nescit: donec compleatur.

Unde reprendimus errorem quorundam qui asserebant motũ cordis fieri per quosdam neruos descendentes a cerebro: ad lacertos pectoris: quos lacertos ipsi nerui mouent. Lacerti moti mouent thoracẽ: & secũ trahunt pulmonem: pulmo motus cõmouet cor: quia ab aula mee speculationis arbitror esse in sufflandũ Motus enim cordis ut ait Gallienus naturalis est: nec ẽ in nostra potestate: ut possit differri: ut motus anime. Motus anime uoluntarius est & ratio subiacet uoluntati: & ratione moderaẽ: & administratur per neruos & spiritum animalem: qui anime uernaculus & pambulus est. Hunc motum possumus differre & retardare prout uolumus: sicut motum manus uel pedis uel alterius mẽbri. Tercius motus qui medius ẽ: pulmonis & toracis: est ibi partim naturalis. Unde ex toto non potest differri necessitate inducente legem motionis: partim uoluntarius est. vnde ad tempus differri potest & uoluntas arbitrium sequitur: quando flatum suspendimus: & ab inspiratione cessamus. In eo. n. q differri põt pcedit ab aĩa & ẽ uolũtarius i eo q ex toto differri nõ põt. s; necessitate respirandi i actũ reduci cogiẽ: a natura pcedit: & ẽ vlis Non ẽ itaq; pporcõnalis motus cordis motui pulmonis: motus eñi cordis pus duplicaẽ uł triplicaẽ q; motus pulmonis uel thoracis ɔpleaẽ semel: motus thoracis est pportõnał motui pulmonis Et motus cordis nõ respõdet motui pulmois. verũ ẽ si dexteram manũ sup leua mamilla applices uł si pulsuũ in arteriis discerniẽ naturã: ɔpies triplicem motũ prius cordis. q; semel pfici motu; pulmoiẽ. S; motui arteriarũ pportionalis ẽ motus cordis. Moto nãq; corde moueẽ arteria tota. sicut moto baculo in maũ: moueẽ manus & etiã baculus i sũmitate i medio & in pricipio: videtur eñi alicui arteriã moueri sed posterius q; cor cũ nõ moueaẽ nisi ex motu cordis. Spiritus eñi uitalis qui cor dilatat & arteriaẽ nõ potest esse simul in corde & in arteriis: s; tractu temporis a corde in arterias diffunditur: Unde motui cordis dilatatio arteriarum successiua esse uidetur. quod soluant montipedenses

Item anno mouens cor

motus toracis

Proteus arteriarum

Motus itaq3 cordis qui s^m assignatā rōe3 effrenis est τ neces-
sarius duplex est. Alius ē simplex alius compositus. Simplex
qui tantum consistit in dilatatiōe uel tm̄ in constrictiōne. Qui ex
dilatatōe τ constrictione consistit compositus ē τ constat ex con
contrariis motibus. Diastoles dilatatio τ arsis sunt idem. Sisto
les uero constrictio τ thesis sunt ide3. Et est diastole motus cor
dis ad extrema. Sistole ē cir cūstantiū partiū reductio ad centrū
Impetus ergo cordis τ uehemētia spūs in p̄electis opat̄ dila-
tationem: τ tm̄ durat dilatatōis motus quātū p̄mittit impet⁹ ca-
loris τ uehementia siue uiolentia spūs impellentis. Diastolē ita
q3 operat̄ caliditas i ducēs ebulitō3 τ spūs ipellēs cessante itaq3
aut lāguēte uiolētia ipulsiōis r̄mittit̄ mot⁹ dilatatōis. Et tūc ex
trestri substātia cordis propter uehementiam partium extrema-
rum τ grauitatem earum fit compressio cordis τ extremarum p
tium adinuicem reductio. Mociones uero cordis uarie τ diffe
rentes sunt cause: que a nobis quatuor esse dicuuntur. Cali-
da cordis complexio. Forma eius τ compositio cū terrestri sub
stantia τ spiritus cum fumosa superfluitate innatus. Quarta cau
sa potest dici siue esse spiritualis uirtus que a tribus precedenti-
bus procedit. Sed qualiter ex spiritu impellente tanq̄3 ministro:
τ calore tanq̄3 artifice fiat dilatatō pleni⁹ ostendemus. Sanguis
per concauam uenam ab epate cum naturali spiritu per dexterā
cordis auriculā ingrediēs cordi mistrat̄: in cuius cōcauitate san
guis receptus locū calidissimū inueniēs incipit ebulire: τ ebuliēs
resoluit̄ τ rarificat̄ in fumū τ spiritū. Differt aūt fumus a spiri-
tu. Spūs eni subtilior ē: fumus aūt grossior. Et ē spūs int̄ ignē τ
aerē medi⁹ igne obtusior τ aere subtilior. Fum⁹ ē int̄ aquā τ ae
rē medius: aere grossior τ aqua subtilior. Fumus itaq3 τ spirit⁹
generati in corde puiā rarefactōis āpliorē locū occupāt τ cordis
p̄cauitatē replēt τ distēdūt. inde fit cordis dilatatio. Q3 aūt cōp⁹
rarefcm maiorē locū occupet p̄bari pōt auctē rōe τ exēº. Dicit
ei ar̄s. ex uno pugillo aq̄ mltos fieri pugillos aer3; bº idē silr ex

aliis. Primũ argumentũ poteſt adduci. Si caſtanea integra ignito cineri apponatur calor ignis humiditatem caſtanee in fumũ reſoluit: fumus reſolutus multo maior ẽ quãtitate quã habuit maſſa ex qua generatur: vnde maiorem locũ occupat: et locũ inter corticẽ et caſtaneã replet et diſtendit. Et cũ intus nequeat contineri quia initiatur ad uaporationẽ ex quadã uiolentia ſurſum mouetur: et ſecum caſtaneam deportat: nec eam reprimi permittit: donec erupto cortice euaporet. Similiter fit cordis dillatatio: ex fumo et ſpũ ampliorẽ locũ quam ſãguis occupãtibus. Sed conſtrictio cordis ex ſola eius ponderoſitate efficitur: ſicut ad depreſſionem caſtanee ſola eius grauitas ſufficere uidetur. Cũ eni motus cordis ſecundum diaſtolem et ſiſtolem triplex ſit cauſa: calida complexio: compoſitio: ſpiritus cum fumo inato. ſciendũ quod uirtus operatiua que eſt quarta cauſa procedit ab his tribus: que ſic deſcribitur. Uirtus motiua eſt motus cordis et arteriarum etc. Obijcitur de compreſſione cõdis uidetur quod nõ ſit operatio uirtutis: Nam quando incipit compreſſio: uirtus operari deſinit nec iam aliquẽ motũ exercet. Item nec uirtus põt operari niſi aliquo ſpũ mediãte: ſed in compreſſiõe nõ mouetur ſpũs: nec per ipſum cõpreſſio fit: ſed potius ex coherẽtia partium cordis: quod cũ ſit grauis ſubſtãtie uirtus ſue grauitatis deorſũ deprimit. Nõ ergo operatiua uirtus ẽ motio cordis et arteriarũ ſecundum diaſtolem et ſiſtolẽ et ſecundum diaſtolẽ tantum quod obuiat auctori. Hoc argumẽtũ ſoluẽdũ relinquamus hiis qui in talibus negotiantur ut habeãt materiã litigãdi. Hiis explanatis literam exponamus. Effreno. ideſt uiolẽto et neceſſario et naturali intellige de compoſito motu qui partes applicat: cũ ſubdit Nũc id eſt quando ſurgit. In arſim ideſt in diaſtolẽ ex calorẽ ebullitionem faciẽte et ex ſpũ impellẽte Nũc id ẽ aliquãdo completa dilatatione: ceſſante impulſione ſpiritus. Theſis. id ẽ ſiſtole Aduerſa. quia contrarius motus diaſtoles. Premit ipſum. ſcilicet cor ex coherentia et grauitate partium. Theſis. dico. Emula. ideſt familiaris et amica. Centri. id ẽ concauitatis cordis. Continuo. dixerat cor effreni et uiolẽto raptu

Dubium [illegible]

motum.vñ cum sit calidũ ⁊ in desinẽti ⁊ in frenato motu agitet̃: posset inflãmari: ⁊ incandescere:maxime cũ sit calidũ ⁊ ignitum Est ibi physicalis method⁹ qꝛ solida corpa maxime sint calida ex motu calefiunt nec tm̃ calida:imo etiã que frigida sunt:⁊ ter-restria. In quadrigis ⁊ molendinis circa axem vbi voluit̃ rota ex impetu effrenate volutionis ignẽ accendi videmus. Qđ si fu erit in corde humani corpis deficeret ⁊ discrimen dissolutionis incurreret:qđ ne fiat natura poruida ⁊ discreta ⁊ in cunctis suis opationibus sedula:dispensatrix pulmonẽ constituit:tanq̃ famu lum ⁊ camerariũ cordis: qui ventilabro cõcepte aereitatis ꝯten-pat cordis feruorem:⁊ igneã eius faciẽ flabello blande euẽtatio nis emulcet. ¶ Sed pulmo madidus. qꝛ est phlegmatis rece ptaculum: ⁊ multa eliquatione humectat̃. ¶ Crudiqꝫ cruoris .i.phlegmatis qa ẽ crudus humor:⁊ pimus indigestoꝝ:vt dicit Aristoteles ⁊ Ysaac in libro vrinaꝝ: Spumositatẽ sanguinis sibi attrahit pulmo ab epate vt inde phlegma faciat: ⁊ calidũ suũ cõ-tempet. ¶ Multis cameris .i.casulis ⁊ spongiositatib⁹ qb⁹ incameratus est:vt intra sue camerositatis ventriculos maior ẽt quantitas valeat cõtinẽri:⁊ fidelius ⁊ diutius retineri. nam si pla na esset sibi conuexitas exps spõgiositatis aer intus cõcept⁹ flati exiret nec stabilem haberet mansionẽ:sed ex quo est calor came ris cõcauis intricatus diutius cõmorat̃:cui⁹ diuturna commemo ratio cordi necessaria est plurimum ad tempamentũ ⁊ refrigeriũ inspirationis.i.aeris inspirati.

De causis mortis cordis.

Cordis forma crasis fumus vis spiritualis
Vernula virtutis tribuens spiramina membris.
Sunt arsis cause thesis ex sola grauitate
Perficitur:dum deprimitur substantia per se.
Hunc regit ⁊ celebrat nature regula motum

Cuius vis anime membris infusa vigorem.
Suscitat et reliquos virtutis temperat usus.

¶ Cordis forma. Que sunt cause mot⁹ cordis: dicit quarta distinctio q̄ suā lucē ex p̄cedentib⁹ vēdicauit. ¶ Forma. q̄tū ad ei⁹ rotūditatē: que forma mobilitati ɔgrua est. nā oē rotundū est mobile de nā. ¶ Crasis .i. calida eius ɔplō. oē nāq̧ calm de nā velocit mobile: sicut oē frigidū tarde mobile. ¶ Fumus. Ex sanguine resoluto generat⁹: p partiū rarefactionē: vñ ampliorē locū occupans inflat cor et dilatat. ¶ Vis spūalis .i. exñs in ipso corde. ¶ Vernula v̄tutis. Spūs vitalis minister opationē secū defert: et virtutem spiritualē. ¶ Tribuens spiramina. .i. spiramina vegetationis toti corpi infundens. Hec oia p̄dicta cause sunt ¶ Arsis .i. diastoles. ¶ Sed thesis. que est extremaꝝ partiū reductio ad centꝝ. ¶ Perficit. ex sola grauitate et coherentia et terrestreitate substātie. ¶ Cum deprimit .i. in motu p̄p̄e grauitatis: nulla spūs impulsione ad hoc opante ¶ Hunc regit et celebrat. Dixerat auctor motū cordis esse effrenē et necessariū: q: fit a nā tm̄. Inde videt alicui q̧ soli nāe attribuend⁹ eēt mot⁹ cordis: et q̧ oino a virtute aie alien⁹. ideo oñdit q̧ q̄uis fiat a nā principalit: tm̄ vigorē sue formationis sortit ab aia. sz pbat q̧ motus cordis tm̄ ex aia pcedit. Dicit Cōstātin⁹ in pantegni: q̧ virt⁹ quedā attinet nāe tm̄: et dr naturalis Alia est q̄ corp⁹ viuificat et cor dilatat et arterias: et iteꝝ ɔstringit q̄ ad aiaz attinet: et dr spūalis. Tertia est q̄ sensū et volūtariū motum pficit. s. aialis. et ex hoc videt q: virtus spūalis q̄ cordis motum opat: tm̄ pcedit ab aia. Ad hoc dicit Constantin⁹ cū dicit virtutē spiritualē ad aiam ptinere: nō iō dicit: q: vitā et primordiū sue essentie sumat ab aia: sed q: ex infusione aie suā perfecti⁹ exequit actionē. Ante eni infusionē aie inerat tm̄ s̄m habit⁹. sed aia infusa est s̄m actum. vnde ex infusione aie oēs virtutes corporis in suis explendis actionibus fortiores existunt.

De descriptione pulsus.

Innatum recreet vt mulcebris aura calorem:
Et procul absentent fumose vmbracula nubis:
Spiritus vt digno reparari fomite possit:
Exarsi atqꝫ thesi confiatur motio cordis:
Que pulsum faciat ꝛ vite consona fiat.
In pulsu resonant tenor: ꝛ concordia vite:
Sinzugie vitalis amor modulamina cordis.
Intima temperies: animi secreta voluntas:
Angma:paroxissmus:status ꝛ pyodicus error:
Morborum cretici motus:quid fata minentur:
Quid possit lachesis:quicquid parat exitialis
Antropos:ense necis dum fila sororia rumpit.
Urine fraudes aperit discretio pulsus.
Certificatqꝫ fidem:pulsus confirmat ꝛ vinit.
Judicii genus in speciem censura reducit.
At pulsu dubio medici mens pendula mutat.

¶ Innatum: Quid sit motus cordis: ꝛ quibꝰ causis cōcurrē tibus fiat: ꝛ quid operet̃ motū cordis: aut aīa: aut nā dixit: quia aut ex motu cordis: aut ex causis motū cordis opantibꝰ ꝑcedit pulsus: iō insinuatiue ponit descriptioné pulsus. Cū tota hꝰ opis doctrina de pulsibꝰ ꝯstituat̃: ex rōne ꝓpositi tenēt̃ pulsus assigna re descriptioné. describit̃ a Pho sic: Pulsus est motio cordis ꝛ arteriaꝝ ꝛc̃. hec aūt diffinitio intelligenda est ꝑ cām: nō ꝑ essē tiā suā: sicut sunt multe diffinitiones hꝰ artis. Pulsus. n. nō ē illa motio que est in corde cū ipa sit singularis: ꝛ pulsus sit in arteriis a corde remotis. motus tñ cordis cā est illius motionis que ē in arteriis: ꝛ q̃ est pulsus. sicut. n. ex motu arboris sequit̃ motꝰ fron diū ꝛ fructuū: nec tm̃ vnꝰ est sed aliꝰ: lꝫ ab alio fiat. sic ꝛ in pulsu: mouet̃. n. cor ꝛ dilatat̃. ex cꝰ motu vitalis spūs ipellit̃: ꝛ ipulsus

arterias mouet: quarum motus est pulsus. vnde pulsum sic possumus diffinire: Pulsus est motio ex diuersis motibus composita in membro concauo et arterioso facta a motu cordis et quarundam arteriarum procedens a virtute operante spiritu mediante. Potest etiam dici quod diffinitio physicalis est per essentiam vt pulsus sit motio composita ex motu cordis et motu arteriarum. Ex diuersis nanque motibus potest constari vna motio composita. hec itaque motio cordis erat motio que est pulsus et motio arteriarum. Similiter erat pars eiusdem. Ille ergo qui tangit pulsum sentit partes: non ergo sentit motum cordis. sed istud dependit ex motus arteriarum cognitione. Litteram expone taliter. ¶ Motio talis. que pulsum facit est composita ex motu arteriarum et cordis. ¶ Conflatur .i. componitur. ¶ Ex arsi et thesi .i. dilatatione et sistole. i. motio cordis et arteriarum composita secundum diastolem et sistolem considerata sequitur ¶ Ut mulcebris. Hic assignat vtilitatem pulsus. vnde hec clausula non est de diffinitione sed ad vtilitatis expressionem annexa est sic in diffinitione physicali adiungitur hec clausula ad infrigidationem caloris innati. Est autem vtilitas pulsus vt suo motu calefiat corpus et ex aere inspirato a pulmone spiritus vitalis reparetur. illius enim attracti aeris pars euaporat per poros corporis: quedam a calore consumitur quedam a cordis constrictione in pulmone expirat: quedam retenta subtiliatur: et depuratur: et ex ea vitali spiritui annexa et adiuncta vitalis spiritus reparatur. et hoc est. ¶ Ut mulcebris aura .i. aer inspiratus. ¶ Recreet .i. emulceat et contemperet. ¶ In natum calorem. i. naturalem qui aliter estuaret et incenderetur. Nota duplex est calor innatus vnus contractus ex primis componentibus et est principalis qui in mortuo subiecto a substantia non recedit: qui iugis est et comes perpetuus assequens subiecti quem violentia mortificationis non potest subuertere. Caro enim leonina quamuis sit mortificata tamen colerica est et calida in quarto. et in corpore suscepta dissoluit et febrem prouocat. vnde hec non est nisi ex calore innato. Est et alius calor innatus contractus ex influentibus et infusione spirituum et humorum: et est actu tantum: qui substantiam relinquit. et iste ex aere recreatur: et distemperatur: et non alius. ¶ Umbracula fumose .i. superfluitates que

recepte in corpe obnubilarent ꝛ obumbrarent vitalem spiritum.
¶ Absentent .i. exsufflent a corde ad pulmoné: ꝛ a pulmone exteri⁹ emittant. Hic pōt q̄ri q̄n sufflamé suspendim⁹ quo aera cor attrahit: in quo supfluitates expellit. Dr q̄ i spiramine fit attractio aeris: q aer p tracheā arteriā ad pulmoné transmittit: ꝛ in pulmonis cauernulis suscipit: nec ad cor aer ille totus transmittit duplici de cā: tū q: cor toti⁹ aeris attracti ad pulmoné capax nō esset: cui⁹ pulmo est capax tanq̄ʒ macer mēbꝝ: tū q: eius pté in se cōtinet: vt lʒ aer ab exteriorib⁹ nō attrahat: cū cor inueniat aeré in pulmone qué posset attrahere. ꝛ q̄uis pulmo repletus sit aere: ꝛ cor habeat in se sufficienté aeré quo possit foui: vñ videt q̄ longo tpe possit teneri aer nullo mediato suffragio ab aere exteriori: tñ hoc fieri nō pōt: q: cor semp in ꝯstrictione que successiua est dilatatiōi fumosas supfluitates emittit: q̄ trasmisse ad pulmoné si nō possent exsufflari nec in corde ꝯtineri iteruʒ ad cor reuolute ꝛ reciprocate vitalé spm̄ ingrossarent: qui nāl'r dʒ eē subtilis. vnde igrossato nimis spū: nimia dilatatio cordis fit ꝛ extrema gaudiū redire ꝓhibent. Si.n. est nimia subtiliatio spirituū quibusdā est cā mortificationis. vñ nutrit in aere grosso: si transirent ad regioné calidā in qua defecatus est aer cito morerentur: q: spūs vitalis nimis subtiliat: ꝛ pret nām debilitat. nec pōt cordis grossicié ad plenū dilatare: indeqʒ syncopizāt: ꝛ syncopizantes suffocāt. inde est q̄ pisces nutriti ex grosso aere aque ab aq̄ extracti ad ipm aeré qui subtilior est moriunt. sed quidā tardius vt anguille: quidā citi⁹ vt allecia: quidā medio tpe vt lucii ꝛ barbelli. Et q̄re hoc fiat inuestigent socii. Similit dico nimia spūs vitalis ingrossatio pret nām facit incurrere morteʒ. vñ hoies de Lybia si transirent ad aeré spissū nō diu viuerent: nec nos in aerem eoꝝ diu possemus viuere: ꝓpter eādé cām: q: spūs vitalis ex inspissatione vel inspiratiōe que pret nām suscipit: corrumpit ꝛ iō inspissato ꝛ implente latera cordis spū: cor immoderate dilatat: qd cū metā sue dilatationis excedit impedita constrictione:

facit ad interemptionē aialis. Sunt.n. due cause motificationis imoderata.s.dilatatio ꝛ ꝯstrictio. sicut.n.corpꝰ aialis dilatationē nisi debitā hēat.viuere nō pōt:ꝛ ꝯsequat̄ ꝯstrictio ꝛ ꝯstrictioni succedat dilatatio:sic ex ipedimento vel imoderātia dilatationis ꝛ ꝯstrictionis piculū mortificatiōis incurrit̄. Et vt viuat humanū corpꝰ nō sufficit inspiratio nisi respiret.hec aūt fiūt ḃm vicissitudinē dilatatiōis ꝛ ꝯstrictiōis cordis.inde est q̄ ex risu ꝛ nimio gaudio multi ꝓpt̄ nimiā dilatationē syncopizāt:ꝛ syncopi pseuerante moriunt̄. Dū.n.ꝓ imoderata dilatatione fumose supfluitates impedita ꝯstrictione nō exsufflant̄:sed in corde retinent̄:retente inspissant vitalē spm̄:qui dꝫ esse subtilis:q inspissatꝰ pret̄ modum extinguit̄:sicut ignis etherꝰ igniens aereꝫ qñ motus ignis cois ad grossiorē descendit aerē.dū.n.ingrossat̄ nā subtilis egredit̄ ꝛ extinguit̄. Sumit̄ ignis in stupa accēsus in ore ioculatoris tenet̄ q̄ ex flatu ꝛ anhelitu ingrossat̄ ꝛ anteq̄ꝫ egredi possit extinguit̄ Simili rōne ignis exn̄te aere nimis humido ꝛ pluuioso vix pōt ardere:q̄ ex aere pluuioso inspissat̄. Etiā ex gaudio fit syncopis alia rōne:q̄ ipedita exsufflatiōe vitalis spūs nō pōt reparari aial:quo deficiente cessat sensus ꝛ voluntarꝰ motus aialis. Naturalis etiā calor in corde ex fumosis supfluitatibꝰ retentis anhilat̄:sicut ex gaudio fit syncopis ꝛ mortificatio qñqꝫ ꝓpt̄ imoderantiā dilatatiōis.ita ex tristicia ꝛ terrore plurimo accidit ꝓpter immoderantiā ꝯstrictiōis. Cū.n.laterales ptes cordis imoderate ꝯstringunt̄ exclusa vacuitate.iō.in corde nullꝰ aer recipit̄: nec fit respiratio aeris:q̄ est necessaria ad tempandū feruorē cordis ꝛ vitalē spm̄ recupandū. Hec v̄o oia variant̄ intendunt̄ aut remittūt̄ ḃm dr̄ias cordis. quoddā.n.cor molle ē ꝛ tenerū ꝛ lapsaꝫ hꝫ substantiā tale cor gaudio supueniēte ex obediētia suaꝝ ptiū ampliꝰ dilatat̄:ꝛ vehementiꝰ. Et hoies talis cordis facilrꝰ syncopizant:ꝛ fortiꝰ. Et si ꝯstituant̄ in balneo aereo carēte respiraculis syncopi cito piclitant̄.habētes v̄o duꝝ cor ꝛ freſtre ꝛ ꝯpactum ex gaudio syncopizant tardiꝰ: quia duricies cordis resistit

dilatationi immoderate. Sed ex tristicia adueniente citius syncopizant & fortius: q2 duricies partiũ & grauitas iuuat excessum cõstrictionis. huiusmodi habẽtes cor durũ valde si ingrediantur fornacẽ vbi est aer subtilissimus ꝓpt' ꝯflationem metallorũ vehementer syncopim incurrunt: ex defectu dilatatiõis: q2 vitalis spiritus in duro corde dꝫ esse grossus. & a subtilissimo aere valde subtiliatus nõ põt latera cordis ad modũ debite dilatationis ꝓpellere. Inde cõuenit q2 pueri citius syncopizẽt q̃ꝫ viri. ¶ In pulsu resonant. Insinuata pulsus diffinitione: oꝫ vtilitatẽ pulsus declarare. s. declaratio ꝯsistentie & habitudinis corpis temperati vel eius distempantie: vel discretio passionũ & affectionũ aie delucidatio temporũ: & acutarũ egritudinũ: distinctio futurarũ crisiũ vel ad bonũ vel ad malũ cognitio vite & mortis: abradicatio fraudũ: & delusionũ vrine certificatio. que oĩa ex sñia littere melius clarebunt'. ¶ Tenor .i. subtilitas vite & integritas & eius cõcors cõtinuitas ꝫm naturalẽ legẽ corpis ipsius. ¶ Resonãt in pulsu .i. manifestant' per pulsum. sicut. n. per sonũ declarat' claritas metalli: & cymbali bonitas vel malicia. sic per pulsum quasi per quendã sonũ: q2 in ipso pulsant' arterie ex motu spũs impellẽtis declarat' distempantia vel tempantia humani corporis: & nõ solũ per pulsum ea cognoscunt'. ¶ Sed amor .i. pax & ꝯsideratio vniuersalis. ¶ Sinzugie .i. vite humane: que per quãdã sinzugiã & ꝓportionalẽ cõcordiam quattuor elemẽtorũ in corpore ꝯsistit. per vitalẽ sinzugiã põt intelligere admirabilẽ cõpaginem: & matrimonialẽ ꝯp̃sonem vel copulã inter corpꝰ & aiam. ¶ Modulamina .i. tempamenta nõ solũ cordis: sed interiorũ mẽbrorum: que corde bene se habẽte fortiora & tempantiora sunt: sicut eo male se habẽte languẽt & fatiscũt. ¶ Secreta voluntas .i. passiones & affectiões aĩe: sicut gaudiũ ira tristicia animositas timiditas auaricia liberalitas: q̃m immutãt pulsum: & etiã per pulsum declarant': q̃uis distinctio taliũ sit difficilis. In gaudio eni q2 cor mediocrit' dilatat' ꝓpter tempamentũ affectionis: et quia

sanguis: tempatus est humor: q in gaudio monet: cor paulatim τ tempate ab interioribꝰ ad exteriora diffundit. vnde pulsus tẽperato pcessu in magnitudine augmentat: τ mediocriter inter fortem τ debilẽ τ velocẽ τ tardũ sibi vendicat. Nõ.n. multa refrigeratio necessaria est pter caloris temperamentũ. In ira q: calor impetuose ab interioribꝰ ad exteriora diffundit: τ cholera eiusdem fa est: q: in ira monet: ideo ex ira repente pulsus in magnitudinẽ surgit: τ impetuositate cholere puocatus neglecta formidine velocitatem τ frequentiam assumit. vnde si talis efficiatur pulsus pter naturam corporis: sine febris irritamento: sine corpis exercitio: colligi potest: quia talis ex ira fiat. Et iraꝫ significat maxime cum ira sit feruor cordis τc. In quo ex desiderio vindicandi: cũ vindicta fiat per exteriora: extra calor prorumpit furiosus. Hic vero pulsus qui fit ex ira fit fortis magnus frequens τ velox: tamẽ inter mollíciẽ τ duriciem fit mediocris. In tristicia τ timore pulsus parui τ debiles fiunt: quia calor ab exterioribus ad interiora reducitur: τ ex motu melancholie que dominiuꝫ habet in timore pigritatur calor naturalis τ sanguis: τ confortato motu melãcholie τ sedes τ segnis τ quasi congelatus efficitur: vnde pulsus paruus debilis τ occultus tam interiore magno q̃ꝫ in tristicia pter motum subitum terroris: τ tristicie liuorem: Sed si timor aliquantulum durat τ moretur quousqꝫ virtus debilitetur: τ spiritꝰ torpeat τ pigritet: fit pulsus vermiculosus: deinde formiculosus. In terrore vero cum calor naturalis subito intra propellitur: virtus modo quasi timida fugit: modo quasi se defensura reuertitur ex duplicitate talis motus fit pulsus velox tremens τ inordinatꝰ Si ergo timor perseueret pulsus pulsui tristi similis redditur. sed si tardauerit quousqꝫ debilitet: fit pulsus vermiculosus. Ex magnitudine τ audacia naturali contracta. τ ex humida τ ferventi natura cordis fiunt pulsus magni τ fortes. Et ex pusillanimitate τ timiditate fiunt pulsus parui debiles. Ex liberalitate τ largitate magis aperti τ temperati: ex auaricia contrarium. ¶ Au-

gma. Non solum passiones anime per pulsum innotescunt.
Sed quattuor tempora egritudinis acute: et qualitate paroxismorum: et quantitates paryodorum. In principio egritudinis acute fiunt pulsus magni et veloces: minus tamen quam in augmento propter cruditatem humoris. Et quia calor ex multa materia oppressus eam non sufficit ad plenum resoluere in augmento egritudinis calore iam adulto materia amplius solui incipiente et inualescente calore pulsus maiores et fortiores occurrunt. In statu pulsus ad magnitudinem et velocitatem pulsuum accedunt propter acumen caloris. In declinatione tepescente calore minorantur pulsus et tardi fiunt. Quod autem declinatio fiat: sic cognosces Si precesserit crisis: vel si etiam sine omni crisi materia est consumpta: quia sepe contingit eam febrili calore consumi sine alia purgatione: et tunc eger incipit esse compos sui: tunc est declinatio morbi: et tales pulsus boni sunt. Si vero nihil horum precesserit: et eger sit mente stupidus et debilis. et sensibilitatis diminutio: tales pulsus pessimi sunt: quia ex defectu morbi non fiunt: sed nature. vnde dicit Philaretus: Rari pulsus semper sunt difficiles.

Nota quo pulsus non ... morbi

¶ Augma. id est augmentum egritudinis. In augmento intellige principium. ¶ Paroxismus. id est exacerbatio egritudinis proprie cum sit in acutis: quia oxi dicuntur: id est acute: ideo paroxismos habent. pulsus instantiam paroxismorum indidicant: quia tunc fastidiosus magis et vehementior erit. ¶ Status. id est status paryodi. ¶ Et paryodicus error. id est accessio interpollata quantum ad interpollatas: que per circulares et paryodicos motus resoluuntur. Pulsus interpollatam febrem significat quia cum continet suam velocitatem et frequentiam. Sed ceteris temporibus lacessit: et ceteris temporibus inualescit. habet se tamen ad significandum interpollatam. ¶ Morborum cretici motus. id est determinationes acutarum que crises dicuntur. ¶ Quid minentur fata. Tria sunt fata. i. tres parce cloto lachesis et antropos. Cloto est motio de non esse ad esse: et est generatio.

lachesis ē ꝓductio ẜm ꝯtinuitatē existendi. Atropos ē corruptio .i. egressio a substātiali statu siue ꝯuersio de esse ad nō esse. tota vis vel facultas parcaꝝ in pulsu exultat. ¶ Urine fraudes.

Hic ponit̄ vltima vtilitas ꝯsideratiōis pulsus: q2 nature indiciuꝫ per ipsum certificat̄: ꝛ ꝑ ipsum fraudes vrine ꝛ veritas aperit̄. Urina nanqꝫ ꝯsiderata fallit medicū: nisi eius iudiciū per pulsuꝫ certificet̄. Naꝫ si pulsus vrine ꝯsentit: tunc est iudiciū vrine bonū Si aūt dissideat malū est. Cū. n. ꝓportio adsit signoꝝ vnit iudiciū. i. ad vnitatem indicii reducit. ¶ Genus in spēm. Urina qñqꝫ appet rubea ꝛ turbulēta in colore ꝛ subā: ꝛ distempantiam significat corpis. s. calorē: ꝛ iō egritudiēꝫ significat i genere: sꝫ q2 tal' pōt apparere ex mltis causis: sic̄ ex febre vel apāte vel ex ruptura vene vel epatis calefactione: vel ex inordinato exercitio: sanguine plus iusto fluēte: q̄ꝫuis significent egritudinē in genere tñ nō determinate ꝛ diffinite significāt eā. Sed adbibita significatione pulsus: ꝛ ꝯsideratione genꝰ specificat: determiat ꝛ declarat que sit egritudo in specie vtrum febris vel alia. ꝛ si febris vtrum continua vel interpollata.

Incipit principale ꝓpositum de decē generibꝰ pulsuum.

Quinqꝫ modis ꝓbat artificis solertia pulsus:
Ex quibus elicit̄ numerus generum duplicatus.
Ex forma motus tria: magnum: forte: citatum:
Molle parit plenum: calidum: substantia membri:
Ex quibus ꝛ primis series senaria surgit.
Spissum constituit mora: que discriminat arses:
Qui pede dactilio passim declinat ab alto.
Et qui deficiens surgit: viresqꝫ resumit.
Ex collatiua thesium ratione notatur.
Tanq̄ꝫ precipuis adiuncta nouissima primis:
In quibus est motus discors: vel consonus vnus

Ordo: vel aduersus numeri ratione notatus.

¶ Executis quibusdã antecessoriis et pparatoriis necessariis ad subsequẽs. s. de officio cordis et forma et cõplone de intentione et causis intentiõis. de diffinitiõe pulsus: de vtilitate cõsiderationis pulsus. his inquam diligenter ptractatis aggredit̃ auctor pncipale ppositũ vt instruat doctrinã de pulsuũ generib9. Sunt itaqz genera pulsuũ diuersa: et diuerse pulsuũ differentie sm diuersas differentes me ¹considerationes. et sun decẽ genera pulsuũ: et qnqz cõsiderationes. A quinqz. n. cõsiderationib9 decẽ genera pulsuum oriunt̃. Prima consideratio me ¹attendit̃ circa ppietatẽ motionis arterie. nam motio arterie est talis: que est magna: parua: mediocris: vel fortis: debilis: vel mediocris: vel velox: tarda: vel mediocris. Ab hac pma cõsideratione q̃ circa ppietatẽ vertit̃ tria genera pulsuũ attẽdunt̃ et nascunt̃. Primũ genus pulsuum est magn9 puus et mediocris: vt sub vno genere cõtraria colligamus quoꝝ eadẽ est disciplina. Secũduz gen9 fortis debilis et mediocris: que siľr sub vno genere reputant̃. Tertiũ gen9 est qđ ab eadem cõsideratiõe trahit originẽ. s. velox tard9 et mediocris. Primũ genus pulsuũ diuidit̃ in longũ curtũ et mediocre: latũ strictuz et mediocre: apertũ occultũ et mediocre: quoꝝ omniũ significationes cause et diffinitiones patebũt ex lr̃a vel ex lr̃e consideratione. Secũda cõsideratio vertit̃ sm cõsistentiã organi. i. arterie que est organũ et instrumentũ pulsus est. aut arteria h9 cõsistentie: quia ipsa ẽ dura mollis et mediocris: vel plena vacua et mediocris: calida frigida et mediocris. hec ppie ptinẽt ad arteriã. pulsus nãqz ppie nõ dr̃ calidus mollis: nisi grã arterie: q̃ talis sentitur. Ab hac cõsideratione sumunt̃ tria pulsuũ genera: dur9 mollis et mediocris: plenus vacuus et mediocris: calidus frigid9 mediocris. Tertia cõsideratio pulsus sumit̃ a diastole et sistole: id ẽ sm spaciũ qđ attẽdit̃ int̃ dilatationẽ et cõstrictionẽ: lz. n. cõstrictio nõ occurrat sensui tñ p spaciũ et morã q̃ ẽ int̃ dilatatiões cõstrictiõis mora

ppendit᷑: q̄ si sit magna: fit pulsus puus: ꝛ rarus. Si parua sit fre quēs. Ab hac itaqꝫ ꝯsideratione elicit᷑ septimū gen⁹. s. rarus fre quens ꝛ mediocris. Dicit Cōstantin⁹ in pantegni ꝙ septimū ge nus ex pte quietis est: ꝛ adducit auctoritatē Gal'. dicētis: Pul sus in dilatatione ꝛ ꝯstrictiōe qetes hꝫ duas. vnā cū pulsus in di latatione sua extrema digitoꝝ pcutit. ꝛ hāc exterioꝛē vocat quie tem. ꝛ hanc sensibilit᷑ inuenim⁹. Quies scđa est cū pulsus in con strictione ad centꝝ suū redit. ꝛ hec qes nō est sensibilis: q2 nō fa cile sensu cognoscit᷑ vel pcipit᷑. sꝫ ꝯstrictiōis moꝛa ex dilatatiōe co gnoscit᷑. Quarta ꝯsideratio versat᷑ circa collationē aperte moꝛe: ꝛ occultā pportionē eaꝝ. Si. n. plures sint aperte moꝛe q̄ꝫ occul te pulsus est incidēs. i. ppᵗ maioꝛationē sui in noticiaꝫ sensus nr̄i cadens. Si aūt sint plures occulte ꝙ aperte dr̄ pulsus decidens . i. a noticia nostri sensus cadens. Et hoc est octauū gen⁹ qđ na scit᷑ a quarta ꝯsideratiōe. s. incidens ꝛ decidēs. Et nota ad hoc ꝙ incidentia ꝛ decidētia pulsuū determinet᷑. nō opoꝛtet octo vel nouē motiones ꝯsiderare: sꝫ vsqꝫ ad centesimā pcussionē in ꝯsi deratione pgrediendū est vt collatiōes moꝛaꝝ ad moꝛas: occul taꝝ ad aptas: foꝛtiū ad debiles melius ppēdat᷑: nō. n. si vna mo tio foꝛtis sequit᷑ ꝛ alia debilis sequit᷑ ꝛ iteꝝ tertia foꝛtis ꝛ quarta debilis iudicand⁹ est ppᵗ hoc pulsus decidēs: q2 prima foꝛtis et scđa debilis. Nā eadē rōne cū scđa sit debilis: ꝛ tertia foꝛtis seq tur: erit pulsus incidēs: q2 debilis tēdit ad foꝛtē. ꝛ sic posset pbari ꝙ idē pulsus esset incidens ꝛ decidens. Ad hoc dicim⁹ ꝙ i ea ꝯsistentia in qua videt᷑ pulsus pmanere diutius: talē eū indices. Quod sic cognoscens: si pulsus in decē percussionib⁹ sentit᷑ ꝛ in vndecima deficit: deinde ab vndecimo computes si in quarto ab vndecimo deficit dr̄ decidens: ꝛ talis tendens in defectū p quos dam gradus magis ꝛ deficiendo moꝛtem significat. Si vō defi ceret i octauo postea in vndecio ab ea decidit: ꝛ si postea tardi⁹ deciderit: donec deficiat: talis incidens est. ꝛ significat nāᷣm plus afflictā: moꝛbo iam ptim supato resurgere ꝛ ꝯualescere. Quita

ↄsideratio attendit̃ ẜm ꝑmutationẽ vel ↄsistentiã ꝑdictaꝝ ↄsidera tionũ: ⁊ ab hac ↄsideratione duo extrema genera.s. nonũ ⁊ deci mũ ꝓcedũt: q̃ nõ ꝑ̃ncipalia sunt genera: sꝫ ꝑ̃ncipalibus annexa ⁊ adiũcta. nõ.n. ꝑ̃ncipal̃r attendunt̃ sꝫ alicui adiacent: vt equale et ⁊ ineq̃le. ecce nonũ. Ordinatũ ⁊ inordinatũ. ecce decimũ. Si pul sus sit assidue fortis: dr̃ equalis. Si aliq̃d admiscet̃ debile cũ for ti ineq̃lis dr̃. Sed de his plenius dicet̃ i sequẽtib⁹. Nota qꝫ hec pulsuũ genera nõ sunt opposita. Circa vnũ ⁊ eundẽ pulsũ tria vł q̃ttuor habẽt esse genera q̃nqꝫ ⁊ ↄsistere. aliq̃n.n. pulsus magn⁹ põt eẽ mollis velox fortis spissus eq̃lis ordinat⁹ plen⁹. Sed q̃dã sunt opposita: vt magn⁹ pu⁹: nec sunt diuersa genera sed diuerse differẽtie vni⁹ generis: ⁊ iõ se nõ ↄpatiũt̃. Sũt aũt diuersa gene ra nõ ↄ̃ria. Sed ꝓ ↄ̃rietate causaꝝ se nõ sustinent: vt magn⁹ debi lis. abundãtia nanqꝫ spũs facit magnũ. defect⁹ ei⁹ ⁊ caloris facit debilẽ. Siłr forte pũuꝫ velox debile spissũ paruũ tardũ velox ra rum. Et vt generał̃r dicã nulla pñt cõmisceri in quib⁹ ↄ̃rietas cã rum nõ intercidat. Decẽ genera pulsuũ ẜm diuersas rõnes dicũt̃ .s. ẜm motũ: ẜm organũ: ẜm plures motiões. Nota qꝫ hoc nomẽ generale pulsus ꝑ̃dicari põt de quolibet inferiori: qꝛ de magno forti veloci raro incidẽti equali ordinato molli pleno calido. non tñ in eadẽ significatiõe. Dicit̃ nanqꝫ hoc nomẽ pulsus quattuor modis. Primo mõ accipit̃ ꝓ motione q̃ occurrit digito. Et in hoc sensu tria genera distinguũt̃: magn⁹ velox validus. Secũdo mõ dr̃ pulsus res pulsata sicut organuꝫ ⁊ ẜm hanc significationeꝫ duo distinguũt̃ genera pulsuũ.s. molle plenũ. hec aũt ad organuꝫ pertinent. Arteria enim mollis datur vacua plena ꝓprie: extra nee võ dicunt̃ de motione que est pulsus. motio siquidem mol lis dura plena vacua in collatione dicit̃ que ⁊ si dicant̃ de pulsu predicatio redũdat in ꝓprietatẽ organi. Calidũ ⁊ frigidũ ⁊ qđ ẽ tertiũ genus pulsuũ ad rem pulsatã dr̃ pertinere: ⁊ põt patere vt illa tria genera pulsuũ distinguant̃ ꝑut res pulsata dr̃ arteria. et eni ꝓp̃e dici põt calidũ vel frigidũ. Sed quidã ↄsiderãtes qꝫ nõ

est calida vel frigida de se:sed poti⁹ ex frigiditate vel mortificati one spūs vitalis impellētis eā debēt calidū vel frigidū pulsū dici ꝓ re pulsante. ꝛ hec est tertia significatio pulsus vt ꝓ re pulsante accipiaꝛ. hoc mō posset fieri nisi eēt qđ dicit Philaret⁹ ꝙ nonū gen⁹ attendiꝛ ſm caliditatē q̄ redditꝛ p totū corp⁹ arterie i quo cō sideratꝛ quantitas supposite materie: p tactum: totū est de accidē te p qđ insinuat auctor: ꝙ pulsus calid⁹ ad rem pulsatā ptinet nō ad rem pulsantē. nā si dicat ꝙ pulsus dr̄ calid⁹ ꝓpꝛ calidū spiritū nō ꝓpꝛ substantiā vel qualitatē arterie. Silr̄ pulsus mollis plen⁹ vacuus nō dꝫ dici vt redūdet p̄dicatio in subām organi sed in q̄litatē humoris arteriā infundētis. Sentitꝛ nāqꝫ arteria mollis du ra plena ꝓpꝛ humorē suppositū: qꝛ phlegmatic⁹ ꝛ mult⁹ aquosus arteriā mollē vel plenā efficit. sed sicc⁹ durā ꝛ vacuā reddit. Sed Philaretus testatꝛ: ꝙ ſm ꝯsistentiā organi attenditꝛ plenū molle durꝫ vel vacuū vel ſm figurā. Si ergo plenū molle durꝫ vacuum ptinēt ad ꝯsistentiā ꝛ figurā organi: silr̄ calidū ꝛ frigidū. Quis. n. neget arteriā calidā esse sua qualitate vel figura. Ipsa. n. calida vel frigida sua qualitate tanq̄ꝫ cā formali: ꝛ est calida vel frigida rōne spūs: ꝛ q̄litate spūs tāqꝫ efficiēte vel mālī. vn̄ Constantin⁹ in pantegni. Calor arterie ē ex mā intra ꝯtenta. i. spū ꝛ sanguine Quarto mō dr̄ pulsus collectio pluriū pulsuū ſm ꝙ q̄ttuor gene ra distinguūtꝛ: rarꝫ: frequēs: incidēs: decidēs: eq̄le: ineq̄le: ordina tum inordinatū. ¶ Solertia .i. prudentia. ¶ Artificis. .i. medici. ¶ Probat. examinat ꝛ diiudicat. Pulsus. ge neraliter intellige: nō ꝓ motione: nō ꝓ re pulsante: nō ꝓ re pulsa ta: nō ꝓ pluriū collectiōe. ꝛ quo mō ꝓbat ondit ¶ Quinqꝫ mōis .i. qnqꝫ ꝯsiderationib⁹ discretis. ¶ Ex quib⁹ .i. ꝯsideratiōib⁹ ¶ Eliciꝛ .i. procedit. ¶ Numer⁹ .i. decē genera pulsuum que in dupla ꝓportione se habēt ad quinqꝫ ꝯsiderationes. Nūc ꝓseq̄r quo mō. ¶ Ex forma .i. ꝓprietate motionis arterie cir ca quā vertiꝛ prima ꝯsideratio. ¶ Nascunꝛ tria .s. genera ꝛ ondit que. s. ¶ Magnuꝫ. Illud est primū qđ ostenditꝛ ſm

quantitatem trium dimensionũ teste Cõstantino ꝛ Philareto.
¶ Magnũ. Sub magno claudit paruũ ꝛ mediocre. ecce p̄
mũ genus. ¶ Forte. sub quo debile mediũ. ecce secundum.
¶ Forte. Ponit tertiũ Philaretus ꝛ Constantin⁹ etiam
ꝯsiderat scđm tenorẽ virtutis :sub quo ꝯsiderat debile ꝛ medio-
cre. ¶ Citatũ .i.velox: sub quo tard⁹ ꝛ mediocris. Tertiuꝫ
genus est citatũ ꝛ attendit̃ tp̃e ꝛ qualitate motionis. Philare
tus ponit quantitatẽ motionis. Sil'r ꝛ Cõstantinus tp̃s. ¶ Sub
stantia mẽbri .i.cõstantia vel ꝯsistentia organi ꝛ figura siue q̃-
litas substãtie:circa quã versat̃ secũda ꝯsideratio. ¶ Parit.
.i.ex se cõcludit vel ꝓducit . ¶ Molle .i.sub quo duꝝ me-
diocre cõtinet̃ . Istud est quartum gen⁹ ꝭm Constantinũ. Sed
Philaretus ponit octauũ. ¶ Plenũ. per qđ vacuũ intelli-
ge qđ est quintũ. Calidũ frigidũ mediocre. Ecce sextũ. calidũ
ad organũ ꝑtinet:q2 ad quantitatẽ substãtie organi teste Phila
reto ꝛ Cõstantino in pantegni. Calidum asserit pulsum fieri ex
qualitate arterie . Philaret⁹ calidũ ponit:nonũ ꝯturbator nois
ꝛ sniaꝝ:ꝛ Constantin⁹ sextũ. ¶ Ex quib⁹ .i.trib⁹ postremis
¶ Et primis. Elicitis a p̄ma ꝯsideratione. ¶ Surgit .i.
ꝯplet̃. ¶ Series senaria .i.sex genera. ¶ Spissum. Hic
assignat originẽ septimi generis:qđ est frequẽs ꝛ raꝝ. ¶ Mo
ra .i.ꝭm morã ꝛ spaciũ quod est int̃ duas dilationes attendit̃
spissus vel frequẽs.hoc est quod dicit Cõstantin⁹ fieri ex tp̃e q
etis. Philaret⁹ ex quantitate quietis. Istud a Philareto dr̃
sextũ:sed a Constãtino septimũ.vñ aũt fiant hec genera pulsuuꝫ
ex quib⁹causis ꝯtrahant̃ ꝛ quid hẽant significare:in sequẽtibus
cum ipso actore dicem⁹. ¶ Qui pede dactilico. Ponit ori
ginem octaui qui est incidẽs ꝛ decidens quod a Philareto no
num dicit̃ :a Constantino octauũ assignat̃. Hoc genus atten-
ditur ꝭm collationem ꝛ proportionem moraꝝ ad moras aperta
rum ad occultas:fortium ad debiles. Aperta mora dicit̃ ipsius
pulsus. Occulta more ipsius quietis inter duos pulsus existẽtis

Fit itaq; incidēs ⁊ decidēs ꝫm ꝓportionē tp̄is ad tēpꝰ: si mora precedentis pulsus sit minor q̄3 subsequētis pulsus dicit' decidēs Si mora sequentis sit maior q̄3 mora precedentis dr̄ incidēs: q̄ ꝫm rōnem assignatā intelligendū est. Pulsus decidens ab auctore cōparat' pedi dactilo: q2 sicut dactilus a lōga ⁊ apta itegra syllaba incipiens declinat in breues. sic pulsus decidens ab apertis moris tendit in occultas. ¶ Passim .i. sursum ⁊ deorsum dep̄mit'. ¶ Ab alto .i. aptis driis moris. ¶ Et pede dactili .i. more dactitico. ¶ Et quiꝰ deficiens. Assignatio est incidētis. ¶ Surgit. prius deficiens. ¶ Uiresq; resumit .i. de occultis differētiis in aptas quousq; in nullo deficiat. ⁊ est indicium nature resurgentis ⁊ vires resumentis. ¶ Notat'. .i. attendit' quantū ad originē. ¶ Ex collatiua thesium .i. ꝓportione moraꝝ que sunt more dilatationū ⁊ thesium. Ille eni more attendunt' ⁊ ꝑpendunt' ꝫm diastolē ⁊ sistolē. ¶ Tanq̄3 p̄cipuis Assignatis octo generibꝰ que sunt p̄ma ⁊ p̄cipalis assignat origine; duoꝝ extremoꝝ. s. noni ⁊ decimi que sunt accidentalia et principalibus adiuncta. ¶ Adiuncta. Nonū est equale: ⁊ inequale decimū ordinatum ⁊ inordinatū. Philaretꝰ equale septimū tñ ordinatū octauū ponit. ¶ Discors vel cōsonus .i. eq̄le vel inequale. ¶ Unus ordo. quantu; ad ordinatū. ¶ Uel aduersus .i. inordinatus. Ueꝝ q2 ꝫm rōnem numeroꝝ ⁊ cōputationū ordinatio vel inordinatio ꝯsiderat'. Nō eni duo debiles pulsus vel tres vel quattuor nec vnꝰ inordinatus mō interserunt' duobus magnis ⁊ fortibꝰ: ⁊ multis aliis differētibꝰ modis ꝫm numeroꝝ diuersitatē interponunt' diuersi pulsus pluribꝰ aliorum geneꝝ: ideoq; ꝫm numeri rōnem diximus ordinatū ⁊ iordinatū nūeri attēdendū. Quid aūt sit eq̄lis pulsus quid iequalis quid ordinatus quid inordinatus: vtꝝ ordinatꝰ sit equalis vel nō vtꝝ omnis iordinatus sit iequalis: ⁊ quot sunt spēs inequalis inordinati inferius patebit: vbi ponent' diffinitiones ⁊ significationes singulorum generum.

De descriptione pulsus magni ꝛ parui.

Augmentata facit magnum dimensio trina:
Paruum si parua: medium mediocriter aucta.
In longum latum magnus consurgit ꝛ altum.
Paruus in occultum strictum cadit atq; recisum.
Qui medium sequitur merito midiocris habetur.

¶ Assignatis generibus pulsuū ꝛ originib⁹ eoꝝ vt de generib⁹ pulsuum euidentioꝛ ꝯstituat doctrina: vniuscuiusq; generis suam ponit diffinitionē. Et p̄mo diffinit magnū pulsum. Est itaq; magnus pulsus: qui ꝫm quantitatē triū dimensionū attendit: longitudine latitudine ꝛ pꝛofunditate. Modū transcendens dī magn⁹ Ad hoc igit vt sit magn⁹ pulsus oꝫ q sit long⁹ latus ꝛ ꝓfundus Paruus per cōtrariū intelligit qui nō sit longus latus nec pꝛofundus. Littera patet. ¶ Paruum si parua .i. trina dimensio diminuta facit paruum: ꝛ patit detrimentū quantitatis in longitudine ꝫm curtitudinē in latitudine ꝫm stricturaꝫ. in ꝓfunditate per residentiā. i. ꝫm sui incertam reuolutionē. ¶ Medium .i. mediocrem pulsum facit trina dimensio. ¶ Aucta mediocriter .i. seruans mediocritatē: vt si nō excedat in aliqua dimensione.

De longo pulsu.

Longus ventriculos digitoꝝ quattuoꝛ exit:
Subsistit mutilus mediusq; fit omnibus equus:
In latum digitos latus tenet eminet altus.
Occurrit gracilis strictus residetq; ꝓfundus.

¶ Magnum pulsum diffiniuerat p excessum trine dimensiōis .s. longitudine latitudine ꝛ pꝛofunditate: iō vt pateat euidēti⁹ qd sit magnus diffinit quid sit longus latus ꝛ ꝓfundus. qb cognitis

cum ex eis componatur magnus perfecte innotescit. Quid sit magnus ex proprietatibus enim partium inuestigatis totius declarabitur natura. Longus pulsus est ille qui ¶ Exit .i. excedit ¶ Uentriculos .i. apices et summitates ¶ Digitorum quattuor. supra longitudinem arterie porrectorum. Cum enim sentiatur in ventriculis quattuor digitorum posset sentiri quinque vel sex si essent positi. Posita diffinitione longi ponit diffinitionem curti eius contrarii. ¶ Subsistit .i. excedit a ventriculis quattuor digitorum. Cum enim sentitur in primo in secundo in tertio in quarto non sentitur. ¶ Mutilus .i. curtus est: quoniam mutilatur secundum longitudinem. ¶ Medius .i. mediocris inter extremitates fit ¶ Omnibus .i. digitis ¶ Equus inquantum non excedit nec exceditur. ¶ In latum. Diffinit latum qui et cum longo cito currit ad faciendum magnum pulsum. ¶ Latus tenet digitos. qui exit ventriculos digitorum secundum latitudinem ¶ Altus pulsus qui secundum altitudinem consideratur quando. scilicet multum eleuatur arteria et a centro recedit ex vehementi ipulsu spiritus. ¶ Eminet .i. eleuatus est eminens et apertus. ¶ Occurrit .i. non moratur in latitudine qui non tantum occupat et pertingit latitudinem digitorum sed exceditur quasi in modum gracilis funiculi occurrit. ¶ Profundus .i. occultus qui contrarius est alto. ¶ Residet .i. vicinatur centro intellecta mediocritate inter extremitates: qui. scilicet. non excedit in latitudine nec exceditur. Et nota quod multis modis possunt narrari he differentie vt longus cum stricto: longus cum mediocri. Item latus et strictus componuntur. Item latus cum aperto et cum occulto aut mediocri inter duo. Sed nullus curtus strictus vel occultus magnus est.

De forti et debili pulsu.

Constituit validum sociata frequentia magno:
Surgit ab oppositis species contraria causis.

¶ Egit de primo genere pulsuum q̄ est magnus paruus medi ocris s̄m diuersitatem suaꝝ compositionū. Consequent̄ agit de secundo.i.de forti debili ꝛ mediocri qd̄ habet pertinere ad quā titatem motionis arterie. Cum aūt sit tertium s̄m Philaretum ꝛ Constantinū: tamē a nobis secundū ordinat̄: q꞉ taleꝫ ordinem ei appropriauit arctatio metrice rōnis. Fortis itaqꝫ componitur ex duobus magno ꝛ frequenti.i.veloci. Dicit nanqꝫ Philaretus: q̄ frequentia accipiens magnitudinē validum facit: sed pro frequentia intelligitur velocitas. Si enim pro frequentia intelligat̄: cum fiat ex debilitate virtutis ꝛ fortitudine caloris expetentis magnitudinem refrigerationis virtus debilis que non sufficit aerem attrahere semel qui possit refrigerare oportet q̄ defectuꝫ quantitatis suppleat vicissitudo ꝛ repetitio numerose actionis: idō frequentiam non poterit tolerare fortis pulsus propter contrarietatem causarum. Est itaqꝫ fortis pulsus compositus ex magno ꝛ veloci: magno quia multū eleuat arteriam ꝛ a centro recedere cogit ꝛ in longitudinem diffundit̄ s̄m latum digitos attingit. ex veloci q꞉ incohoata percussione cito suum motum complet: ꝛ cōsequitur. ꝛ hoc est quod in littera tangitur. ¶ Species cōtraria. .i.pulsus debilis ¶ Surgit .i.procedit ¶ Ab oppositis causis .i.calori debili ꝛ imbecilli virtute ꝛ debilitate spirituum.

De veloci pulsu ꝛ tardo.

Arsis lenta parit tardum.festina citatum.
Si pulsent digitos: austero dura rigore
Organa: disponunt durum.si lassa remissum.

¶ Ponit noticiā secundi generis.i. velocis tardi mediocris: qd̄ a nobis tm̄ tertio loco assignat̄. Et ptinet hoc gen⁹ ad quātitatem motionis arterie: ꝛ attendit̄ ex tp̄e vel quātitate motiōis Est itaqꝫ velox pulsus s̄m Constantinū: qui i modico tempore

spacium ptransit: quando.s.inchoata pcussio cito completur. Et est tardus qui modicum spacium ptransit in multo tpe: qñ.s.mo tio inchoata longo tpe perficit. Mediocris inter extrema me dius ɔsideraf. ¶ Arsis .i.dilatatio. ¶ Lenta. que multũ tẽpus ɔsumit in sua ɔstrictione. ¶ Si pulsent. tribus generib⁹ pulsuum que a prima ɔsideratione nascuntur ꝓpriis diffinitioni- bus declaratis ponit noticias ⁊ diffinitiões alioꝝ. Primo agit de illis que a secunda ɔsideratione nascunt ⁊ sumunt ⁊ pertinẽt ad ɔsistentiam organi: que sunt duꝝ molle mediocre. plenum va cuum mediocre: calidũ frigidũ mediocre. Est itaqȝ dur⁹ pulsus qui dum digitis tangitur: occurrit arteria dura ⁊ rigida. ⁊ quasi funiculi tensi sentiuntur. Mollis qñ mollis sentitur arteria. Et videtur durus esse fortis. sed non est ita. Fortis enim ſᵐ Con- stantinũ vascula dilatat: vt quasi inanita reddant. dur⁹ est ⁊ asper quia virtuti non obtempat membri duricies: vt dilatari queat. ¶ Si organa .i.arterie ¶ Pulsent .s.digitos ⁊ ventricu- los digitoꝝ. ¶ Austero dura .i.cuȝ duricie ⁊ rigiditate distẽ dendi. ¶ Si lapsa .s.quodãmodo lassitate ⁊ suauitate sentitur Sic.n.glosat Constantinus. vt videant digiti ab eis penetrari.

De pulsu pleno ⁊ vacuo.

Si cedat: vacuum. si constat turgida plenum.
Pulsum disponit calidum calor arterialis:
Frigidus occurrit subiecti frigore membri.

¶ Notificat per descriptioñe quid sit quintũ genus.s.plenum va cuũ. Est ergo plenus. qui turgidus quodã humore redundante videt. Vacuus qui apparet quasi inflatus: sed statim cum tan- gitur tanqȝ vacuus a digitis sentit. Et pertinet hoc quintũ gen⁹ ad figuram ⁊ habitudinem organi. in vacuitate ⁊ plenitudine. ¶ Pulsum disponit. Assignat noticiaȝ sexti generis qđ est

calidum frigidum mediocre:quod cu3 ɔdictionib⁹ p̄cedentibus ad ɔsistentiā arterie ptinet. Est.n. arteria h⁹ ɔsistentie q̄ sentit calida aut frigida:l3 eni calor arterie ɔtrahat ex spū feruido et sanguine intra ɔtento:tn̄ qualitas inde pueniens est ipsius arterie dispō. ¶ Calor arterialis .i.pulsus calid⁹:cum digitorum extremitates arteriam calidam sentiunt. Frigid⁹ v̄o ɔ̄rio mō.

De mediis pulsibus.

Cum relique species aliquo mediante ligentur.
Jungitur in valido fortis.discrimine nullo:
Equus inequali.causam compaginis huius
Soluant qui dirimunt latebrosa enigmata rerum.

¶ Quoniā assignatione predictoꝝ geneꝝ auctor aliq̄n assignauit media extremoꝝ quandoq3 inter aliqua extrema nullū medīū posuit.iō in hoc caplo ōndit hoc esse declarandū inuestigandū ꝛ relinquendū examini ꝛ discussiōi physicoꝝ quoꝝ enigmaticas est soluere rōnes: ꝛ tales ambiguitates soluere ꝛ enodare. Quod aūt ab auctore pretmissum est: nos q sum⁹ eius interpretes ꝛ ei⁹ vicarii supplemus defectū. Dico ergo q̄ omnia illa extrema que adiūcta sunt distempatis sicut magnū paruū curtū longū latum strictum apertū velox tardū frequens raꝝ cōuenientiā habēt.de vna nāq3 ɔ̄ria ad aliā ɔ̄riā per mediū tempamentu3 fit transit⁹.magnus.n.mediocrē excedens in trina dimēsione supra modū diminut⁹ monstrat distempantiā:q2 defectū caloris ꝛ imbecillitatē spūs. Ecce isti pulsus notant distempantias cōtrarias vn⁹ excessum alius defectū. Inter excessū ꝛ defectū mediu3 est qd̄ p ambiguitatē vel abnegationē describit extremoꝝ.qd̄.s.nec est in excessu nec in defectu:illud tempatū est. ꝛ ita medium int magnū ꝛ paruū.silr int curtū ꝛ longū.ꝛ int alia extrema q̄cunq3 applicant distempantiis:secus est de forti ꝛ debili. nā si int forte

τ debile est mediocre. cum omne medium est tempatū: τ omne tempatum sanitati additum est: ergo illud mediocre sanū. Sed interim forte sanum est. τ quanto fortius tanto sanius. τ fortitudine non fit excessus: nec in virtute nec in bonitate mentis fit excessus mentis. Et habet hinc q̄ vnū extremoꝝ excedit suum medium in tempantia τ sanitate. Sed omne mediocre temperatū inter duo extrema. Si verum est medium vterq̄ extremoꝝ magis temperatum τ sanum est. Item si mediocre est inter forte et debile illud genus nec forte est nec debile: sed extra tempamentum. Item pulsus nunq̄ est fortis: nisi ex tenore virtutis: τ i debilem transit nullo medio a magis forti: vel per multos medios minus fortes vsq̄ ad vltimam remissionē fortitudinis transit in debilem. Et ille minus fortis quo mediante transit magis fortis in debilem. fortis genere nō est medium inter fortem τ debilem: quia sic non esset fortis nec debilis. fortis eni quoddā genus est ꝺm suam latitudinem. Sicut ergo inter virtutem τ vitium nullum est mediū. Sic int̄ fortē τ debilē nō est mediū. Item equale et inequale nō habent medium. nam si sic illud nō esset equale nec inequale. sed quicquid equale est vni ineq̄le est alteri. Ab equali eni fit transitus ad inequale nullo mediante: τ econuerso. Itē esse equale est sanum esse τ tempatum ꝺm naturam: nisi sit in malo: sicut eq̄litas in ptysico pulsu. Omne autem inequale est distēperatum ꝺm naturam ex morbo contingens. Simulit̄ ordinatum τ inordinatum non habent medium. Item pulsus similiter incidens τ decidens non habent medium quoniam incidens fit ex contemperantia τ confortatione virtutis: decidens ex contrariis Inter temperatum intempatum: inter confortationem τ defectum nullum est medium. vnde si sic non esset temperamentum nec intempamentum nec forte nec debile: quod est inconueniēs.
¶ Relique species. Pulsus assignatorum generum sicut magnum paruum velox tardum frequens rarum. ¶ Ligentur vel legunt̄ .i. assignant̄ ꝺm copulā alicuius medii. ¶ Fortis.

pulsus quia fit ex temperamento τ tenore virtutis. ¶ Jungitur .i. copulatur. ¶ In valido qui fit ex debilitate virtutis. ¶ Nullo discrimine. Sine interpollatione medii. Similiter ¶ Equus .i. equalis pulsus iungitur sine medio. ¶ Causam compaginis hic soluant. Cum debet causam assignare de priuatione medii mittit nos ad discussionem phorum quorum est talia rimari. ¶ Compaginis. id est colligationis extremorum. ¶ Soluant philosophi. ¶ Qui dirimunt. id est soluunt. ¶ Enigmata. id est questiones obscuras τ tenebrosas.

De pulsu frequenti τ raro.

Si raptu subito morule discrimine paruo
Arsim multiplicet series numerosa frequentem
Constituit pulsum. species contraria rarum.

¶ Hucusque posuit doctrinam de sex generibus pulsuum: quorum tria pertinent ad proprietatem motionis. s. vnum ad quantitatem: scilicet magnum paruum medium. Duo ad qualitatem scilicet velox tardus mediocris: forte debile mediocre. Alia tria pertinent ad consistentiam organi vel figuram: scilicet durum molle mediocre: plenum vacuum mediocre: calidum frigidum mediocre. Nunc diffinit septimum genus: Ex tempore quietis. et attenditur inter duas diastoles quod est frequens τ rarum. ¶ Si subito series numerosa. id est crebra τ numerosa repetitio dilatationum. ¶ Multiplicet. Continue replicando iteret. ¶ Arsim. id est diastolem. ¶ Paruo discrimine. id est modica mora quietis interpollata inter vnam diastolem et aliam. ¶ Subito raptu. id est motione raptim iterata. ¶ Contraria species. id est contraria dispositio facit rarum pulsum.

De incidenti τ decidenti pulsu.

Decidnus modulis ex fortibus τ manifestis
Sensum degenerans tacito pede tendit ad ima:
Vergit in occultum satagens euadere sensum.
Incidnus surgit: respirans tendit in altum.
Deserit occultum sibi conciliat manifestum.

¶ Ponit notitiam octaui generis: id est incidentis τ decidentis quod attenditur sm collationem morarum ad moras: occultarum ad apertas: fortium ad debiles. Aperta mora est quando pulsus sensui occurrit: id est quando arteria dilatatur ita q eius motio aperte sentitur. Occulta quando dilatatio est ita occulta τ vicina centro q vel sensum effugit: vel parum immutat. Scdm ergo collationem morarum ad moras incidentia vel decidentia notatur: quod expresse docuimus superius in distinctione generum decima: quod iterare non oportet. Si obiiciat de cauda soricina finitiua q est pulsus decidens. nam pulsus decidens patet largius. potest enim decidens pulsus inueniri vbi non est cauda soricina finitiua: vt si post decem fortes fiat vna debilis. τ facta computatione de illa post octo fortes sequitur vna debilis: postea desinet circa septimam: postea in quarta: postea in secunda: postea in toto deficiat. Reuera soricinus quidem continet caudam finitiuam. Sed ille decidens de quo hic agitur habet plures moras τ interpollat plures debiles paulatim quousq nulle aperte concurrant. Sed cauda finitiua tanq ab occultis resurgit in fortes apertas. Sed ab occultis continue tendit in altiores.
¶ Modulis. id est motibus apertis. ¶ Sensu degenerās: id est paulatm declinans. ¶ Incidnus. id est incidens per maiorationem sui in noticiam sensus cadens. ¶ Surgit respirās id est in naturā insurgere, vel resurgere: τ respiramina τ vires significat resumere.

De equali τ inequali pulsu.

Firmus τ oppositi fugiens cõmertia motus.
Permanet equalis seruato iure tenoris.

¶ Postq̃ʒ executus est de octo generibus principalibus agit de nono τ decimo: que sunt annexa τ adiūcta principalibus: scilicet de equali τ inequali: ordinato τ inordinato. Equalis est cuius percussio est equalis τ uniformis tenoris in digitorum extremitatibus: vt si magnus velox fortis frequens mollis plenus et eis mediocris: nullam in qualitate vel quantitate vel tempore motionis vel numero motionis diuersitatem recipiens. Equalis diuiditur. Nam quidam est absolute equalis qui equalitatem seruat in omnibus dictis differentiis: de quo dictū est iam. Aliꝰ est equalis ſm quid vt sit equalis magnitudinis: sed modo velox: modo tardus sentitur. Item qui equalis est in paruitate vel debilitate huiusmodi pulsus est equalis in hoc. sed non est equalis absolute. Inequalis est quicunqʒ recipit oppositam differentiam. Inequalis autem alius absolute vt qui est inequalis in oībus generibus: alius in vno genere τ non in alio: τ secundum illud que equalis dicitur. ¶ Fugiens. id est nullam societateʒ recipiens cum opposita differentia. Et talis est absolute equalis si in bonis perseueret differentiis. Sed potest esse equalis in malis percussionibus vt in paruitate τ debilitate. Et talis non est equalis simplicit᷑: vel absolute: sed equalis in hoc: vel ſm qd: vel eq̄lis in malo: τ ꝓpt᷑ tales q̄litates excludēdas apponit᷑. ¶ Firmꝰ. Qui.n.manet ī ꝑuitate vniformis nō ex firmitate nāe ē: sʒ ex debilitate potiꝰ qcūqʒ gͦ firmꝰ ē ex nāe firmitate τ v̄tutis ꝑueniēs: τ seruās vniformē tenorē in oībꝰ generibꝰ ē eq̄lis simpl̄r.

De inequali pulsu.

Degener instabilis nec eodem tramite currens.
Mutat inequalis dubiis moderatus habenis.

¶ Notificat inequale. ¶ Degener .i. ab equalitate degenerans per administrationem. i. per assumptionem contrarie differentie. ¶ Instabilis: quia non seruat statum vnius tenoris. ¶ Nec eodem tramite currens. quia transit per vias diuersas oppositorum generum. ¶ Mutat .s. modo retardās mō festinans ꝓcedit titubanter de magno in paruū de forti in debilē ¶ Moderat⁹ .i. agitatus. ¶ Dubiis habenis. ¶ Methaphora ē sūpta ab aliquo q nō bene nouit regere ꝛ frenare equū.

De ordinato ꝛ inordinato pulsu.

Distinctis gradibus mutatur in ordine recto.
Transit in oppositum qui nomen ab ordine sumit.

¶ Ponit noticiam decimi generis. quod est ordinatum ꝛ inordinatum. Et nota ꝙ omnis equalis est ordinatus. vbi enim est equalitas ibi est ordo: sed non conuertitur. Nam ordinatorū aliud equale aliud inequale. non omnis inequalis inordinat⁹ est Nam inequalium alius ordinatus alius inordinatus. omnis inordinatus est inequalis. inequalis ordinatus est: qui recipit differentiam oppositam diuersi generis oppositi. Ordinatus tamen qui quasi gradatim ꝛ sᵐ ꝓportionē vniformis gradus est: quādo scilicet habitudo sequentium percussionum in sua inequalitate conformatur habitudini precedentium: vt si sint octo pulsus cō tinue fortes ꝛ nonus debilis: iterum octo fortes ꝛ nonus debilis ꝛ si longo tempore procedat habitudo pulsuum: licet multis aliis modis variandū: tamen habitudines mutationū respondeāt sibi. pōt etiā dici inequalis ordinatus pulsus: tñ est cauda soricina finitiua prima ꝑcussio magna est ꝛ fortis secūda minor prima: ꝛ sic graduali tramite ꝛ ꝓportionabiliter tendit paulatim in defectiōe quousqꝫ nō sentiat. Similiter cauda retornatiua a defectione regradienti proportionabiliter in magnitudine ordinatio ꝯsidera-

ri potest. Istas tamen species ponimus sub equaliter ordinato. Et licet fiant quandoque secundum considerationem ordinis et habitudinem raro tamen nec in ea permanent sed frequentius fiunt per confusionem et extra ordinatum tumultum inordinationis inequalis. Inordinatus in omnibus generibus predictis inuenitur: vt si duo magni vnus paruus alter medius: aut duo parui vnus medius alter paruus: vnus medius alter magnus cui succedit paruus. ¶ Distinctis secundum ordines et proportiones gradus. ¶ Qui nomen .i. ordinatus.

De inequali et inordinato et priuato pulsu.

Qui priuatiue censetur ab ordine leges.
Ordine preceait preceps est et sine lege.
Spargitur extremum genus in numero specierum:
Que sibi mendicant peregrina vocabula rerum.
Quas collatiua ratio sibi federis vnit.

¶ Determinatur de ordine secundum priuationem. Inequale inordinatum diuidit in species suas. et eas mox enumerat de quibus in sequentibus dicetur: quando ipsarum instabit tractatus: has designans species a nominibus animalium vel instrumentorum vel aliarum rerum: cum quibus habent similitudinem. Dicitur autem caprizans a capra: et formicans a formica: et sic de aliis. Rationes appellationum dicentur infra. ¶ Extremum genus .i. inordinatum inequale. ¶ Spargitur .i. sparsim et varie distribuitur. ¶ In numero specierum .i. in multas species: que sub certo numero clauduntur. ¶ Que .s. species. ¶ Mendicant. .i. propter mendicitatem et penuriam vocabulorum sibi mendicant Nam lingua latina est in verbis egena ¶ Peregrina. animalium vel instrumentorum et aliarum rerum non omnium sed similium sibi et huiusmodi. ¶ Quas .i. res. ¶ vnit .i. assimilat sibi et conformat. ¶ Ratio. .i. proportio. ¶ Collatiua federis .i. collatiua similitudinis.

De speciebus pulsus inordinati inequalis.

Spasmosus ptysicus formicans vermiculosus
Ramosus fluitans martellinus atqz caprinus
Serrinus rectus soricinus sine retortus

Que sunt cause variationis pulsus.
Forma crasis sexus etas grauidatio somnus.
Et locus z tempus labor esca repletio potus.
Causa genus morbi coitus turbatio mentis
Corporeiqz situs variant idiomata pulsus.

¶ Hic enumerantur species inordinati inequalis quorum rones inferius patebunt. ¶ Forma. Distinctis generibus pulsuum: z distinctis eorum proprietatibus. Consequenter breuiter hic agit de causis mutationum pulsus eas enumerando. immutantur itaqz pulsus tripliciter. s. a rebus naturalibus: non naturalibus z contra naturam. Sub naturalibus comprehendit tam res consistentes z regentes sicut complexiones et virtutes quam coadsistentes inseparabiliter coherentes velut figura corporis distantia maris z femine etas z silia. ¶ Forma .i. habitudo corporis que diuiditur in tenuitatem crassiciem z mediocritatem. ¶ Variant pulsus. In macilentis maiores sunt pulsus z fortiores quam in crassis z multum repletis. Crassi enim ex nimia oppressione carnis pulsum habent minorem z magis debilem: quia calor z spiritus in eis lentescunt z pigritantur ex nimia carnositate. Sz inequalis est pulsus spissior propter debilitatem virtutis. In macilentis sunt pulsus aperti: quia arteria exposita est vel expoliata z quasi nuda In crassis occulta: quia profunda est arteria z carni inuiscata. vnde Philaretus: In gracilibus multum subiacet tactui pulsus. i. apte sentitur iudicio tactus: quod est propter expositionem organi. Quidam tamen male exponunt hic subiacentiam pulsus vt dicant pulsum tactui subiacere quando est debilis: que expositio contraria est Constantino. Est autem

perquirendū vtꝝ macies sit naturalis aut non ⁊ ita de crassicie. ¶ Crasis .i. complexio ꝯtracta a generatione variat pulsus Nam calida cōplexio facit pulsum fortem ⁊ velocē cā attrahēdi multum aerem ad refrigerationē. sed frigida paruum facit ⁊ tardum cā necessitatis parue refrigerationis. Humida pulsuꝫ facit mollem: sicca duruꝫ. Et ꝙ ex ea ꝯplexione fiat pulsus velox ꝓbat Philaretus. inquit enim ꝙ omne calidū velociter mobile: ⁊ omne frigidū tarde mobile: quod de solis animalibꝰ potest intelligi. Est aūt quoddā de natura calidū vt piper auripigmentuꝫ quod nō est mobile. In calido siquidem corde calidus sanguis ex calore ebulliens cito resoluit̄ in fumū. vnde cito motus cōpletur cordis ⁊ arteriaꝝ vnde fiunt velociores. ¶ Sexus .i. differentia inter masculum ⁊ feminā mutat pulsum. vt eni ait Constantinus in pantegni. Pulsus maior est in masculo ⁊ fortior q̄ꝫ in femina: ⁊ ponit cām. Masculus enim calidioris est nature et fortioris ⁊ maioris exercitii. Et femine pulsus minor ⁊ debilior ⁊ frequentior. Paruitas ⁊ debilitas fiūt quia mulieres sunt debiliores masculis i virtute ⁊ minoris caliditatis ⁊ exercitii ad cōparationem masculi frequentior est pulsus in femina ex debilitate virtutis: vt natura sepe impellat iterando in femina quod per magnum pulsum operatur in masculo: vt tm̄. s. aeris pro vicibus repetitis attrahat̄ ad refrigerandū inquātū vnꝰ magnꝰ vice vna attraheret in manibus. Nam quanto est maior calor si virtus est fortis tanto maior velocitas necessaria est nature: vt multa aeris quantitas in paruo tempore attrahatur ad refrigerationem. Cū autem deficit virtus oportet vt attrahatur spissus: vnde fit vt feminis sit spissior q̄ꝫ masculis licet ex superficie littere in pantegni possit probari ꝙ pulsus femine sit velocior: non tamē est verum Nā velocitas fit ex fortitudine v̄tutis ⁊ vehemētia caloris: sꝫ ibi ꝑ velocitatē frequētiā itelligimꝰ: vt cū dicit Philaretꝰ ꝙ frequētia magnitudinē accipiēs facit validū. Nota ꝙ si cet̄a ꝑticularia sexui ꝯcordant vt frigida ꝯplexio crassities ges senectus: pulsus

Crasis

Sexus

debilioꝛ est. Si particularia cõcurrant contraria erit maioꝛ ⁊ foꝛ-
tioꝛ. Sic etiam de masculo intellige. vnde opoꝛtet medicuꝫ quan
do ad egrotum accedit facere collationem de partibus ⁊ omnia
accidentia discernere vt non fallatur in pulsibus iudicandis.
¶ Etas mutat pulsum: quia pueri velocioꝛem habent pulsuꝫ
pꝛopter calidum refrigerandum: quia multus est in eis. tempe-
rate tamen magnitudinis ⁊ foꝛtitudinis habent frequentiaꝫ: quia
virtus nondum completa: in complexione roboꝛis confirmata
ad extrahendum semel multum aerem non sufficit ad caloꝛem
naturalem refrigerandum. Juuenes enim habent pulsum foꝛtẽ
⁊ magnum in velocitate tempatum: quod fit ex caliditate: ipsoꝝ
qꝫ virtute. Senes paruum ⁊ debilem ⁊ rarum pꝛopter frigidam
eoꝛum naturam quantum ad etatem. vnde non est necesse mul-
tum aerem trahi pꝛopter refrigerationem. Alie etates his affi-
nes habent pulsus vicinantes iuxta qualitates vel caliditates il-
larum etatum quibus affinioꝛes videbuntur: quia cum in pueris
velox sit pulsus ⁊ spissus tempatus in magnitudine ⁊ paruitate.
Pulsus in decrepitis minimus ⁊ tardissimus rarissimus et de-
fectissimus. Jn iuuenibus perfecte iuuẽtutis maximus ⁊ foꝛtis-
simus in velocitate ⁊ tarditate tempatus. Uidendũ est ꝙ pue-
roꝝ pulsus maxime augmentant̃ in velocitate ⁊ tarditate minuũ
tur. Et maioꝛatur quousqꝫ ad perfectam magnitudinem deueni
atur: vbi pulsus maximus ⁊ foꝛtissimus in velocitate ⁊ tarditate
tempatus quo ad media etas pertingatur. Cum ergo senectus
subeat paulatim succedunt pꝛedictis contraria: donec etas per-
tingatur decrepita: in qua pulsus paruus fit rarus ⁊ tardus..
¶ Grauidatio id est impꝛegnatio mulierum mutat pulsum.
Sed distinguendum est. Nam impꝛegnatio aut in medio est: aut
in pꝛincipio: aut in complemento. Jn pꝛincipio pꝛegnans habet
foꝛtem ⁊ magnum pulsum ⁊ velocem: quia caloꝛ fetus auget
caloꝛem naturalem. Arterie enim secundine arterie fetus sunt
coniuncte: ⁊ vtreqꝫ arterie mulieris sunt complicate. Pꝛo-

batur hoc ex nouitate retentionis menstruorum augmentato calore fiunt pulsus magni et veloces. Fortes autem fiunt: quia virtus propter eius modicam quantitatem nondum patitur aliquam oppressionem. sed in potentia perseuerat. vnde fiunt pulsus magni et fortes vsque ad quattuor menses vel principium quarti. sed a quarto vlterius secundum magis et minus pulsus fiunt parui debiles spissi. Parui et debiles eo quod virtus grauatur ex maiorata fetus quantitate: et virtus operatiua circa finem deficit duabus de causis: quia propter defectum sanguinis et spirituum: quia sanguis ad nutrimentum fetus est necessarius: quia quanto plus expenditur in nutrimento fetus tanto plus membra pregnantis ex defectu nutrimenti et subtractione magis debilitantur. Et deficit ex dilatatione matricis maiorem locum occupantis: vnde comprimitur cor: et ita virtus operatiua grauatur que pulsum operatur Spissi autem sunt vt ait Philaretus propter inductam necessitatem attrahendi aeris propter se et propter fetum. Unde instat triplex necessitas refrigerationis tum ex fetu: tum ex matrice: tum ex retento sanguine: et cum virtus sit defecta oportet vt multotiens attrahatur cum semel attrahi non possit sufficienter: vt exposcit necessitas refrigerationis: ideo fiunt spissi. ¶ Somnus pulsum mutat sed differenter. nam in principio somni calore naturali incipiente intus reuocari nondum exercente digestionem paruus pulsus est debilis et tardus ex precedente desiccatione vigiliarum. Sed calido iam intus confortato et cibo iam digesto et diuiso per membra multiplicato sanguine: augmentatis medullis: reparatis spiritibus fiunt in fine somni et circa medium pulsus magni fortes in velocitate et tarditate mediocres post digestionem cibi. Si somnus prolongetur vt superfluitatis cibi expulsio prolongetur vel differatur pulsus erit paruus debilis rarus tardus. vnde oportet quod postquam erit cibus digestus dormiens a somno excitetur ad expellendas eius superfluitates. scilicet egestiones vrinam sputa per propria emunctoria. Siquis autem excitetur a somno subito vt per vocem

Somnus

siue qualibet percussionem: siue ventū ab eo exeuntē: q̄r disturbat natura fit pulsus qn̄q3 magnus τ fortis: qn̄q3 velox τ spissus: nō tremebundus inordinatus. Cum v̄o excitatus quiescit pulsus in priorem statum regredit. Quidam seducti sunt a superficie verboꝝ Philareti dicentis: q̄ in somno non fiunt pulsus nisi parui τ debiles τ tardi nō distinguentes tempora somni. Dicit enim Philaretus: q̄ in somno fiunt pulsus minores τ leuiores .i. debiliores naturali calore penetrante ad ꝓfundū. Et ipsi intelligūt q̄ in somno naturalis calor penetrans in ꝓfundo in stomacho τ in epate fit diuersus. τ ideo relinquens spūalia que nō sunt ꝓfunda: quia supra diafragma posita: pulsus parui sunt in somno. ƀm istos nutritiua calefiūt: τ spiritualia infrigidant̄. Dispō v̄o spūalium disponit pulsum nō nutritiuoꝝ. Sed certum est q̄ in somno spūalia calefiunt. Uidemus .n. quosdā dormientes qui non sunt cōtenti aerem respirare tm̄ naribus nisi os etiā apertū teneāt: et vehementiores etiā faciunt exsufflationes: q̄d nō fit nisi in magnitudine caloris maiorē quantitatē aeris attrahentis ꝓ maiori necessitate refrigeratiōis. Est itaq3 potius intelligendū ƀm priorez doctrinā: vt ipsius somni distinctio fiat. ¶ Locus .i. regio imutat pulsum. vnde habitātes in calida regione vt in Ethiopia pulsum habent magnū velocem sicut estiuū. habitantes in frigida regione sicut in Anglia pulsum habēt assimulantē hiemi .s. rarum τ tardū. habitātes tempata loca: vt morantes in recta linea pulsum habent tempatū mediocrē vernali equiperantie similem Regiones int̄ has posite ƀm eas quib⁹ sunt ꝓpinquiores i pulsu sunt habende. Et q̄d de regione dr̄: de aere sil'r intelligatur. Regio .n. nō h3 imutari nisi gratia aeris: τ de tp̄ibus similiter. ¶ Et tēpus. Uer .n. τ autumn⁹ que sunt respectu temporuz tempata: pulsus faciunt tp̄atos τ mediocres. Alia duo .s. hiems τ estas faciunt pulsus excedentes vel ƀm paruitatē vel ƀm magnitudinē veloces τ paruos. In vere ꝓpt̄ tempamentū caloris sanguis multiplicat̄ τ spūs abundanti⁹ generant̄: τ multiplicāt̄.

Locus

Tempus

vnde pulsus magni ꝛ fortes: in velocitate ꝛ tarditate mediocres fiunt ex retentione spirituū: ꝓpter frigiditatē precedētis hiemis: qui virtute roborata fiunt fortes. In autūno licz dicat temꝑatum hoc nō videt posse contingere: cū in autumno corpora tanq̄ʒ re refacta per totā estatē ꝛ calore dissoluta defatigatas habeant virtutes. vnde cum apertione poroꝝ iam calor ꝛ spūs exalauerunt pulsus magni ꝛ fortes non possunt esse. Dicimus tamē q̄ in autumno adhuc calor viget: ꝛ spūs circa cor. ꝛ ex frigitate autumni retinent poris clausis vnde ex caliditate vigente ꝛ spūs retentōe circa cor: pulsus fiunt magni ꝛ fortes. In estate veloces ꝛ festinantes ꝓpter festinā resolutionē sanguinis in fumū ꝛ spiritū: sunt veloces ꝓpter multam necessitatē attrahendi aeris: ꝓpt refrigerationē sunt frequentes. In hieme fiunt rari ꝛ tardi ꝓpter causas p̄dictis ꝯtrarias. i. ꝓpter ꝯ̄strictionē cordis ꝛ ꝓpter refrigerationē aeris. Ex ꝯstrictiōe fiunt pulsus parui ꝛ tardi ꝛ rari. Nota tn̄ q̄ licz nutritiua sint calidiora in hieme: Quī ventres hieme et vere ꝛc̄. Spūalia tamē frigidiora sunt: qm̄ aer ꝛ spūs frigidus libere ad cor ꝛ pulmonē inspiratus nō penetrans ad nutritiua ꝓpt interpositū diafragma solum spūalia disponit: ꝛ ƀm habitudinem spūalium pulsus habent disponi. Circa nutritiua retinet calor ꝓpter ꝯstrictionem poroꝝ vnde poris ꝯstrictis fumose ꝛ vaporose suꝑfluitates cum nō possint exalare retinent in corpore: ꝛ iō calidiora sunt. In estate ꝓpter cās ꝯ̄rias fiunt dispōnes ꝯ̄rie spiritualium ꝛ nutritiuoꝝ ꝛ pulmonis. ¶ Labor .i. exercitiū corporis mutat pulsum ex temꝑato exercitio: qm̄ nociua corporis superfluitas dissoluit ꝛ mēbra ꝯfortant ꝛ nālis calor augmentat: fiunt pulsus magni veloces fortes in virtute ꝛ frequētia mediocres. In exercitio aūt existente itemꝑato cū iam dolor ꝛ fatigatio mēbra inuadūt fiunt pulsus parui debiles vel parui rari: quia virtus iam deficit: ꝛ calor naturalis iam minuit. ex multo exercitio desiccant humores vnde pulsus duri reddunt. Nota q̄ distemꝑata exercitia in sui principio faciūt pulsus magnos ꝛ fortes

Labor

Esca.

sed in processu ꝛ fine faciunt paruos ꝛ debiles tardos ꝛ raros ꝛ duros. ¶ Locus ꝛ tempus. ꝛ exercitium ꝛ alia que in hoc versu continentur ad res non naturales sunt referenda. ¶ Esca .i. cibus mutat pulsum qualitate ꝛ quantitate. quātitate: qꝛ si multus sit: facit pulsum in principio inordinatum ꝓpter aggrauationem virtutis compresse a digestione: ꝛ excitato calore fit pulsus magnus ꝛ fortis cibo per membra digeri incipiente: ꝛ membris ex nutrimento ꝯfortatis quando cibus digeritur bene: virtus cōfortatur: calor excitatur: pulsus magnificatur: ꝛ velox efficiť: cibꝰ paruus cito digerendus ꝛ ad membra dispergendus facit pulsuꝫ minus fortem minorem: inter molliciem ꝛ duriciem mediocrem Qualitate cibus variat pulsum si fuerit calidus facit pulsum velocem spissum: ꝛ frigidus cōtrarium: humidus mollem: siccus duꝶ ꝛ potes combinare qualitate ꝛ pulsuum differentias. ¶ Repletio .i. dulcis aque balneum calidū: quod alio nomine repletio censeť: qꝛ dupliciť replet ex aere temperato: qꝛ intus replet: ꝛ ex aqua calida balneum dulcis aque moderate calidūꝫ temperato modo vsitatū facit pulsum magnū velocē fortem mollē spissum. Nam virtutem augmentat ꝓpter dissolutionē humidaꝶ superfluitatū ꝛ calefaciens corpa pulsum facit velocem mollē spissuꝫ ꝓpť humectationem. balneum diuturnū facit pulsum minorem ꝛ debiliorem magis q̄ꝫ prius: permanentibꝰ velocitate ꝛ spissitudine quia fit ex virtutis defectione: ꝛ dissolutioni humani corporis in augmento sui caloris. sed in mollicie ꝛ duricie manet mediocris Si aūt in balneo tm̄ quis moreť ꝙ virtus dissoluatur: ꝛ calor minuatur fit pulsus paruus debilis tardus: sicut in nimiū exercitantibus. Balneū aūt aque frigide moderatū ẜm vsum in crasso corpore iuuenili facit pulsum magnum fortē velocem: quia calor naturalis coadunať intus ꝛ virtutē ꝯfortat. sed si tantū moreť quousqꝫ naturalis calor deficiat vel fugiat facit pulsum paruū tarduꝫ raꝶ: quia virtus suffocatur. Sed in macro ꝛ tenui facit pulsuꝫ defectum ꝛ tardū. nam in tali corpore frigiditas nō hꝫ resistentiam

Repletio

Unde cito ad interiora penetrās calidū cito intercipit ꝛ extinguit ꝛ virtutem minuit. vnde fit pulsus tardus ꝛ rarus. ꝛ debilis fit ꝛ durus: qꝛ organa frigiditate constipantur. Sed ex diuturna mora in tali corpe facit pulsum defectissimum duꝝ raruȝ frigiditate membra per principalia percuciente: calore in interiora fugiente.

¶ Potus. Immutat pulsum qualitatis ꝛ quātitatis prout sunt differentes spēs potuum: sicut de cibo dictum est nisi ꝙ cibꝰ magis nutrit ꝛ ꝯfortat. ¶ Causa morbi. Immutat pulsum q̄ licet ab auctoribus varie ꝛ multipliciter distinguūtᷣ. In duo tn̄ membra possumus partiri. Causa enim morbi alia est contra naturam que est dissoluens ꝛ dissipans naturam alia aggrauans ꝛ constringens. Causa dissoluens ꝛ dissipans virtutem est ablatio nutrimenti pessimitas quoqȝ morbi. anime etiā accidentia maximi dolores: excessus inanitionis. Causa aggrauans ꝛ constringens est nimia humoꝝ multitudo. apostema calidū: ꝛ frigidum: ꝛ similia. Prius de dissoluentibus videamus: Cause dissoluentes faciunt pulsum paruū debilē velocem spissum: ꝛ quanto plus intenduntᷣ cause dissoluentes ꝛ prolongantur tanto plus in debilitate ꝛ defectione amplius intenduntᷣ. ꝛ formicans ꝛ vermiculosus efficitur: qui inter alios defectissimus est ꝛ minimus ꝛ pessimꝰ: cū subito etiā dissoluitᷣ virtꝰ sicut in nimio fluxu sanguinis de vena vel phlebothomia vel de arteria aut de fluxu sanguinis ex vulnere vel dissolutione ventris: quod fit cum cadit subito vitalis spūs: sicut in syncopi videmus. Hic est pulsus qui ex defectiōe fit virtutis. Et nota ꝙ vermiculosus necessario precedit formiculosum. Pessimitas morbi vstiui ꝛ consumptiui facit vermiculosum. De accidentibus anime lȝ sint de causis dissoluentibus ꝛ dissipantibus virtutē: in fine huius capituli dicemus. Dolor si in aliquo membro fuerit: pulsum facit pessimum: vt in epate vel stomacho: qui si sit maximus in non principali sicut in manu vel in pede facit pulsum pessimum: sicut mediocris in principali. dolor quicūqȝ siue in principali siue in non principali: facit pulsuȝ velocē

Potus.

Ca~ morbi.

fortem spissum: q2 dolore natura remittit: vt dolor expellatur in qua virtus vitalis τ calor naturalis mouetur. Sed si dolor permanserit τ virtus euanuerit pulsus fit debilis paruus velox spissus τ inordinatus. Inordinatio fit quia dolor interdū crescit: interdū minuitur. Cause grauātes τ cōstringentes sunt ex humoribus abundantibus nimium: qui si in vno membro abundauerint faciunt morbum s^m naturam humorū τ effectum membrorum: vnde morbi nascentes ex plenitudine plures sunt q̄3 qui nascuntur ex inanitione. Pulsus vniuersaliter ex virtute aggrauātibus morbis est pulsus paruus debilis. Ex defectu virtutis pregrauatione humoris plenus propter abundantiam: spissus propter necessitatem refrigerii: inordinatus quia virtus victa ab humoribus sicut ignis ex lignis appositis oppressus aliquando sepelitur: aliquando emergens remittitur. Quādo vō virtus grauida vel grauata est multum diuersitatem necesse est vt faciat: aut in magnitudine vel velocitate vel in duabus vel in pluribus vel in paucioribus. Cum autem virtus equiparatur humoribus fit pulsus equalis diuersitatis: quia magnos equat minorib⁹. Si virtus euacuatur ab humoribus parui τ defecti fiunt τ plures tales continuantur q̄3 fortes. Si econtra: contrarium. Aliquando virtus ex quibusdam mouetur nocumentis subito: τ repente ferit digitos cum pulsus quiescit que percussio superflua videtur. Causa est quia cum natura quiescat superuenit aliquod nocumētum: vnde mouetur inuita vt ab illo nocumento se defendat. Aliquando deficit virtus in tempore motus. vnde vt virtus quiescat est necesse. Et propter hoc inter duas siue tres vna percussio minus apparet. Pulsus vehemens: ex plenitudine pulsus ē sicut ex sanguine per totum corpus se effundēte: quia est magn⁹ velox plenus inter durum τ molle medius. Causa patet per se que si sit ex cholera rubea fit velox spissus calidissimus durus inordinatus ex impetu cholere. similiter de phlegmatico potest ꝓsequi s^m qualitates suas. Et variantur pulsus τ intenduntur s^m

humores qui putresiunt intendantur ⁊ remittuntur. Et s^m abundantiam humorum maiorem pulsus faciunt inordinationẽ. Prout ergo morbus fuerit ex diuersis humoribus ⁊ in diuersis membris fundatur ⁊ pulsus diuersificatur. Deinde de variatione pulsuum propter causas morborum in sequentibus suo loco dicemus: ⁊ de mutatione pulsus propter genera morborum. ¶ Coitus. Moderatus si conuenienter ⁊ ex interuallis s^m cursum suarum particularum fiat pulsum facit velocem magnum fortem. Immoderatus ⁊ si primo magnum fortem: post tamen debilem paruum facit. ¶ Turbatio mẽtis .i. passio anie sicut leticia ira ⁊c. Ira pulsum facit velocem ⁊ spissum propter calorem subito exterius erumpentem ex nimio desiderio vindicandi. Et fit temperatus in mollicie ⁊ duricie. Leticia facit pulsum magnum ⁊ mediocrẽ inter fortem ⁊ debilem inter tardum ⁊ velocem: quia propter calorem temperatum non est necessaria multa refrigeratio. Tristicia facit pulsum paruum debilem rarum: quia calor paulatim interius reducitur: que si multum moretur facit pulsum vermiculosum deinde formiculosum. ¶ Corporeiq; situs. Positiones corporis ⁊ modi iacendi vt si aliquis iaceat supra latus sinistrum ⁊ comprimat brachium sinistrum ex compressione brachii ad locum constrictum contrahit sanguis vnde pulsus occult⁹ ⁊ quasi defectus apparet. vnde si aliquis improuidus talis compressionis tangat huiusmodi pulsum falli potest: mori patientem diiudicans. Oportet ergo medicum pulsum in alio brachio discernere Sed si sentiat ipsum fortem sciat alium pulsum esse immutatum ex compressione. Sin autem potest desperare. Hec omnia immutant siue ¶ Variant pulsum: id est vario mõ sicut dictum est commutant. ¶ Idiomata: id est differentias pulsus ab idos quod est forma. Omnis nanq; differentia ex forma consurgit.

Coitus

Turbatio an.

Corporei situs

Secunda particula de decem significationibus generum.

Ardua propositi pars est exhausta laboris.
Altera nunc superest: cuius distinctio certis
Prescriptas species studet informare figuris.

¶ Executa prima parte operis sui in qua egit principaliter de decem generibus pulsuum secundum diuersas diffinitiones et proprias: et eorum diffinitiuas assignationes: aggreditur secundam partem: in qua intendit tractare de significationibus generum. Sed antequam incipiat distinguere significationes generum quedam premittit capitula necessaria ad intelligentiam precedentium et subsequentium sicut fecit in prima parte. In primis vtitur transitu in quo dicta dicendis continuat. ¶ Ardua. id est difficilis. ¶ Pars propositi. id est laboriosi operis quod proposuimus de doctrina pulsuum. ¶ Exhausta. id est completa et mandata executioni. ¶ Altera nunc. id est partitio. ¶ Superest. Tractanda restat. ¶ Cuius. scilicet partitionis. ¶ Distinctio. id est distinctionis facte executio. ¶ Studet. id est studiose intendit et aperit intentionem huius partitionis et quid studet ostendit ¶ Informare prescriptas species. id est predicta decem genera pulsuum et eorum species. ¶ Certis. id est manifestis et secretis. ¶ Figuris .i. significationibus.

In quibus arteriis est pulsus considerandus.

Pulsus in arteriis discerni debet honestis:
Expositis: longis: rectis cordique propinquis.
Unde sinistra manus: cum sit contermina cordi
Judicio pulsus cognitior esse probatur.
Est ibi certa fides veri constantia motus:

Pulsus veridicus: nature vernula fidus.

¶ Hic docet auctor in quibus arteriis pulsus debet considera ri. Cum enim sit considerandus in arteriis non tamen in omni bus sed tm̄ in arteriis sinistri brachii que ad inuestigandum pul sum ⁊ explorandas habitudines corporis specialiter sunt desti nate. Arteriarum alie sunt inferiores vt in longitudine dorsi: alie profundate in carne sicut in coxis: alie ossibus operte sicut in pe ctore: alie a corde nimis remote vt in plantis pedum ⁊ calcaneis alie sunt nimis breues vt in summo nasi: ⁊ alie tortuose vt in tem poribus ⁊ auribus: alie indecentes vt circa pudibunda: ⁊ maxi me in mulieribus. Alie que quamuis participent aliquam diffe rentiarum precedentium tamen equiuoce sunt ⁊ ambigue: sicut arterie dextri brachii. Prime reprobantur propter posterioritatem: quia motus caloris viget plus in anteriori parte cordis q̄z in posteriori. Secunde propter oppressionem carnis: quia non sunt exposite sed supposite ⁊ carni inuiscate. Alie propter ossiuꝫ suppositionem vnde motus arteriarum ad ossium superficiem re dundare non potest. ideoqꝫ insensibilis ⁊ occultus latet. Alie ꝓ pter nimiam remotionem a corde: quia motus cordis citius lan guet ⁊ deficit in remotis q̄z in propinquis. ⁊ in processu tante pe regrinationis lentescit. vis enim mortificationis citius inuadit in extremas partes q̄z propinquas. Sicut enim calor ignis citius ab actione destruitur in extremis angulis dom⁹ q̄z circa partes camino propinquas vel vicinas: ita in calore naturali arbitran dum. Alie propter nimiam breuitatem: quia non possunt recipe re appositionem quattuor digitorum. Et sic impeditur in tali bus arteriis cognitio magnitudinis ⁊ fortitudinis: que sunt pre precipue de pulsu differentie: ⁊ non cognoscetur in talibus vtrum sit pulsus longus vel paruus vel curtus. Credit ta men vulgus: ꝙ propter talem pulsum qui est in summo na si certificetur mortis vel vite iudicium. Et si non sentiatur ibi

pulsus morti adiudicant si econuerso non desperatur. Alie et si quando tangantur tam propter tortuositatem uitantur: quia quat tuor digitos ex directo non possunt recipere. Alie propter turpi tudinem pudendorum: et quia esset indecens discooperire pudi/ bunda et maxime mulierum sunt vitande. Alie et si conuenienter inuestigari possunt: quia tamen non sunt adeo fideles et veridice propter caloris epatis suppositionem non adeo frequentantur propter fallaciam equiuocationis sibi implicitam sicut patet in litte/ ra. Sed sinistri brachii preeliguntur arterie: quia longe recte ex/ posite decurrentes: cordi vicine sunt fideles. ¶ Honestis. Ad differentiam earum que indecentes sunt. ¶ Expositis. id est nudis et apertis ad differentiam earum que sunt carne et ossibus aperte. ¶ Longis. Ad differentiã breuium. ¶ Re ctis. Ad differentiam tortuosarum. ¶ Cordiq; propinquis. Ad differentiam infidelium et a corde distantium et decipientiũ ex falsa opinione: et hoc totũ habent arterie sinistri brachii. vnde dico quod in talibus confidendum est sicut sunt predicte. ¶ Un/ de. id est propter hanc causam considerare debes in arteriis sinistri brachii. ¶ Sinistre. id est arterie sinistri brachii et ostẽ/ dit causam. ¶ Cum ibi. id est in illis arteriis. ¶ Certa fides id est certum et fidele iudicium et habitudinem cordis propter propinquitatem: et quia ex calore epatis nullum aufertur eis pre iudicium.

In quo brachio debet pulsus considerari.

Dextra pars quia feruidior: quia plenius illam
Uinificus vapor irradiat. cordisq; lucernam
Liberius recipit: vbi puri sanguinis actor
Regnat epar: teneri blandus persuasor amoris:
Incentiua mali qua feruet fellea bilis
Equiuocat pulsum: tanto confusa calore:

Implicat errores: examen adulterat artis.

¶ In hoc capitulo assignat causam quare in brachio dextro pulsus non sit considerandus: et assignat causam .s. multiplex dominium caloris. Est enim in dextra parte corporis calor dominator: tum propter epar in dextra parte locatum: quod est membrum calidum et virtutis nutritiue fundamentum: tum propter cistis fellis in ea parte mansionem: vnde omnis ire estuatio procedit: tum propter cordis in eam partem exsufflationem: quia licet suum habeat domicilium in sinistra parte insufflat tamen spiritu; et fumum et calorem vitalem in dextra parte. ¶ Feruidior. id est in caloris predominatione dominantior quod habet perpendi ex fortitudine et mobilitate et strenuitate defensionis: id est defendēdo eni corpus sinistra tanq; seruilis pretendit scutum. dextra tanq; fortis et militans exigit gladium ad feriendum euaginatum. et quia dixit q pars dextra sit feruidior per explanationem partium probat cum subdit. ¶ Quia plenius. Fit dominatio caloris in dextra parte premittit causam que elicitur ex vitali spiritu ex sufflatione in dextram partem. ¶ Viuificens. id est calor vitalis a corde procedens. ¶ Irradiat Accendit et illuminat tanq; radius a sole prorumpens et procedens. ¶ Plenius. id est perfect9. ¶ Liberius recipit. Propter exsufflationem eius in dextram partem. ¶ Ubi sanguinis actor. Ponit aliam causam que trahitur ex positione epatis quare sit calidior. ¶ Actor. id est fabricator et generator. In epate enim sanguis vniuersus generatur. ¶ Blandus pulsus. Quia ex calore iecoris propter temperantiam sanguinis vnde membra reficiuntur lasciuiunt et iocundantur: et amoris illecebra suggeruntur. ¶ Incentiua. Assignat tertiam causa; quare ps dextra preferat' in calore: q̄ sumit' a cisti fellis q̄ cu; sit domiciliū cholere et habitatio ire in dextra parte est constituta. ¶ Fellea. id est cistis fellis que ire amaritudinē et rancorem

cōtinet. ¶ Equiuocat .i.ambiguū ꝛ suspectū efficit pulsum tangenti in dextro brachio vtrum sit talis pulsus ex cordis calore vel epatis ideo equiuocat. ¶ Implicat error .i.fallaciam ꝛ illusionem. ¶ Adulterat .i.propter deceptionem adulterinam infame reddit iudicium huius artis.

Quomodo tangens pulsum debet tenere manum.

Leua manus medici leuam leuet: ꝛ regat egri.
Substentantis opem pars imbecilla requirit.
Que si se regerit modico concussa tremore
Falleret artificem: fieretq; examinis error.

¶ Hic instruit medicum qualiter debeat tenere manum egri. Est equidem manus leua egri sinistra manus medici substentāda ꝛ assignat rationem: quare ¶ Fieretq; examinis error. quia cum talis tremor in toto corpore sano quandoq; fiet ex carentia regimenti ꝛ defectu substentationis propter debilitatem neruorum crederet medicus non attendens causam: tremorem illum accidere ex defectu spirituum ꝛ instantia mortificationis et ita seductus: patientem adiudicaret morti. Sed si substentato brachio tremor sentiatur certum est ꝙ vel corpus est paralyticum: ꝛ nerui multum sunt debilitati: ꝛ opilati: vel aggrauati: ꝛ spiritus intercepti vel defecti: quod est in febribus acutis ipsa perseuerante ꝛ natura debili existente mortale. vt ergo medicus non incurrat fallaciā in tangendo pulsum egri semper brachiū substentet.

De instructione medici.

Sed caue ne digitos in pugnum comprimat eger.
Aut nimis extendat. lateris ne mole lacertus
Compressus fuerit. moderati scomatis ordo

Adsit: vt ambiguum tollat moderatio motum.

¶ Hic instruit medicum secundum aliam cautelam: quia debet considerare medicus quando pulsum tangit ne eger teneat digitos contractos et complicatos in pugno: vel extensos in palma. Sed videre ne vlla neruis vel arteriis inferatur violentia vel extensionis vel compressionis. Quando enim lasso et simplici modo tenetur: nerui et arterie et spiritus liberius suam celebrant discursionem per concauitatem eorum. ¶ Lateris. Hic ponit aliam cautelam que vertitur circa positionem iacendi. Cauendum est ne patiens supra latus iacuerit: et brachium compressum tenuerit Nam si medicus est prouidus et brachio compresso pulsum tetigerit et ipsum sentire non possit adiudicabit eum: quod forte non sanus sit vel modicum egrotet: ideo medicus si pulsum non sentiat debet interrogare vtrum eger supra latus sinistrum iacuerit: quod si est ita debet tangere dextrum brachium: quia in membro compresso non sentitur pulsus. ratio est: quia est per attractionem sanguinis ad locum compressum: sicut cum manus alicuius laqueo vel fune constringitur illico sanguis ex dolore vehementiori et irritatior attrahitur in multa quantitate: vnde motus spirituum ex tanta sanguinis proportione suffocatur: et pulsus non sentitur. ideo etiam fiunt dormitationes in pedibus insensibiles ex vehementia compressionis. et ideo ne propter compressionem impediatur iudicium. ¶ Ad sit ordo. Ponit considerationes de moderato et ordinato. ¶ Scematis. id est positione membrorum. Est autem ordinata positio membrorum. Si eger iaceat supra dextrum latus frequentius quam supra sinistrum ad recreationem dextri. nullam faciendo compressionem brachii. Et quare ¶ Vt moderatio. id est moderata positio. ¶ Tollat ambiguum motum. id est allusiones et ambiguitates remoueat que se ingerit ex debili et occulta motione in membro compresso.

Qua manu debet tangi pulsus.

Dextra manus quoniam sensus indagine pollet:
Et sibi viuidior datur experientia tactus:
Applicet arterie digitos. manifesta notent
Appositis digitis: leuiter abscondita pressis.
Nec prius absistat donec centesima fiat
Motio: qui numerus nature seruit: et huius
Iudicio numeri claret sententia veri.

¶ Hic ostendit auctor qua manu medicus debet tangere pulsum. et dicit quod dextra manu: quia in ea propter multiplicis caloris dominium: sicut est prius dictum viuida sensibilitatis experientia dominatur. ¶ Applicet arterie digitos .i. ventriculos quattuor digitorum propter longitudinem arterie: vt ex tali appositione possit pulsum inuestigare secundum longitudinem latitudinem et altitudinem. ¶ Manifesta. Hic ponit quandam cautelam quod in corpore macrifacto vel macilento vbi est manifesta et exposita arteria nec carni inuiscata debet pulsus leuiter tangi et superficialiter: quia tumida est arteria nec eget compressione In crasso corpore et in multum carnoso quia molle: carne compressa est arteria: et profundis partibus intricata debet pulsus tangi cum compressione digitorum: aliter enim non sentiretur. ita in forti et debili faciendum est. Debilis. n. pulsus non est premendus. ¶ Nec prius absistat. Hic ponit auctor aliud documentum: quod medicus in discretione pulsus et positione digitorum super arteriis debet continuare vsque ad centesimam percussionem. Intra enim hunc numerum omnes pulsus differentias et diuersitates poterit perpendere: vtrum incidnus vel decidnus vel ordinatus vel inordinatus et qualis inordinatus: et sic de aliis. Centinarius enim precipuus est limes numeri vel numerorum et multe perfectionis ministerio fecundus et grauidus. Et in naturalibus et theologicis: ideoque aliis preeligitur.

De significationibus magni pulsus secundum naturam.

Magnus qui numeris nature se moderatur
Quem nec causa mali: nec vis syntbomatis urget
Prodigus instabilis aure cupidus popularis
Ardua molitur: animi secreta reuelat:
Huic comes adiuncta est virtus intensa calore
Copia spirituum species accomoda membris
Ad dilatandum procliuis et apta moueri.

¶ In hac secunda portione premissis quibusdã vtilibus intelligentie pulsuum doctrine multum necessariis. Hic aggreditur principale propositum incipiendo tractatũ de significationibus pulsuũ Incipit a primo qd secundum trinam dimensionẽ attenditur .i. de significationibus magni pulsus. Primo ostendit significationes magni secundum naturã. Post magni preter naturã. Magnus secundum naturã significat fortitudinem et abundantiã spũs impellentis arteriã et multiplex dominiũ caloris naturalis et molliciẽ etiã organi et etiã eius obedientiã et capacitatẽ dilatationis. Unde omnis pulsus magnus natura mollis est vel temperatus in mollicie et duricie: significat prodigalitatẽ: quia motus caloris a centro ad circũferentias est: et omnia dispergit. vnde mobilitates animi confortantur motu caloris in rerum dispõne significat etiam instabilitatẽ et leuitatem mẽtis. nam omne calidũ velociter mobile. ¶ Aure popularis. .i. inanis glorie captationẽ. nam calor in altum tendit et in calido corpore naturaliter sanguis ebulit: et spũs estuat. vnde secundum motũ caloris et habitudinẽ cordis et motionẽ spirituũ: et qualitatẽ complexionis: natura confortatur et suas trahit affectiones. vnde de altis et gloriosis et magnificis rebus fauorabiliter amplectitur. Et ex eadem cã significat multam spem et maniacã confidentiã difficilium et inexequibiliũ operum aggressionẽ: et secretorum propalationẽ. Et hoc maxime in corde breuis stature in quo propter propinquitatis

cordis et cerebri rōnem festinus est recursus spirituum.

De significationibus magni pulsus preter naturam.

Qui naturales peregrinus ab ordine leges
Transuolat: et magis sibi pulsus nomen adoptat.
Concitat hunc: praueqȝ mouet conceptio cause
Spirituum feruor: vis: et synthomatica: febris:
Aut labor: aut coitus vehemens: aut impetus ire:
Ut rata pars eius magno concordat apertus.

¶ Subiungit de significationib9 pulsus pret nām: que significationes sic sunt ppendende. Si pcedente pulsu paruo vel in magnitudine et puitate mediocri in sano corpe fieri incipiat magn9 pulsus: significat feruiditatē distempantiā febrilē caloris: quā potes specificare p alia accidentia vel quācunqȝ motionē corporis vt ex nimio labore: vel coitus cōcussione: vel ire impetuositate. ¶ Ab ordine .i. lege nature etc. ¶ Ut rata. Significationem eandem apto attribuit quam magno appropriauit: cū apt9 pulsus in magno pulsu tanqȝ eius pars contineat. Sed he significationes fidelius cōmittant magnum et integrius. potest enim apertus esse et si nō magnus.

De significationibus longi pulsus sm naturam.

Et quem continui producit linea motus:
Conciliat proprium cui vis geminata calorem.
Fertile spirituum regimen: validumqȝ calorem
Indicat: et valido que sunt adiuncta calori.
Quem nota causa trahit: quāuis aliena lacessat
Lapsum discrasie notat: excessumqȝ caloris
Sunt adiuncta satis expressa superficialis

Cui natura suum dat consistentia motum.
Segnities: mens flexibilis: crasis humida cordis
Falsa superficies et synthomatica chimos.
Dissipat arterias: humectat membra: resoluit.

¶ Hic agit auctor de significationib9 longi pulsus. Et primo longi sm nãm que satis cõcordat significationib9 magni. sed magnus pulsus pdicta accidentia sola natura significare hz. Lõg9 significat dominiũ caliditatis et multitudiné spirituũ sm longitudiné arterie porrectorz: significat pdigalitaté et ppagationé et alia et maxime si cõiungat alijs differentijs pulsuũ. Nã si sit longus et strictus et occult9 vel mediocris inf apertũ et occultũ nõ significat ita plenarie pdicta. vnde auctor nõ ponit nisi significationes tm que sunt a longo pulsu inseparabiles. ¶ Notha cã .i. aliena et acuta. ¶ Trahit. Disponit sm longitudiné curto pulsu pcedente vel mediocri inf longitudiné et curtitaté ad pcedenté pulsum. pulsus eni semp respiciend9 est ad pticularia corporis adiuncta. Et hoc sit tibi generale in oibus sequétib9: vt ampli9 nõ repetat. ¶ Lacessat .i. cõmoueat et cõmutet. ¶. Discrasie. .i. febrili distemperantie vel alteri9 õtracte ex coitu labore ira forti vino et similib9. ¶ Supficialis .i. alti pulsus lateralit: qz põt ppendi si sano existenti et equato nec mutato ex aliquo accidente pseuerauerit talis. et talis appareat. talis. n. latitudo ita pbata naturalis é. et ita de alijs differétijs pulsualib9 sm suũ modũ itelligédũ est. ¶ Segnities. Ex abundãti hũore vnde spũs grauaf qui qñ viuidi sunt et agiles nulla humiditate oppressi faciũt membrorz mobilitaté et agilitaté et strennuitaté opandi. sed humiditas excedens nãliter cũ frigiditate vel cũ remisso calore pigriciã operaf. Sed si fortis esset calor cũ humiditate nõ faceret latũ tm sed longum et apertũ. et tunc talis latitudo nõ designaret pigriciã: sed hic cõcipimus latitudiné cũ pulsus excedit in latitudine et non in alijs: q latitudo fit ex abũdantia huiditatis seruata mediocritate

in aliis qualitatib⁹. ¶ Mens flexibilis. Quia cũ humiditas sit debilior inẽ passiuas: ⁊ ad mutanduꝫ abilior opat̃ incõstantiã ⁊ ĩfidelitatẽ mẽtis. vnde mulieres cũ sint humide maxime sũt in fideles. ¶ Crasis .i.cõplexio. ¶ Falsa superficies .i.lat⁹ pulsus pret̃ naturã qui fit ex supercrescẽte hũiditate sanguinis. ¶ Et synthomatica .i.q̃ ex grauamine ⁊ oppressione virtu-tis ⁊ ex synthomate ⁊ repletione fit lat⁹. ¶ Chimos .i.signi ficat dissolutionẽ chimoꝝ ⁊ humectationẽ ⁊ remolliciẽ neruoruꝫ ⁊ mẽbroꝝ: ⁊ talis dꝫ esse pu⁹ debilis ĩordinat⁹ ineq̃lis ex aggra uatione virtutis.

De significationibus occulti pulsus ẜm naturam.

Qui latet occultus: nimis in centro reuolutus
De generi natura regit quem deuia motu
Claudit conceptus animi: secreta sigillat.
Pauperat innati regimen vitale caloris
Organa spirituum designat: inepta moueri.
Qui latet enormis genilqꝫ charactere fracto.
Spiritus atqꝫ vigor breuis est: animusqꝫ pusillus:
Vergitur in centrum nec preparat inde regressum.
Tendit in eclypsim querens subuertere physim.

¶ Postq̃z egit de significatiõib⁹ magni pulsus ⁊ ptiũ eius.s. apti longi⁹lati. Consequent̃ agit de significationib⁹ pul ẜm suas ptes tm̃. Et primo de occulto qui ꝯrius est aperto. Talis ẜm na turã significat imbecillitatẽ virtutis ⁊ pauperiẽ spirituũ naturalis caloris debilitatẽ: ⁊ duriciẽ organi: ⁊ inobedientiã ad dilatandũ ⁊ significat pusillanimitatẽ ⁊ celationẽ secretoꝝ. ẜm hoc ois oc cultus naturalit̃ durus est ꝑ maiori pte. ¶ Qui latet enormis. Pret̃ normã nature talis significat exiccationẽ caloris natural' circa cor: defectionẽ spirituũ imbecillitatẽ mẽbroꝝ ⁊ hec q̃ ad sui

naturã ptinẽtia ex his sequũt .s. pusillanimitaté z a difficilioꝛib⁹ z magnis reb⁹ retractationé: ai inidiá: timiditaté: auariciá: detractationé. Hec. n. fiũt a frigiditate coꝛdis: z debilitate spirituum. ¶ Phylim .i. nãz.

De significationib⁹ curti pulsus nãlis.

Qui mutilo motu ferit oꝛgana sed gemali
Contrahit a magnis animi molimina rebus.
Inuidus z cupidus magnus detractoꝛ auarus
Frigida quem coꝛdis complexio spiritu umqz
Pauperies vis membꝛoꝛum imbecilla sequuntur.

¶ Hic agit de significatiõib⁹ curti pulsus. significat talis pulsus si fiat: debilitaté caloꝛis nãlis circa coꝛ z defectioné spũuz z ibecillitaté mẽbꝛoꝝ: z hec q̃ ad sui nãm ptinẽtia ex his sequunt .s. pusillanimitaté z a difficilioꝛib⁹ z magnis reb⁹ retractioné ai inidiã detractationé timiditaté auariciã. hec. n. ex frigiditate coꝛdis et defectiõe spũuz nascũt. ¶ Sz gemali .i. nãli nõ é curt⁹ p̃t nãz de quo subdit.

De significationib⁹ curti pulsus pꝛet nãm.

Qui rectum mutilat enoꝛmis z apocopa cursum
Stans ita continue: subito nec longioꝛ adsit:
Aure vitalis studet annulare caloꝛem.

¶ Hic agit de curto pꝛet nãm: dicit nãqz q curt⁹ pꝛet nãm q ꝯtinuat curtitaté nec regredit in lõgitudine: significat defectũ nature: z defectũ spũuz z moꝛtificationé: iõ dixi qui ꝯtinuat. nam fit aliqñ curt⁹ q subito in lõgitudine regredit: z talis fit ex nã affiicta se ꝯbente vt vires suas assumat. z ꝯ moꝛbũ p⁹ foꝛti⁹ opet: qd̃ põt sciri: q subito i lõgitudine cadit: sicut videm⁹ i ariete: q vt foꝛti⁹ pcutiat se contrahit z vires suas colligit. ¶ Enoꝛmis .i.

decurtatio facta pret nãz. ¶ Mutilat. Amputat rectitudinẽ ꝛ cursũ ꝑoris lõgitudis ita ꝙ ĩ lõgitudinẽ ꝺ curtitate nõ regredit ¶ Aure .i.spũs vitalis. ¶ Annullare .i.extinguere.

De pulsu gracili tam sm naturam ꝙꝫ preter naturam.

In gracili qui nature priuatus obedit
Cordis sicca crasis legitur constantia mentis:
Propositiqꝫ tenor atqꝫ inconcussa voluntas.
Ex gracili preter naturam significatur
Corporis ariditas: compactio materiei.

¶ Sequit de significatõe gracilis sm nãm q significat siccitatez cordis ꝛ arterie: ꝯstantiã mẽtis ꝛ stabilitatẽ ꝓpositi rõne siccitatis ꝗ est ꝯria motui. Sꝫ gracilis ꝑt nãm q sic in morbis hꝫ fieri: mẽbroꝝ ariditatẽ significat: ꝛ ꝯpactionẽ materie morbi ꝛ longitudinẽ morbi: ꝗ in acuta est pessimũ.

De significationibꝰ pulsus sm ꝯbinationẽ ꝛ obuiationẽ.

Linea si fuerit sociata superficiei
Regnat ꝛ aereus in vasis militat humor.

¶ Hucusqꝫ egit auctor de significatiõibꝰ pulsuũ pluriũ ꝗ dispo nunt sm simplicẽ ꝛ singularẽ quãtitatẽ. nũc agit de illis significationibꝰ pulsuũ q disponũt sm obuiationẽ pluriũ quãtitatũ: sicut longi lati: lõgi stricti: curti ꝛ lati: curti ꝛ stricti. Dic itaqꝫ ꝙ p has cõbinatiões significãt dñantie diuersoꝝ ꝯrioꝝ. ¶ Linea .i.lõgitudo. ¶ Supficiei .i.latitudini.i.pulsus lõgꝰ ꝛ latꝰ significat ꝙ ¶ Aereꝰ .s.sanguis q ꝓpt ꝗlitates suas ꝗlitatibꝰ aeris cõsimiles dr filiꝰ aeris. ¶ Regnat ꝛ militat .i.dñat ꝛ excedit in venis: ꝗ sũt vasa sanguis. ex dñio itaqꝫ sanguis ꝑt nãz dꝫ eẽ pul

sus long⁹ ex caliditate ꝛ hũiditate ꝛ spũũ ꝗtitate arteriã replen tũ. Et lat⁹ ex hũiditate ꝛ velox tpat⁹ inter durũ ꝛ molle.

De longo ꝛ stricto pulsu.

Linea stricture nexu vinclata fideli
Nuncia sit cholere: cuius vis ignea venas
Incolit: ꝛ sedes sibi vendicat interiores.
Phlegma probat breuitas regnare superficiata
Imperium quarti breuitas angusta fatetur.

¶ Hic agit de pulsu significãte cholerã. i. lõgo ꝛ stricto. ¶ Linea .i. lõgitudo. ¶ Vinclata .i. copulata. ¶ Stricture .i. pulsui lõgo ꝛ stricto. dñante itaqꝫ caliditate ꝛ supraexcedẽte: dꝫ esse pulsus long⁹ ex calore ꝛ multa resolutiõe sanguinis choleri ci in fumũ ꝛ spũ. Et strict⁹ ex siccitate velox qñqꝫ ꝛ spissus ex necessitate refrigeratiõis. Durus ex ariditate cholere ꝛ inordinatus ex mutatõe vel ex turbatiõe nature ꝑ ipetuositate ardoris dꝫ quoqꝫ esse multũ calid⁹ ex intẽso calore i egritudinib⁹ ex cholera: ꝛ in apostematib⁹ cholericis debẽt hec accidẽtia multũ eẽ fortificata. ¶ Breuitas .i. pulsus lat⁹ ꝛ strict⁹ curt⁹ ex frigiditate lat⁹ ex hũiditate. ¶ Probat phlegma regnare .i. significat dñium phlegmatis qđ est frigidũ ꝛ humidũ. dicit ergo pulsũ esse tardũ paruũ ꝛ mollẽ. ¶ Imperiũ .i. dominiũ. ¶ Quarti .i. melancholie. ¶ Breuitas angusta .i. curtitas copulata cum strictura significat dominũ melancholie. Curtus ex frigiditate: strictus ex siccitate: est quoqꝫ tardus ꝛ durus.

De forti ꝛ debili pulsu.

Si fortis valida membrum virtute repellit
Vix regitiua suum tenet inconcussa vigorem.

Spiritus exultat cuius procliviter ictum
Suscipit: ꝛ facile membri substantia cedit.
Pergit in oppositum species contraria signum.

¶ Executꝰ ē de significatiōibꝰ pulsus p̄mi generis q̄ ƀm quāti tatē attēdit: nūc expedit significatōes scđi generis ꝛ tertii: q̄ ƀm quātitatē motionis arterie ꝯsideratur: ꝛ p̄mittit de significatiōe tertii q: ex rōne metrice rōnis p̄posteravit in enumeratiōe: vñ ƀm ordinē enūerationis ꝓsequit. Dicit itaqꝫ ꝙ fortis pulsus significat ꝯsistentiā ꝛ fortitudinē virtutis: ꝛ abundantiā spirituū ꝛ obediētiā organi ad dilatandū ꝛ eiꝰ mollicië. ¶ Spēs ꝯria .i. pulsus debilis: q: significat ꝯriū. s. ibecillitatē v̄tutis debilitatē spūs ꝛ inobedientiā organi ꝛ duricië.

De veloci pulsu ꝛ eius contrario.

Cor fervens: animusqꝫ preceps: titubansqꝫ loquela:
Et verbum mente percurrens verbere vocis:
Actio festina, nullo librata tenore:
Quam non depingit ratio: nec dirimit ordo:
Ponderat eventꝰ: nec certis claudit ꝛ arctat
Limitibus: dubii mutabilis alea finis.
Vivida spirituum natura caloris acumen.
Ad nutum cause artificis resolubilis humor
Nature pulsum velocem rite sequuntur.

¶ Exequit significatiōes scđi. i. velocis pulsus ꝛ eiꝰ ꝯrii. hic tñ ordinat tertiū genꝰ ex p̄assignata rōne: dic itaqꝫ ꝙ velox pulsus significat fortitudinē ꝛ vehementiā caloris dn̄antis: ꝛ abūdātiam spūuꝫ ꝛ resolubilitatē hūoris obediētis. si sit tñ i nāli distēperantia ꝛ ꝙ ꝑtinet ad passiōes aīe significat mobilitatē mētis: ꝛ loq̄lā p̄cipitē ꝛ linguam titubātē ꝛ celerē festinationē in actionibus sine preventu deliberationis. ¶ Cor fervens .i. fervor cordis.

¶ Animus pceps. Talis est qui nõ curat quicqd dicat siue bonũ siue malũ. ¶ Titubansqȝ loquela. Ut sunt illi qui an/teq̃ȝ sint ad principiũ sermonis vel iam principiũ sermõis tenue rũt iam sunt ad finẽ. ¶ Et verbũ mente precurrens. Ut sũt illi qui anteq̃ȝ cogitauerint qd pferãt: pferũt sua v̂ba. ¶ Actio festina. Hi tales festini sũt in oib⁹ opationib⁹ suis. ¶ Quaȝ non depingit ratio. Isti tales nõ curant de rethoricis nõ cu/rant verba sua ornare.

De pulsu veloci preter naturam.

Et quem precipiti pulsat vis discola raptu
Indicat accendi peregrinum in corde calorem:
Velocem tardus difformi lege refellit.
Distat ab extremis parili quoqȝ lance recedit
Eucrasie medius fidus comesqȝ pamphus.

¶ Nunc exequit̃ de significationib⁹ velocis pulsus preter nãm dicens ꝙ significat incensionẽ extranei ꝛ innaturalis caloris. ¶ Vis discola. .i. materialis distemperantia que facit scisma ꝛ discordantiaȝ incipiente corpis humani. ¶ Raptu .i. ppera ꝛ rapida motione. ¶ Difformi. Tardus pulsus euacuat ꝫm ꝯrias cãs ꝛ ꝯrias significationes ꝛ accidit ei p ꝯriũ. ¶ Difformi .i. difficili. ¶ Distat ab extremis .s. mediocris int̃ velocem ꝛ tardũ.

De duro ꝛ molli pulsu.

Vasis duricies cordis rigor aridus humor
Mens austera nimis pulsus mysteria duri.

¶ Postq̃ȝ expediuit tractatũ de significationib⁹ triũ generũ q̃ attendunt̃ ꝫm ppꝛietatẽ motionis arterie. Consequent̃ cõtinuat

de significationib⁹ alioꝝ trium que ꝑtinent ad ꝯsistentiã organi. Prius aũt de puro pulsu ⁊ molli ⁊ mediocri. Aut ergo est durus naturalit̃ aut pret̃ nãm. Dur⁹ naturalit̃ significat siccitatem vasculoꝝ ⁊ duriciẽ ⁊ tensionẽ arterie ex siccitate naturali: siccitatẽ cordis: austeritatẽ mẽtis ⁊ ꝑtinaciã. Dur⁹ pret̃ nãm fit ex humorib⁹ sanguinolentis vel cholericis in quedã mẽbra ꝯfluentib⁹ ⁊ facientib⁹ in eis ex nimia repletione tensionẽ venaꝝ ⁊ arteriarum ⁊ ꝑtium neruosaꝝ: vnde in sufflationib⁹ ꝑtium neruosarum ⁊ arteriosaꝝ ꝓpter fumi cõclusionẽ ꝓpt̃ opilationẽ poroꝝ ꝓpt̃ tensionẽ nimiã ⁊ impressionẽ occurrũt duricies ꝑuitas debilitas spissitudo velocitas: ⁊ qñq₃ serrina inordinatio. Durus est extẽsione: paru⁹ ex duricie organi: ex defectu virtutis arterie propter duriciẽ nimiã dilatari nequeũtis. Ideoq₃ oĩs dur⁹ ꝑuus velox Et spissus ex multa necessitate refrigerii. Cu₃.n. virtus debilis semel ſᵐ q₇ o₃ trahere nõ possit necesse est frequẽt̃ repetere: qđ vno ictu nequit implere. Inordinatio ⁊ diuersitas ex angustia virtutis: q̃ valde afflicta ⁊ occupata nõ põt ordinẽ seruare. s₃ mõ magis: mõ minus dilatat ſᵐ motionẽ ⁊ estuationẽ cause. In h⁹ modi aũt apãtib⁹ ꝑ diuersis t̃pibus eoꝝ pulsus variant̃. In pn̂cipio.n. minor est duricies maior fortitudo ⁊ maior pulsus est in quantitate: nec tñ est inordinatio. In initio paruũ est apã ⁊ modicã facit tensionẽ partiũ: ⁊ virtus adhuc fortis est ⁊ põt vascula melius dilatare. Calor magn⁹ est vnde velox pulsus est ⁊ spissus Inordinatio est ꝑua: q₂ arterie duricies est modica ⁊ virtus nõ est adeo oppressa. Hec accidentia sunt ſm ꝓcessum aliquorum temporꝝ.i. augmenti ⁊ status ⁊ maiorant̃: ⁊ maxime intenditur ille q plenitudine cõcomittat̃: q₂ cã duriciei.i. tensio arteriaꝝ maior est ex maioratione apãtis ⁊ maiori ꝯpressione ꝑtiũ: ⁊ vaporis ꝯstipatiõe. In declinatiõe.n. ꝯdescẽdit apã ⁊ cõdissoluit̃ hũor: ⁊ apã finit̃: pulsus ad sani q̃ɀtitatẽ reducit̃. Ex dissipatiõe aũt subtiliũ hũoꝝ ⁊ iduratiõe grossoꝝ apãtu₃ duroꝝ ⁊ ꝯstipatoꝝ pulsus durior ⁊ subtilior efficit̃: q₂ organa in latitudinẽ ⁊ ꝓfunditatẽ ex

sua duricie nō dilatant᷑.minus velox est ⁊ spissus:q̃ calor minor est qui tanta refrigeratione nō indiget sicut prius. vnde si pseuer/raret tale duꝝ p⁹ dissolutionē materie piculū significat:q̃.s.indu rationē apātis ad dissoluendū difficilē:⁊ sic plongatione; morbi ⁊ nature defectū significat. Si apā est in miringis cerebri sicut est frenesis:fit pulsus dur⁹ puus:velox:fortis:spissus durus:quia in neruosis locis fit apā.quare puus vel spissus p; ex predictis:sed aliquantulū fortior est q̃ in aliis apātibus:q̃ in his est fortior vir tus.vnde quidā morbidi in his morbis cito erigunt᷑ ⁊ pcussores ⁊ garruli fiunt:⁊ vix ab hominib⁹ possunt teneri:q̃ ex collisione vel corruptione mentis ꝯsequit᷑. Inordinatio fit ex incōuenienti dilatatione organi cū duricie effusionis ⁊ fortitudine virtutis. vn̄ fit vt pars dilatet᷑ pars v̇o nō.minor ē duricies pulsus ex apāte epatis q̃ ei⁹ qd̄ est in locis neruosis: q̃ hec mēbra nō sunt tante duriciei:nec tantas faciunt tensiones:vt mēbra neruosa ⁊ arterio sa. In locis cordi pximis apāta faciunt pulsus similes eis q̄ fiūt ex apāte facto in locis arteriosis.nā vene epati :⁊ arterie assimi lant᷑ cordi. Ex apāte cholerico maxime fundato in mēbro nobi li vt cerebri pāniculis vel diafragmate vel circa cor:quia i corde apā fieri nō pōt.vnde si fit in epate vel stomacho fit pulsus valde durus. Si fiat in aliis mēbris sicut in pede vel in manu nisi in lo/cis arteriosis nō tanta est duricies. Ex apāte melācholico in eis dem mēbris est in pulsu duricies ⁊ subtilitas. Squinantia q̃ fit i lacertis gutturis qui ptim neruosi ⁊ cordosi sunt facit pulsu; duꝝ ⁊ thenatosum:⁊ serratum paruū debilē spissum:⁊ quare ex p̄di/ctis p;. Si talis pulsus ex tali egritudine augmentet᷑ in duricie ⁊ thetanositate ⁊ in serrature diuersitate spasmu; futuꝝ denunciat: q̃ ex apāte crescente patitur neruus: ⁊ ex neruis cerebꝝ ppter colligantiam neruorum ad ipsum:vnde necesse est vt spasmus cō creetur. Qd̄ si eadem permanente duricie vt thetanositate in ra ritatem decidat patiens suffocari vel debilitari significatur. Fit enim talis raritas propter congelationem caloris naturalis

Pleuresis ex cholera rubea facit pulsum durum et valde spissum Et talis pulsus in pleuresi significat cholerā ru. esse in cā. Humorem. n. causticū significat valde mobilē: et valde furiosum. vñ aut piplemoniā aut significat syncopim futurā ppter instabilitatē et subtilitatē materie piplemonie. Si in piplemonia mutat in syncopim. Si ad cor maniā vel defectionem: qd fit ex vicinitate cordis vel pulmonis ad locū morbi. Et si in pulmone sit parua spissitudo et remissa duricies significat pleuresiz fieri de mā phlegmatica: et nūciat futurā alienationē mentis: vel apoplesiā nūciat futurā. Fumus. n. frigidꝰ et humidus ad cerebꝝ ascendens hos morbos facit. Empima ante dissolutionez materie pulsum facit durꝝ et valde serrinū velocē spissum. Si materia in putredinē mutat digerat et emictat natura in patiente fit mollis latus debilis rarus et mollis et latus ppter materie humiditatē in membris. debilis ex subita inanitione. rarus ex magno desiderio trahendi aerem. In ptysi siue fiat ex calido apāte pectoris: vnde humiditas ex vicinitate cordis exiccat: et arterie et fundamenta pectoris simplicit desiccant: siue ex mala cplone calida et sicca in toto corpe: in qua pmanente siccitate ppt vsum calidorꝝ et frigidorꝝ in frigiditatē mutat: et humiditas substātialis corpis desiccatur. Fitqz quasi decrepitū corpus: fit pulsus durus debilis paruꝰ: debilis qr deficit ex tpe longo virtus. paruus ex defectione virtutis in organis dilatandis. durus ex defectione et desiccatione totius corpis. velox spissus ppt necessitatē refrigerii. Apostema calidū in ore stomachi facit pulsum durꝝ thetanosum spissum velocem serrinum: qui serrinus declarat posterius thetanosum ex neruositate: debilē ex defectione virtutis: que defectio si plōgat facit pulsum tardū rarꝝ. Apostema stomachi frigidū pulsuz facit durꝝ et debilē et paruū. Timpanites pulsus facit durꝝ thetanosū spissum: durꝝ ex siccitate: spissum ex defefectione virtutis.

De pulsu duro in pleuresi.

Pulsus duricies in pleuresi perniciosa.
Arida materies: terrestris: cruda probatur:
Solui difficilis: ex quo discussio morbi
Protrahitur: vis opprimitur: natura fatiscit.
Vitaq3 succumbit longo lassata duello.

¶ Quia cũ possit fieri de sanguine raro de phlegmate ꝛ sepe dͤ cholera: ꝓpͭ duriciẽ pulsus ꝛ spissitudinẽ significat qꝫ sit pleure-sis de cholera q̃ de hac materia facta pꝉculosior est ꝓpter mobilitatẽ materie ꝛ furiositatẽ ꝛ facilẽ ꝯuersionẽ in piplreumoniã ꝓpͭ loci ꝓximitatẽ. Significat etiã durꝰ pulsus nimiã tensionẽ organoꝝ ex ariditate ꝛ multitudine materie: vnde morbi ꝓlixitas de defectiõe nature ostendiͭ. ita dico si pseueret in duricie.

De significationibꝰ pulsus mollis ꝫm naturam.

In pulsu cui molliciem natura ministrat.
Cordis ꝛ arterie pariter substantia mollis
Corporis innuitur crassis: humida: mens muliebris:
Cerea: flexibilis: pia: blanda: parumq3 fidelis.
Aduena mollicies quam synthomaticus vrget
Impetus humores dissoluit vasa remollit.

¶ Sequiͭ de molli pulsu. Mollis itaq3 ꝫm naturam significat humiditatẽ corpis molliciẽ organoꝝ naturalẽ: que ex hũida crasi cordis remolliunͭ. quantũ ad mores significat muliebritatem animi: mentem ceream ꝛ flexibilẽ: piam ꝛ infidelẽ: quod totũ ex humiditate contingit: que maxime inͭ qualitates peior ꝛ pessima ꝛ mutationi habilior est. ¶ Aduena mollicies. Quia significat molliciem preter naturã. Pulsus mollis preter naturã significat humide nature abundantiã: ꝛ eius dissolutionẽ preͭ naturã vnde organa humectanͭ: humectata remolliunͭ. Ex opãtibus

ergo phlegmaticis maxime si fiant in locis carnosis ꝛ naturalit humidis pulsus fit mollis. vnde in apoplexia ꝛ lytargia pulsus est mollis: ꝛ etiā tardus rar⁹ in diuersitate estuosus: qꝛ phlegmaticus humor in cerebro abundat ꝛ nascitur vnde de mēbris aliis ad ipsum transmittitur. Ipsum quoqꝫ cerebꝝ humidū est de nā quia humores facti sunt ex multa humiditate pulsus debilis dꝫ esse tardus rarus ex debilitate virtutis: cuꝫ multa humiditate diuersitas est estuosa.

De pleno pulsu ꝛ vacuo.

Copia spirituum per plenum plena notatur:
Sanguinis elluuies vberrima vasa replentis.

¶ Exequitur de significationis quinti generis quod consistentie organi pertinet. i. pleni ꝛ vacui. Plenus igit multitudinem sanguinis in cōcauitate cordis recepti significat: quo sanguine in fumum ꝛ vaporem resoluto mouetur cor: ꝛ arterie mouent. Et talis apparet in patientibus synochum ꝛ synocham inflatiuam ꝛ laborantibus de repletiōe humoꝝ aquosoꝝ. Et nota ꝙ oīs plenus est latus cum ex eadem cā contingat plenitudo ꝛ latitudo. s. ex abundantia humiditatis. Sed sciendum ꝙ si phlegmaticus humor nimis abundet in corpore ꝛ maxime extra vasa paucificat sanguis. Ex sanguinis indigentia in vasis ꝑpt phlegmatis multitudinem non occurrit pulsus plenus.

De vacuo pulsu.

In vacuo vene sitiunt. vegetabilis aure
Vis absorbta perit: viui fons sanguinis aret:
Quem bibit ariditas peregrini lima caloris.

¶ Agit hic de significationibus vacui qui per cotrariū respōdet pleno: et contrariis significationibus describitur. Uacuus itaqz pulsus significat indigentiam sanguinis: consumptionem humiditatis: et defectionem spirituum. vnde quando digiti applicant super arteriam statim arteria cedit compressioni: et nullam humiditatem interius conclusam superius reddit vel redundat. Sed statim pulsus propter inanitionem sui organi quasi vacuus euanescit. Uacuus autem pulsus aut est cum caliditate: aut cum frigiditate. Si cum caliditate vehementi significat euenire synthesim et ethycam. Si cum frigiditate significat extinctionez caloris naturalis: quia frigiditas instantiā mortificationis: vacuus deperditionem spirituum et substantialis humiditatis denunciat. In litargico etiam apparet vacuus quia exuberatur a phlegmatico humore humore rapto superius: vnde fit litargia et diminuto sanguine in venis propter defectionem digestionis ex multiplicatione alterius humoris in arteriis: pulsus vacuus occurrit. non hic agitur s̄m naturam de pulsu vacuo: quia omnis vacuitas innaturalis est: cum sit ex defectione humorum et spirituum. ¶ In vacuo pulsu vene. Que sunt vasa sanguinis. ¶ Sitiunt .i. inaniūtur et desiccantur propter indigentiam sanguinis et consumptionem. ¶ Uegetabilis .i. vitalis spiritus cuius est adiuuare et vegetare membrum. ¶ Fons viui sanguinis. In quo quasi quodam fonte membra potantur humectantur et recreantur.

¶ Lima caloris .i. cos et irritamentum incensionis in humano corpore. Sicut enim per cotem ferrum acuitur et per limam acutius et magis incisiuum redditur: sic per siccitatem caloris innaturalis feruidior efficitur: quod apparet in lignis aridis: que magis obediunt incensioni q̄z si essent viridia. Febris etiam que fit de eo acutior est q̄z illa que de alio humore fit: vnde hoc non fit nisi per limam siccitatis.

De calido pulsu et frigido.

Et calidus cuius mordax punctura perurit
Continue digitos: index est febris acute.
Si calidus digitos intervallariter urens
Intervallaris atq; induciosa vocatur.
Est ethyce testis calidus vacuo sociatus.

¶ Exequitur de significatione sexti generis quod est calidum & frigidum & hoc similiter ad consistentiam organi pertinet cum duobus precedentibus. Calidus itaq; significat caliditatem organi & distemperantiam spirituum & humoris fluentis in ipsis arteriis. Sed pulsus calidus: aut est calidus a sanguine: aut a cholera: vel ex calore infixo membris consumente & bibente sanguinem in venis. Si enim calidus est ex sanguine: debet concomitari plenitudo mollicies magnitudo inter velocem & frequentem mediocritas. plenitudo ex vasorum repletione. mollicies ex sanguinis humiditate: magnitudo ex magna sanguinis resolutione in fumum & spiritum. Inter velocem & frequentē mediocritas ex mediocri necessitate habende refrigerationis. Humiditas namq; sanguinis est contemperamentum ardoris & indigentiam refrigerationis compescit. sed si calidus ex cholera sit discernitur per gracilitatem & duriciem: per frequentiam & aliorum accidentia: que apparent in corpore concomitantia. Si est ex calore in sito membris debet esse vacuitas: & ethycam & ptysim significat. Item alia fit divisio calidi pulsus. Nam calidus alius continue calidus urens & mordens in appositione digitorum: & significat continuam. Alius intervallariter & interpollative: & sine punctione & mordicatione digitorum: & significat interpollatam.

De pulsu frigido.

Spirituum probat occasum viteq; lucernam
Celat: et extinguit gelidus spiramina cordis.

¶ Exequitur de significationibus frigidi pulsus. Frigidus significat extinctionem calidi naturalis: annullationem spirituum mortificationis eminentiam. Non consulo q medicus stet circa egrotum quando apparet talis pulsus. tunc enim crux et luminaria et cinis et cilitium et aqua benedicta suum debent habere locum. ¶ Occasum. Id est defectum. ¶ Lucernam. Id est vitalem spiritum qui est lucerna microcosmi.

Incipit tertia particula.

Respirare licet modicum tirancula clio:
Dulcebris instaurat fessas recreatio vires
Jam satis est: nunc tolle moras: accinge regressum
Accipe: sed caueas pedibus ne scandala fiant.
Denius est calor. et milia multa supersunt.
Excubat internus forsan clādestinus hostis:
Inuidie celebrata lues: furmicula fame
Pessima pro puris spargens zizania granis.
Ut sit processus securior: et tibi parcat

Inuidus: & fatui veteris ludibria vulgi
Uerba musandino maneant condita sapore.
Omnibus equiuoci titulum pretende salerni
Presulis alfani claro signata sigillo.

¶ Aggreditur auctor noster tertiam distinctionem sui operis: in qua exequitur de significationibus aliorum generum. & ponit distinctiones eorum quorundam: quas in secunda partitione nõ posuerat. Premittit autem prologum in quo musam suam alloquitur eamq; ex presenti opere fatigatam inuitat ad recreationem quietis. ¶ Tiruncula. Id est rudis & nouella. ¶ Iã satis est. Sed quia requies diuturna parit desidiam & eneruat vigorem: statim iubet eam interrumpere quietem antequam opus inceptum aggrediatur. ¶ Ne scandala. Id est cum pedes intendas & veharis pedibus metrice orationis caueas ne aliquod offendiculum pedibus tuis occurrat. ¶ Milia multa supersunt. Id est miliaria multa restant ad pergendum. id est diuersa capitula & diuerse regule que restant tandem de generibus pulsuum: per quas regulas quasi per certam viam & semitã peragrare debet intellectus tractantis. ¶ Excubat. Hic auctor noster monet musam suam q; sibi caueat ab adulatoribus & detractatoribus: qui bene dicta aliorum dente canino & satyrico corrodent: & que scire non possunt vel facere quadam malignitate animi defraudant: & laudes aliorum in se infundata tituli mutatione conuertunt. spergunt seminant nigellam inuidie: & zizaniã detractionis: vbi deberent seminare precium laudis & fauoris. ¶ Musandino sapore. Id est sapidis & sententiosis auctoritatibus Petri musandini qui fuit patronus & supremus opifex huius facultatis: qui alium non habuit parem nec habiturus est sequentem. ¶ Equiuoci salerni. Salernum equiuocum

est ad ciuitatem ꝛ ad magistrum huius artis preceptorē. ¶ Alfani. Id est illius summi magistri ꝛ vnici in physicali sciētia. ¶ Presulis. Id est archipresulis salernitani tantis confisa patronis potest malignis hostibus obuiare.

De significationibus frequentis ꝛ rari pulsus.

Qui recolit replicatqꝫ suum sepissimus ictum
Ex vi contrahitur fragili: fortiqꝫ calore.
Cordis adoptiuus: vapor vt possit recreari
Sufficiens possit spiramine mulcebris aure.
Ne simul huic detur quantum sibi competit aer,
Vis oppressa negat. igitur perplexa reprendit
Multiplici numero: quod iam formauit in vno:
Crebraqꝫ defectum quanti repetitio pensat.

¶ Exequitur auctor noster de significationibus aliorum generum que restant sex predictis. Et primo expedit significationes frequentis ꝛ rari pulsus: quod est sextum genus ꝛ perpenditur ex tempore quietis: quod est inter duas diastoles: sicut in prima partitione dictum est. Frequens itaqꝫ pulsus significat fortitudinem ꝛ vehementiam extranei caloris ꝛ innaturalis ꝛ debilitatē ꝛ afflictionem virtutis: quia fortis est calor: ꝛ multa indiget aeris attractione ꝛ refrigeratione: vnde multa instat necessitas humide refrigeratiōis: ꝛ euentatiōis ad tempamentū feruoris. Si virtus debilis ꝛ afflicta non pōt sufficient aeris quantitatē vno ictu attrahere quātū expedit necessitas ardoris: g°necesse ē ꝙ numerosa ꝛ frequēti actiōe restauret ꝛ suppleat qꝺ deficit in quātitate vnius attractionis. ꝛ ideo causis predictis concurrentibus: id

est forti calore τ debili virtute frequens accidit pulsus. Si vero fortis virtus cum forti calore concurrant iuxta necessitatem ardoris fortis virtus trahet sufficientem aeris quantitatem. τ tunc non fit frequens pulsus. Sed inter raritatem τ frequentiam: mediocris. ¶ Sepissimus. Id est sepissime iterans motionem ¶ Adoptiuus vapor. Id est calor extraneus τ innaturalis quem cor adoptat illata sibi violentia ex febre vel exercitio vel apostemate vel quacunq3 compressione vel immutatione.
¶ Dulcebris aure. Id est aeris cuius attractione interiora demulcent. ¶ Quod iam formauit in vno. Id est in quãtitate attractione.

De significationibus rari pulsus.

Debilis in raro calor est: infirmaq3 virtus.

¶ Ostendit causas τ significationes rari pulsus. τ dicit: q rar⁹ pulsus significat debilitatem caloris τ infirmitatem virtutis: quia debilis est calor non restat multa necessitas aeris attrahendi in multa refrigeratione. Virtus etiã quanuis infirma sit iuxta debilitatem caloris aerem potest sufficienter administrare ad temperandum vna attractione. Sed contrarium inuenitur in pantegni. Dicit enim Constantinus rarum pulsum fieri ex virtute debili τ forti calore. Et Philaretus dicit q rarus pulsus fit ex debili calore τ infirmiori virtute. Solutio dubii est: Q dicit Cõstantinus rarum pulsum fieri ex debili virtute τ calore forti: hoc dic respcũ quorũdã sanorũ corpo℞ q̃ ƀm frigidã dispoñũt cõplões τ q debilitate caloris: modica egent refrigeratione. Et virtus eo℞ cum sit fortis: q sana sũt corpora: τ nulla egritudine oppssa

vno ictu possunt sufficienter attrahere q̄ calorez debilē possit re frigerare. vnde in eis fit rarus pulsus. Qd autem dicit Philaretus rarum pulsum fieri ex debili calore τ infirma virtute hoc dicit fieri gratia egrorum corporum. In febriente enim rarus pulsus significat maximum virtutis operatiue impedimentum: quia extinctionem caloris naturalis ex consumptione humiditatis et annullatione spirituum. Unde si in laborante acuta febre precedente, pulsu multum veloci frequenti τ magno nulla facta determinatione subito appareat pulsus rarus sine alienatione mentis patientis significat mortem.

De incidenti τ decidenti pulsu.

Motibus incidui pulsus virtus reparatur.
Captiuata salus fit libera. languida fortis.
Debilis instaurat vires. oppressa resurgit.
Uita reformatur: victo synthomate morbus
Exultat. capto brauio natura triumphat.
At per deciduum vite iam vespere facto
Uergit in occasum splendor vegetabilis aure.
Eneruata perit virtus. parceq̄ trahenti
Atrops insultat: vt vite syncopet vsum.

¶ Hic auctor agit de octauo genere pulsus quod incidens et decidens dicitur: τ eius significationes ostendit. Incidens itaq̄ pulsus attenditur ſm collationem τ comparationē morarum ad moras: occultarum ad apertas. fortium ad debiles: debilium ad fortes. Aperta mora dicitur que facit pulsum in dilatatione. Occulta que facit in constrictione. In comparatione ergo more dilatationis ad moram constrictionis inciduus vel deciduus dicit̄

Nam si breuior sit mora constrictionis et maior sit mora dilatationis dicitur pulsus inciduus. Si vero breuior sit mora dilatationis et maior sit mora constrictionis que est inter duas diastoles: tunc dicitur deciduus. Si autem equaliter sit inter duas moras erit pulsus medius inter decidentem et incidentem. Potest etiam hic pulsus attendi secundum collationem et comparationem pluriu morarum ad moras secundum multos pulsus consequentes et succedentes. Nam incidentia quandoque habet locum in vno pulsu: quandoque in pluribus. In vno vt si fiat comparatio plurium morarum et constrictionum et dilatationum sibi per multos pulsus succedentium. Si ergo contingat quod pulsus continuet quinque percussiones fortes et sexta decurrat debilis vel aliquantulu deficiens: et postea succedant decem fortes et sequatur vndecima debilis. et postea occurrat viginti fortes. et sequatur vigintiuna debilis vel deficiens. et sic procedat pulsus multiplicando percussiones fortes quousque debiles prorsus non appareant talis pulsus dicetur incidens. et significat confortationem virtutis et conualescentiam et plenaria crysim futuram. Similiter decides duobus modis potest intelligi vt dictu est de incidenti: aut in vno pulsu: aut in pluribus quomodo in vno dictum quomodo in pluribus fieri debeat: sic constat: quonia si precedant decem fortes percussiones et sequantur vndecim debiles: et post sequantur sex fortes et septem debiles post quattuor fortes et quinque debiles: et post tres fortes et quattuor debiles. et ita paulatim quousque multiplicatis debilibus fortes euanescant percussiones tunc talis pulsus dicitur esse decidens. i. propter minorationem sui a noticia nostri sensus cadens. Et nota quod pulsus incidens comprehendit eandem soricinam retornatiua. Decidens vero continere potest canda soricinam finitiuam. Attende quod per decidente vel deficiente pulsum accidente in die cretico mortis hora potest distingui. Et per incidentem hora conualescentie potest signari. Ponatur ergo quod aliquis infirmus pulsum habeat decidentem. vtrum debeat euadere ab illa egritudine: sic cognosces.

Computandū est ergo a prima defectione pulsus vsq3 ad sc̄d̄am τ in qua hora diei fiat τ cōtingit sunt ictus in prima deficientia τ quot ī secūda. verbi gratia: int̄ primā τ secundā: fortes tibi occurrant triginta ꝑcussiones in hora diei tertia. Sed cū sit molestū te semꝑ ibi esse τ ꝯputare numeꝝ alia die eadē hora venias τ numera ꝑcussiōes eiusdē pulsus int̄ vnū deficientē τ aliū. Et si mō deficientem inueneris in vndecima ꝑcussione. Et si quindecim ꝑcussiones fortes amisisti cū prius haberes triginta signū3 est ꝙ transactis aliis horis alias quindecim ꝑcussiones amittet. Et in eadē hora morietͬ. Eodē mō de icidenti facere poterisͬ τ crysis ad bonū futuꝝ designatͬ: Siquis habeat pulsum decidnū ꝯputa a primo incidenti τ aliquantulū fortiori vsq3 ad secundū incidētē in q̄ hora hoc fiat: τ quot ꝑcussiones sint inter primū pulsum incidentem τ ƀm aliquantulū fortiorē. verbi: gratia si inter primū τ secundū incidentē triginta tibi occurrant ꝑcussiones vt in hora diei huius tertia fiat post in sc̄da die eadē hora veniens cōputa sicut in prima die si inter primū incidentē τ secundū inuenis quindeci3 motiones: inuenisti incidentē: ita ꝓcedendo poteris pronosticari crisim futuram ƀm magnā τ paruam horam τ horaꝝ τ ictuum ꝯputationē. ¶ Incidui .i. incidentis. ¶ Accepto brauio. Assecuto premio corone ꝓpter debilitatē egritudinis. ¶ Per decidnum .i. decidentem. Littera plana est.

De equali τ inequali pulsu: ordinato τ inordinato.

Juncta bona paritas bona fit. mala iuncta sinistro.
Contrahit adiuncte compaginis emula formam
Imparitas reprobanda boni: laudanda sinistri.
Nam tibi propositis que sunt optanda duobus
Elige quod fixum stabili bonitate moratur.
Ex tibi propositis que sunt fugienda duobus:
Elige mobilius: fuge quod constantius extat.

Qualibet in specie pulsus paritas reperiri:
Imparitasue potest: sed non equaliter equum.
Unica solius facit obseruantia pulsum.
Si magnus se continuet: propriumq3 tenorem.
Seruet: inoffensum cadit a plena parietate.
Cum species aliena subit: non dicitur equus
Simpliciter: sed in hoc: cum non sit in omnibus equus.

¶ Octo generib9 assignatis z eoꝝ accidẽtib9 executis z expeditis agit de duob9 extremis generibus q̃ accidẽtia sunt: z ꝑnci palibus ꝑdictis adiũcta sunt. s. de equali z ineq̃li: ordinato inordinato. nec tñ de ordinato z inordinato agit̃ nisi ꝭm distinctionez suaꝝ specieꝝ z partiũ. Est itaq3 pulsus equalis cui9 ꝑcussiones vniformẽ z ꝯsimilẽ habẽt rõnem: z vniformit̃ occurrũt in digitorum extremitatib9: vt si ꝑcussiones sint magne z in magnitudine equales nõ parue nõ rare nõ spisse nõ debiles nec i aliquo diuerse. Et iste pulsus equalis dr̃ absolute. Inequalis aũt est cui9 ꝑcussiones diuersant̃ siue sit in motu vt mõ sit spissus modo velox mõ tard9: siue in quãtitate dilatatõis vt mõ sit magnus mõ ꝑuus Siue in virtute vt mõ sit fortis mõ debilis. Sicut autẽ quidã est equalis pulsus absolute seruãs equalitatẽ in oĩbus. ita quidã est inequalis absolutã seruans inequalitatẽ in oĩbus ꝑcussionibus. Et est quidã inequalis in quãtitate qualitate: in aliis tamẽ diuersat̃: z ille inequalis dr̃. S3 in aliquo equalis nũcupat̃. Et nota ꝙ oĩs equalitas in bono est bona: in malo mala. Et inequalitas in malo bona est: z hanc diuersitatẽ ꝭm diuisionẽ auctor insinuat in capl'o pñti. hec diuisio nõ tm̃ h3 locũ in ꝯsideratione pulsuum s3 circa meditulliũ venaꝝ. ¶ Paritas .i. equalitas. ¶ Sinistro Cũ sinistris z malis differẽtiis. ¶ Impitas .i. ineq̃lis.

Sequit̃ de pulsu qui dr̃ cauda retornatiua z de eo qui dr̃ cauda finitiua.

Cauda retornatiua primo mollescit in ictum
In reliquo languet fit tertia motio leuis
Judicio sensus se quarta magis manifestat
Quinta viget valido firmatur sexta vigore
De tenebris sensus: ⁊ de langoris ab ipso
Repit in excessum graduali tramite pergens.
Hoc pulsu solitos natura reciprocat ictus.
Finitiua suos motus orditur ab alto:
Sensim deprimitur: declinat: mollificatur:
Et de propatulo sensus se mergat in imo:
Hic vicinantis affert preludia mortis.

¶ Hic agit de speciebus inequalis pulsus ⁊ inordinati cui⁹ mul te sunt spēs. s. cauda soricina finitiua ⁊ cauda retornatiua: caprizās martellinus: ramosus: fluctuans: spasmosus: ptysic⁹: formicans: vermiculosus sorin⁹. Prius exequit̃ de cauda soricina finitiua ⁊ retornatiua: que lꝫ possint esse spēs ordinati ⁊ equalis: sub ineq̃li tñ ⁊ inordinato ꝯtinent̃: qꝛ qñꝫ cauda soricina finitiua ⁊ retor natiua ꝓcedūt in ꝑcussionibus suis ſm ordinatā inequalitatē. et qñqꝫ ſm ordinatā. vbi nanqꝫ est perturbatio nature tanta vix ad plenum ꝯsequentis inequalitatis ordinatio pōt seruari. Constan tinus tñ in pantegni has spēs ordinat sub ordinato ⁊ equali. est ergo pulsus cauda retornatiua q̃si ab occultis ⁊ q̃si ab insensibi libus ꝑcussionibus incipiens paulatim graduali tramite ſm ordi natum modū maiorando ꝓcedit de minimis ad ꝑuas: de paruis ad aliquantulū aptas: de aliquantulū apertis ad magis manife stas: ⁊ ita cōtinuatim ⁊ ordinatiꝫ ꝓcedit: quousqꝫ se recipiat ī for tes motiones. Dr̃ aūt hic pulsus cauda retornatiua cauda sorici na: quia sicut cauda soricis in finali extremitate que ab aīali cor pore remotior est incipit a nimia gracilitate ⁊ cōtinuatim ꝓcedit ſm grossitudiné ⁊ maioritatē corpulētie: quousqꝫ attingat corpus animalis. Sic ⁊ iste pulsus rōne similitudinis maiorando ꝓcedit

paulatim de debilib⁹ ad min⁹ debiles: ꝛ de minus debilib⁹ aliquātulū fortes de fortib⁹ ad fortiores ꝑcussiones. ⸿Cauda soricina finitiua per ↄtrariū pōt intelligi: q: a fortioribus incipiens per minus fortes trāsit: tertio per debiles: quarto per debiliores: tādem ab eo descendit ꝑ gradus debilitatis: q; nō sentit ꝛ hoc assimilatˀ caude soricine finitiue. Nam cauda soricina finitiua aperte aialis inserta grossior est: ꝛ paulatim graciliendo ꝓcedit vsq; ad finem. ⸿Cauda retornatiua significat ↄfortationē nature salutis reuersionem. Finitiua prenuncia est mortis.

De consolatione medici cum eger moritur.

Collectis fuge sarcinulis opifex medicine:
Nil impensa valent tua: nil suffragia prosunt:
Damna resarciri nequeunt iam morte propinqua:
Atropos excludit lachesim: vitalia rumpit
Stamina dissoluit gumphos vitamq; relegat
Salua tibi maneat frontis verecundia. vultum
Extere: ne pariat tibi mors vicina pudorem.
Mortiferos tua preueniat sententia casus.
Officium vatis retinens nomenq; prophete.
Non semper sanat medicus: rhetorue perorat
Sed tamen officium concludit fine supremo:
Singula que debet si contingentia seruet.
Vitam victuro vel si mortem morituro
Iudicio dictet stabili: que culpa medentis
Officium cōmune duum: curatio morbi
Actio communis vix consumatur ab vno.

⸿ Quia forte medicus ꝓpter mortē egri preminentē desperaret ꝛ de vita sua timeret credens sibi ab amicis suis imputari: iō auctor ipsum ↄsolatˀ: ꝛ amicos eius corroborat ꝛ firmat: ostēdēs

q̄ nō sit timendū. ⁊ cum prenūciauerit mortē egri potius sibi copulabit gloriā ⁊ honorem: q̄z pudoris ambitionē: ⁊ loco ꝓphete inter homines reputabit: q: morituri solis ꝓnosticis.

De pulsu caprizante.

Descensu saltum geminat caprinus ab vno.
More caput saliens: que bis prius aera pulsat:
Q̄z semel in terram querat defigere cursum.
Cedit in hac specie progressio prima secunde
Si species talis genesi dictante resultat
Hoc signo vasis substantia dura rebellis
Dure vitalis vis imbecilla notatur
Sensus hebes serrino preceps turbatio mentis
Q̄ꝫ multis resoluta modis vt verba moueret.
Mentis conceptum mutilata voce resoluit
Si caprinus erit sine lege vel ordine pulsus
In causa est mixtura mali: diuersa dieta:
Dissona materies: resolutio multa vaporis.

¶ In hoc capitulo diffinit auctor quid sit pulsus caprizās ⁊ eius significationē exponit. Est enim caprizans qui incipiens a velocitate ante digitoꝝ percussionē videt cadere ⁊ post mouet incōpleta dilatatione ad similitudinē caprioli caprizās dr. Cū.n.capreolus incipiat esse velox in saltu quasi saltum videt facere in aerē ⁊ post in cōplendo cursu: ⁊ cōplendo saltu est velocissimus. Talis vero pulsus anteq̄z regrediat in centꝝ duas hꝫ dilatationes p̄mā minorem secundā maiorē sicut etiā facit capra saliēs in aere que prius extollit vna vice pedes: deinde alia vice iterꝝ se extollit anteq̄z in terra ponat vestigium. Caprizans itaq̄z pulsus: alius est fm naturā: alius pret nām: que aūt sunt significationes naturales: ⁊ que non naturales: auctor in hoc capitulo exprimit.

De martellino pulsu.

Cum ferit incudem bis malleus: ꝛ resilire
Cogitur obiecti massa suadente metalli
Et sit diuiduus: in se tamen vnicus ictus
Sic resilit duro membri concussa rigore
Et digitos species sic martellina retendit:
Nec redit in centrum donec geminauerit ictum.
Ex quo natiuo signatur spiritus igneus:
Cor siccum: discors mentis presumptio: fastus.
In febre continua martellino dominante
Caumate febrili cordis depascitur humor.

¶ Sequit̃ de martellino: q̃ a martello dr̃. Sicut.n.ꝑcussio martelli supra incudẽ insequẽtes cadit ꝑcussiones plures ꝓpt̃ ꝑcussionem martelli ex duricie incudis. sic etiã martellinus pulsus in dilatatione sua anteq̃ʒ ad centꝝ regrediat̃ ex percussione spũs: ꝛ organi duricie bis digitos ꝑcutere videt̃: ꝛ fiunt q̃si dilatationes due. sed p̃cedens est maior: scda minor. Sed in caprizãte sequens ascensio maior est p̃cedente. Martellinus pulsus ex duricie substãtie organi cõtingit. ꝛ hoc ꝓpter supabundantiã spũs quo spũ monet̃ arteria. ꝛ pre duricie ipsius spũs repcussus rursus monet̃: ꝛ facit secundã ascensionẽ. vnde dicit Philaretus ꝙ martellin⁹ siue bis pulsans cu rẽte violent̃ spũ in secundã venit percussionẽ: vt in incude venit malleus. Et est differentia int̃ caprizantẽ ꝛ martellinũ: q: in caprizante nõ repercutit̃ spũs: vt in martellino: sed ante digitoꝝ percussionẽ quasi cadere videt̃: et post incõpleta dilatatione vehement̃ citat̃. Martellinus itaqʒ pulsus si sit s̃m naturã significat ɔtumaciã cordis: ꝛ ꝑtinaciã mentis ex siccitate ꝛ supbia ex abundãtia spũs. Si aũt fiat pret̃ nãm significat successionẽ cordis ꝛ humoris defectionẽ: sicut in acutis contingit.

De ramoso pulsu.

Finditur in ramos ramosus ꝛ organa motu
Quadrifido feriens digitos percurrit: in imo
Discolor in pulsu: sicut confusa resistit
Vox citare fidibus uno simul ordine tactis.
Hec species crasis imperio suadente figurat
Mobile propositum: cordis mutabile votum.
Si talis cogente mali synthomate fiat:
Morbi materies fit dissona: causa repugnans
Militat: ex equo virtus synthoma retundit.
Vita reformatur: nutrix natura resurgit.
Expirante mali nebula redit aura salutis.

¶ Hic ponit ramosi pulsus diffinitionē: ꝛ significationes eius ostendit. Est itaq; ramosus pulsus qui primis digitis tangentis apparet alio mō ꝛ reliquis digitis apparet inequalis: vt si appareat vni digitorꝫ velox alii tardus vni spissus: alii ramosus: vni fortis: alteri debilis: vni inciduus ꝛ aptus: alteri deciduus ꝛ occultus. Et attenditur ſm quantitatem motus: aut motionis virtutis: ꝛ ſm motionis numerum. Non eni potest variari iste pulsus ſm magnitudinem. Impossibile enim est ꝙ sub vno digito in eadem parte organi sit magnus: ꝛ in alio digito vel in alio in paruum mutetur in eadem percussione: aut in eadem percussione fiat paruus ꝛ etiam magnus. Magnus enim ex necessitate quattuor digitos transit. Similiter ramosus nō potest attendi ſm varietatē latitudinis aut stricture: caliditatis aut frigiditatis: duriciei aut mollicie: vacuitatis aut plenitudinis. Nunq; eni in eadem percussione pōt attendi pulsus in diuersis digitis: ramosus: latus: ꝛ strictus: calidus ꝛ frigidus: mollis in quibusdā: durus in aliis: vacuus in vno plenus in alio. ꝛ similiter paruus ꝛ magnus ſm velocitatem tarditatem: debilitatem ꝛ fortitudinem: raritatē

⁊ frequentiam potest ꝯsiderari. ¶ Ramosus alius ſm naturam alius preter naturam. Scdm naturā factus cordis mutabilitatē significat. Pret naturā fact⁹ in acutis febrib⁹ humoꝝ significat ꝯtrarietatē: nature cōualescentiam ex parte significat: ⁊ ex parte vite laborē: ⁊ finē morbi declarat. Pulsus ramosus ſm Philaretum habet fieri ex aliqua superfluitate in concauitate arterie ꝯtenta q̄ aduenīēti spūi resistit. vnde tota arteria propter resistētiam superfluitatis aduenientis spūs: non potest totaliter dilatari Sed motus cordis ⁊ motus spiritus transfertur deorsum ⁊ sinistrorsū: ac si essent diuersificati. His determinatis littera clarescit per se ſm diuersitates easdem teste Constantino in pantegni Caudam soricinam ⁊ pulsum inclinatum licet inuenire. Cauda soricina in diuersis digitis inuenitur: cum pulsus ab vno digito attingenti brachium est grossus: sub digito secūdo est minor: sub tertio est paruus: sub quarto est minimus. Similiter hec cauda i forti ⁊ debili veloci ⁊ tardo potest intelligi. Sed hec cauda soricina differt ab alia de qua superius cum ipso auctore pertractauimus. Inclinatus autem pulsus attenditur ſm diuersitatē percussionē sub quattuor digitis: vt si sub duobus digitis mediis grossus: ⁊ sub duobus extremis subtilis: aut in mediis apertus: in extremis occultus. apparet autem sursum extremitas: deorsum inclinari ex defectu virtutis substantiam organi ex parte brachii leuare nequeūtis: causa arterie grauitatis in extremitate intra manum ex defectione sola est virtutis illic vix ꝑuenientis. Inclinatus similiter de forti ⁊ veloci ⁊ tardo est intelligendum. Et ille inclinatus pulsus ⁊ cauda soricina predicta. Sub ramoso pulsu comprehendi possunt. Nam ramosi pulsus possunt esse multe species. Sub eadem etiam specie continetur serrinus: de quo dicetur in sequentibus. Qui autem sub vno digito mouetur. sub tribus est quietus: aut sub duobus primis mouetur: sub aliis quiescit: aut sub vno fortis: sub altero debilis: sub tertio debilior: sub quarto debilissimus ita q̄ nō sentit. Et hoc est q̄ pulsus dictus

cauda soricina posset intelligi: quando gradatim debilitando procedit de primo digito ad secundum: de secundo ad tertium: de tertio ad quartum. Sed hic non gradatim procedit in debililate per quartum digitum vt si ab vno moueatur: sub aliis quiescat: aut sub duobus primis moueatur: sub aliis non: dicendus est serrinus. dicitur autem a serra: quia serre dentibus assimilatur.

De fluctuante pulsu.

Vasa procellosus enormi concutit ictu:
Fluctuat: exundat: fremit: estuat: et digitales
Ventriculos sibi compressos lateraliter ambit.
Pars et sursum: pars et retro: et ante mouetur:
Unde probes subitum mentis cordisque tumultum:
Sanguinis vndantis turbato in corpore motum.

¶ In hoc capitulo agit de procelloso pulsu siue estuoso. Et constantiã quam Philaretus fluctuationẽ appellat prosequitur: et ostẽdit quid sit fluctuãs pulsus: et quid habeat significare. Estuosus pulsus est cum organi pars auriculari digito supposito super ante mouetur: sub altero digito inferius: et tardius: pars autẽ organi dextrorsum et sinistrorsum sentitur moueri: quedam pars late: quedam pars stricte: vt videmus in tempestate maris. Fluctuans igitur pulsus habet fieri ex abundãtia aquosi humoris infundentis corpus arterie magis quam debeat. vnde spiritus in arteriis generatus aquosum humorem in arteriis existentem mouet magis in vno loco arterie quam in alio. et ideo quasi quedã inundationes siue procellas per pulsum sensui subiacent. et ideo pulsus fluctuans dicitur: talis pulsus solet reperi in quadam specie hydroposis que anasarca dicitur: id est equalis resolutio carnium. Significat pulsus iste

qsiq; mentis perturbationē: aut iram subitā: aut tristicia;: aut hu moris subitam perturbationem.

De spasmoso pulsu.

Spasmosus vacuus tensi quoq; more rigescit
Funiculi: ptysicis famulatur: ꝛ extenuatis.
Corporis humorem depascit: sorbet inanis.
Plenior occurrit species spasmosa replentur
Organa: reumaticus neruis infunditur humor.
Lenia motiuo viduantur membra vigore.

¶ Hic exequit̄ de spasmoso pulsu qui alit̄ ptysicus appellatur: ꝛ eius significationes exponit tam ptysici q̄ spasmosi. de repletione ꝓuenientis. Spasmosus itaq; ꝛ ptysicus h; fieri carne cō sumpta ꝛ desiccata per calorem febrilē: vnde non h; arterias: nisi colloceť ad modum corde tense ꝛ tenditur. vnde digitis ꝯpressis trāsferť a dextra ꝛ sinistra. vnde videť spasmosus ꝛ ramosus idē esse. sed differunt ꝓpter cās differentes: q: in ramoso corpus arterie diffundiť: sed in spasmoso neruus tendiť: ꝛ multum duriciei sentiť. vnde diciť spasmosus ꝓpter tensionem nerui vel arterie: vel q: spasmum futurꝫ significat. In ramoso aūt nō fit talis tensio quēadmodum in spasmoso. Spasmosus itaq; significat desiccationē corporis: ꝛ ꝯsumptionē humorꝫ: indurationē arteriarū ꝛ nimiā desiccationē. Et significat spasmū de inanitiōe. Est aūt qdā spasmosus ꝺ repletiōe hūorꝫ: vn̄ arťia sentiť multū turgida.

De formicante ꝛ vermiculoso pulsu.

Sunt gemini pulsus formicans vermiculosus
Estiuus potius in febribus: ꝛ per acutis
Mortis precones fidi: referantq; sepulcra.

In febre formicans:pulsu vermiculante verendus:
Non redit ad melius.sed vitam morte soporat.
Sepius has species excepto caumate febris
(Non vrgente necis discrimine)syncopis infert.

¶ Hic agit auctor cōmixtim de duabus spēbus inordinati pulsus.s.vermiculoso ꝛ formicante.vermiculosus more estuātis mouet̄:sed estuans maior est ꝛ fortior.vermiculosus minor ꝛ debilior: tamē velocior ꝛ spissior est:qꝛ hꝰ cā virtus est defecta: ꝛ dicit̄ vermiculosus:qꝛ sentit̄ sub digitis vt vermiū motus.Et formiculosus mouet̄ sicut vermiculosus.Sed formiculosus minor est et defectior: ꝛ spissior.Cum.n.eius virtꝰ oīno est ablata ꝛ defecta dr̄ formiculosus: qꝛ sicut formice sub digito sentiuntur: sicut itaqꝫ formica minorem habet motum q̄ꝫ vermis. sic ꝛ formicans pulsus minor est : ꝛ defectum significat : plusq̄ꝫ vermiculosus: cum eius motus sit minimus:sicut motus formice minor est motibꝰ alioꝝ animaliū:sed pulsus aliquis deficit vsqꝫ in formicationem: ꝛ hoc fit ex synthomate acute febris ꝛ ex ꝯsumptione spirituum oīno depriuandus est e vita patiens. Si vō deficiat vsqꝫ in vermiculosum ꝛ ibi maneat ꝛ non ꝓgrediat̄ ad formicantē nō moritur oīno. Et nota ꝙ ante formiculosum necessario venit vermiculosus.si de formicante fiat regressus in vermiculosuꝫ bonū est.sed si de vermiculoso fiat descensus in formiculosuꝫ est.Formicans ꝛ vermiculosus qn̄qꝫ fiunt ex subita dissolutione v̄tutis sicut ꝓpter multā inanitionē sanguinis: vt in fluxu ꝑ emoroidas: vel a naribus vel a ventris imoderato fluxu: vel menstruoꝝ in mulieribus.vnde patiens ex tanta virtutis ꝯsumptione vel dissolutione propter defectū spirituum: ꝛ nutrimenti subtractionē syncopare cogit̄ : ꝛ pulsum habet formicantem vel vermiculosum. De tali aūt pulsu nō est desperandū: qꝛ ex tali causa hꝫ ꝯtingere Uidemus qn̄qꝫ multos syncopizantes:in quibꝰ nec flatum nec pulsum perpendimus:qui tn̄ ꝑ assumptionē aque frigide ꝛ ꝯfor

tatione ex aromaticis ad prio͛em statum regrediunt͛. De pulsu ergo ex tali cā mutato nō dz desperare medicus: nec morti pati/entē adiudicare. Galienus nanqz exemplū ponit de quadā mu/liere habente suffocationē matricis: in qua nullus sentiebat͛ pul/sus cuius ori lane flosculum apposuit subtil ter carpinate vel car/minate: ꝛ lana aliquantulū cōmota ꝛ calefacta: ex anhelitu eius cognouit eam adhuc viuere: ꝛ post operā suam adhibendo: eaꝫ ad sanitatem cōuertit. Qꝫ si pulsus formicans ꝛ vermiculosus fi at in corporibus defectis: ꝛ desiccatis ex febrib⁹ acutis nō ꝑpt immutationē nature subitam: tunc desperandū est: ꝛ ꝑ talē pulsuꝫ sententia mortis diffinienda est.

Sequitur de pulsu serrino.

Occurrit digito species serrina priori
Debilis: in reliquo fit languida: nulla sequenti.
Hic trahit a serra cognata vocabula pulsus:
Cuius cum primis incisio dentibus acta
Est grauis: in reliquis grauior: funesta supremis.
Corporis hoc pulsu fatalis serra vigorem
Amputat: ꝛ vitam nubes letalis obumbrat.

¶ Hic agit auctor de pul͛u serrino qui diuersis modis intelligi potest. Nam quandoqꝫ sub vno digito mouet͛: sub tribus est ge nus: aut sub duobus pmis mouet͛: sub aliis quiescit: aut sub vno fortis: sub alio debilis: sub tertio velox: sub quarto tardus. Serri nus autem notat͛ a serra: qꝛ dentibus serre assimilat͛: qn̄ inequa lem fac t incisionē. ꝛ ꝼm hoc claudit͛ serrinus. Serrinus pulsus sub quibusdā spēbus predictoꝝ pulsuum pōt cōtineri. Fit autem serrinus quandoqꝫ vt in primo digito sentiat͛ debilis in secundo quasi deficiens. In tertio oīno non sentit͛. ꝼm aūt hanc estima/tionem quedam cauda soricina finitiua erit pulsus serrinus.

Hic auctor musam suam alloquitur vt sigillet opus de pulsibus.

Fige tuo metas operi. sat prata biberunt.
Semina luxuriant. prius arida terra colono
Plenius arridet pingui letamine gaudens
Et fructus nobis exponens diuite vena
Iam sterilem cultum philareti fomeris borret.

¶ Hic Egidius finito suo opere ꝛ completo alloquit musam suam ꝛ monet eam vt metã attingat ꝛ opus suũ concludat more metrice scirbentium.

¶ Hic finis imponit tractatulo pulsuũ Magistri Egidii cũ cõmento Gentilis de Fulgineo qui im pressus fuit Padue per magistꝝ Mattheũ cerdonis de Windischgretz die Januarii Anno domini 1484.

Emi libr istum Romae · 13 · [illegible] · 1530 · [illegible]